

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 738

9. LIPNJA 2017. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001 >

INTERVJU

JASNA VOJNIĆ

Strategija obrazovanja –
učinjeno je mnogo

SADRŽAJ:

4

Sastanak u Ministarstvu prosvete, nauke i tehnološkog razvoja
Bez novih srednjoškolskih profila

6

Istraživanja na temelju izvornih autentičnih dokumenata
Franjevci i Subotica

8

Ravnatelji škola iz Hrvatske u posjetu Vojvodini
Raspoloženi da pomognu

15

Vesna Huska, autorica knjige *Dnevnik jedne cure i jednog dečka*
Jedinstveno štivo za tinejdžere

24

Sremska Kulenijada u Erdeviku
Afirmiranje prepoznatljivog brenda

26

Duhovni kolaž u HKC-u *Bunjevačko kolo* uoči Pedesetnice
I vidje Bog da je dobro

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (zamjenik predsjednika),
Martin Bačić, Antun Borovac, Josip Dumendžić,
Petar Pifat, Josip Stantić, Andrej Španović,
Thomas Šujić

RAVNATELJ

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

dr. sc. Jasminka Dulić (urednica@hrvatskarijec.rs)

POMOĆNIK I ZAMJENIK

GLAVNE I ODGOVORNE UREDNICE:

Zvonko Sarić

LEKTOR:

Zlatko Romić

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Jelena Dulić Bako

(društvo)

Davor Bašić Palković

(urednik rubrike kultura i urednik Kužiša)

Ivana Petrekanić Sič

(društvo, urednica Hrčka i korektura)

Zlata Vasiljević (novinarka dopisništva Sombor)

Suzana Darabašić (novinarka dopisništva Srijem)

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

UREDNIK WEB IZDANJA:

Davor Bašić Palković

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Dulić (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Doo Magyar Szó Kft Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Petko Vojnić Purčar

(1939. – 2017.)

U srijedu, 7. lipnja, u 79. godini, nakon kratke i teške bolesti u Petrovaradinu je preminuo **Petko (Petar) Vojnić Purčar**, hrvatski književnik starije generacije iz Vojvodine.

Rođen je u Subotici 16. veljače 1939. Osnovnu školu i gimnaziju završio je u rodnom gradu, a u Beogradu na Filološkom fakultetu je 1963. diplomirao jugoslavensku i svjetsku književnost. Kao stipendist francuske vlade u Parizu je specijalizirao filmsku režiju. Radio je kao profesor subotičke Pedagoške akademije, zatim kao prosvjetni savjetnik i novinar-urednik Radio Novog Sada do 1991., kada je prisilno umirovljen. Više od deset godina, za vrijeme režima Slobodana Miloševića, nije u Srbiji/Vojvodini mogao objaviti niti jedno djelo.

Pisao je na hrvatskom jeziku, čime pridonosi nastavku višestoljetne kontinuitetne pisane hrvatske riječi na ovim prostorima. Kako stoji u *Hrvatskoj enciklopediji*, u književnosti se javio potkraj 1950-ih, a već je prvom zbirkom novela *Svetovi i satovi* (1967.) postigao zapažen uspjeh. Objavio je i zbirke pripovjedačkih *Prstenovani gavran* (1983.), *Miholjsko ljeto i druge priče* i *Put u Egipat* (2003.), *Kult kornjače* (2005.), *Prstenovani gavran: drugi dio* (2007.). U romanima fabulu gradi kombiniranjem dvaju usporednih narativnih tijekova, upotrebljavajući različita pripovjedačka gledišta i intermedijalne relacije (*Odlazak Pauline Plavšić*, 1969.; *Dom, sve dalje*, 1977.; *Ljubavi Blanke Kolak*, 1979.; *Večernje buđenje*, 1987.; *Crvenokošci*, 2004.; *Prstenovani pisac*, 2008.). Pjesnički su mu tekstovi motivirani prošlošću rodnoga kraja, tragajući neprestance za fenomenima postanka (*Kameno žito*, 1980.; *Sol u vjetru*, 1985.; *Putovanje prema Crnome moru*, 2002.; *U nedogled*, 2004.; *Očas usprkos*, 2006.; *Vrt lirika*, 2008., i dr.). Piše i dramske tekstove (zbirka od pet drama *Kraćenje života*, 1990.), filmske scenarije (*Golubari*, 1968.; *Rani radovi*, sa Želimirom Žilnikom i Brankom Vučićevićem, 1969., i dr.) i režira. Eseje i zapise sakupio je u knjizi *Otvoreni atelje* (2004.). Na radio valovima su mu emitirane 43 radio drame u Srbiji, Slovačkoj, Hrvatskoj, Austriji, Njemačkoj i Francuskoj. Drame su mu izvedene na kazališnim pozornicama u Osijeku i Subotici.

U svojim pjesmama ima suvremeni, moderni pjesnički izraz i oblik. Često rabi metaforične likove, naracija mu ponegdje sliči filmskoj, a motivski se okuplja oko pitanja koja najviše dotiču suvremenog čovjeka. U proznim djelima se posvetio prikazu sudbina Hrvata u Panonskoj nizini, posebice mu u rodnoj Bačkoj. Spada u red najplodnijih i ponajboljih prozaika hrvatske književnosti u Vojvodini. Književni kritičari su njegove romane, pripovijetke i novelistiku ocijenili kao »čudesan prizor« i »neuklonjiv književni žig« suvremene hrvatske proze, te ga svrstavaju među vodeće hrvatske pripovjedače i romanopisce uopće. Miroslav Krleža je rekao da pripada piscima europskoga kruga (E. Čengić, *Razgovori s Krležom*). Za roman *Dom sve dalje* 1977. godine dobio je prestižnu NIN-ovu nagradu. Djela su mu prevedena na više jezika, a zastupljena su u šesnaest antologija, među kojima i u *Zlatnoj knjizi hrvatskog pjesništva od početaka do danas* (Zagreb, 1970.).

Bio je član uprave Društva književnika Vojvodine, čiji je bio i predsjednik. Bio je članom uredničkih vijeća subotičkih književnih časopisa *Rukovet* i *Klasje naših ravni*, pridonoseći tako kvaliteti časopisne produkcije među vojvođanskim Hrvatima. Bio je počasni član Matice srpske u Novom Sadu, član Hrvatskog društva pisaca, Hrvatskog P.E.N. centra, te nekoliko hrvatskih udruga u Vojvodini.

Među ostalim, dobitnik je prve nagrade za televizijsku dramu Televizije Beograd, Zlatne plakete na XIII. Festivalu amaterskog filma Srbije 1968., za film *Zemlja, zemlja...*, srebrne plakete 1968. za dokumentarni film *Slikari na Tisi* (autori Petko Vojnić Purčar, Mirko Pot i Jovan Štricki), *Oktobarske nagrade* Grada Novog Sada, pulske *Arene*, te *Zlatnog medvjeda* na berlinskom filmskom festivalu (za kategoriju film u cjelini), a 2009. dobio je državno odličje Republike Hrvatske za doprinos očuvanju i razvoju hrvatske kulture u Vojvodini – Red danice Hrvatske s likom Marka Marulića. Na 8. *Danima Balinta Vujkova* 2009. godine dobio je nagradu *Balint Vujkov Dida* za životno djelo u području književnosti, a 2014. dobitnik je nagrade za životno djelo Društva književnika Vojvodine.

Komemoracija je održana u četvrtak, 8. lipnja, u prostorijama Hrvatskog nacionalnog vijeća.

Studijski posjet Subotici knjižničara iz Hrvatske

Gradska knjižnica Subotica bila je u subotu, 3. lipnja, domaćin jednodnevnog stručnog studijskog putovanja članova Društva knjižničara Slavonije, Baranje i Srijema. Toga dana pedeset knjižničara posjetilo je odjele subotičke knjižnice, upoznalo se s načinom rada i ustrojstvom ove značajne ustanove kulture u Subotici. Boravili su i u knjižnici subotičkog Franjevačkog samostana koja je u okviru znanstvenostručne prakse i zajedničkog projekta s Odjelom za kulturologiju osječkoga Sveučilišta *Josipa Jurja Strossmayera* usustavljena i dijelom digitalizirana. Posjetili su i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Gradski muzej, Gradsku kuću te pogledali panoramu grada s vidikovca. Druženje su završili u Tavankutu.

Zadovoljni studijskim posjetom Subotici dogovoreni su i mogući vidovi buduće suradnje.

B. I.

Bez novih srednjoškolskih profila

Na radnom sastanku u Ministarstvu prosvete, nauke i tehnološkog razvoja prošloga tjedna se razgovaralo o mogućnosti davanja suglasnosti na otvaranje dodatnih profila na jezicima nacionalnih manjina u srednjim školama te da predmet materinji jezik s elementima nacionalne kulture bude ponuđen u svim školama. Sastanku je prisustvovao ministar **Mladen Šarčević** i državna tajnica **Annamária Vicsek** te predstavnici nacionalnih manjina. Iz Hrvatskog nacionalnog vijeća sastanku je prisustvovao predsjednik Izvršnog odbora HNV-a **Darko Sarić Lukendić** koji kaže da na pitanje otvaranja novih srednjoškolskih profila na hrvatskome jeziku nije naišao na razumijevanje, a da je prijedlog da se predmet materinji jezik s elementima nacionalne kulture ponudi u svim školama, usvojen.

Zbog stajališta Ministarstva da koliko učenika završi osmi razred na nekom od jezika nacionalne manjine, toliko mjesta se istoj manjini osigurava i u srednjim školama, odjel na hrvatskom jeziku u Srednjoj medicinskoj školi u Subotici neće biti otvoren niti naredne školske godine. Sarić Lukendić kaže da je to suprotno aktivnosti 6.13 »Akcijskog plana za osnivanja prava nacionalnih manjina« koji eksplicitno predviđa afirmativne mjere prilikom odobravanja profila grupa i odjeljenja na jezicima nacionalnih manjina i dodaje da ovdje nema riječi o afirmativnim mjerama.

»Imamo neuravnoteženu spolnu strukturu jer osim gimnazije, koju više ili manje upisuje podjednak broj i dječaka i djevojčica, Politehničku školu, što je drugi obrazovni profil koji imamo u srednjim školama, većinom upisuju dječaci«, upozorio je Sarić Lukendić. »Želimo da i učenici koji pohađaju nastavu na hrvatskom imaju mogućnost birati između atraktivnih srednjoškolskih profila, kao što to pravo imaju učenici koji pohađaju nastavu na srpskom ili mađarskom jeziku«, dodao je on.

S problemom neodobravanja profila u srednjoj školi na materskom jeziku suočile su se i druge nacionalne manjine. Mađar-

skoj zajednici je ukinuto sedam postojećih profila, a slovačkoj zajednici je, kao i hrvatskoj, ukinut prijedlog za otvaranje dodatnog profila.

U vezi s odobravanjem prijedloga da se predmet materinji jezik s elementima nacionalne kulture ponudi u svim školama, Sarić Lukendić je rekao da je to veoma značajno za hrvatsku zajednicu jer je ona teritorijalno veoma razuđena i da će se na ovaj način dobiti povratna informacija zainteresiranosti učenika za hrvatski jezik i u onim školama gdje do sada nije bilo nastave na istome.

»Od sljedeće, 2017./18. školske godine na anketnom listiću učenika 5. razreda naći će se 14 jezika s elementima nacionalne kulture od kojih mogu odabrati jedan ili ne moraju«, pojašnjava Sarić Lukendić.

J. D. B.

Obavijest o upisu u Biskupijsku gimnaziju *Paulinum*

Biskupijska klasična gimnazija i sjemenište (kolegij) *Paulinum* obavještava zainteresirane učenike o upisu u školu.

Gimnazija *Paulinum* je ustanovljena od Subotičke biskupije i ima međunarodno priznanje, jednako svim ostalim školama. Gimnazija priprema učenike prvenstveno za teološke i filozofske studije, te za klasične jezike i za povijest, ali učenici mogu upisati i druge fakultete. Posebnost ove škole je da ne samo poučava nego i odgaja, prije svega na kršćanske vrijednosti.

Za upis u gimnaziju *Paulinum* potrebni su isti dokumenti kao i za svaku drugu gimnaziju, odnosno srednju školu.

Prvi rok upisa traje iza male mature do sredine srpnja. Više informacija možete dobiti na adresi:

Biskupijska klasična gimnazija *Paulinum*

24000 Subotica, Trg. Sv. Terezije 2

Tel/fax: 024/555-340

Email: paulinum@tipnet.rs

www.paulinum.edu.rs

Javni natječaj za organiziranje provedbe javnih radova

Nacionalna služba za zapošljavanje i Grad Subotica raspisuju Javni natječaj za organiziranje provedbe javnih radova na kojima se angažiraju nezaposlene osobe u 2017. godini.

Program javnih radova namijenjen je radnom angažiranju prvenstveno teže zaposlivih nezaposlenih osoba i nezaposlenih u stanju socijalne potrebe, radi očuvanja i unaprjeđenja radnih sposobnosti nezaposlenih, kao i radi ostvarivanja određenog društvenog interesa. Javni rad provodi poslodavac-izvođač javnog rada, kojega određuje Nacionalna služba za zapošljavanje (u daljnjem tekstu: Nacionalna služba) temeljem javnog natječaja, uz prethodno pribavljeno mišljenje Lokalnog vijeća za zapošljavanje grada Subotice. Poslodavac-izvođač javnog rada može organizirati provedbu javnih radova samo ukoliko u ukupnom broju nezaposlenih osoba uključenih u program javnih radova ima najmanje 70% nezaposlenih osoba po poje-

dinačnoj prijavi, koje pripadaju sljedećim kategorijama: radno sposobni korisnici novčane socijalne potpore, Romi, osobe bez kvalifikacija/s niskim kvalifikacijama, viškovi zaposlenih, mladi do 30 godina starosti sa statusom djece palih boraca, mladi do 30 godina starosti koji su imali/imaju status djece bez roditeljske skrbi, žrtve trgovine ljudima i žrtve obiteljskoga nasilja.

Javni radovi se mogu provoditi u područjima: socijalnih i humanitarnih djelatnosti, održavanja i obnavljanja javne infrastrukture, održavanja i zaštite okoliša i prirode.

Informacije o javnom natječaju mogu se dobiti u Nacionalnoj službi za zapošljavanje – Područni ured Subotica, preko Pozivnog centra Nacionalne službe, telefon: 0800-300-301 ili na internetskoj stranici www.nsz.gov.rs. Javni natječaj je otvoren od dana objavljivanja na internetskoj stranici Nacionalne službe za zapošljavanje: www.nsz.gov.rs i grada Subotice: www.subotica.rs, a posljednji rok za prijam prijava za sudjelovanje na javnom natječaju je 12. lipnja 2017. godine.

Želimo popravljati odnose s Hrvatskom

Nakon pobjede na izborima **Aleksandar Vučić** je prošle srijede na svečanoj sjednici u Skupštini Srbije položio prisegu i preuzeo dužnost predsjednika države.

»Zaklinjem se da ću sve svoje snage posvetiti očuvanju suverenosti i cjeline teritorija Republike Srbije, uključujući i Kosovo i Metohiju kao njen sastavni dio, kao i ostvarivanju ljudskih i manjinskih prava i sloboda, poštovanju i obrani Ustava i zakona, očuvanju mira i blagostanja svih građana Republike Srbije i da ću savjesno i odgovorno ispunjavati sve svoje dužnosti«, kazao je u prisegi novi predsjednik države.

U svojem govoru Aleksandar Vučić se, među ostalim, osvrnuo i na pitanje stabilnosti i suradnje u regiji. S tim u vezi, istaknuo je kako vjeruje da je čitava regija »jedan veliki sistem spojenih sudova i sudbina, i da nama u Srbiji ne može biti dobro ukoliko bilo kome oko nas bude loše.«

»Srbija je ozbiljna, jaka država, koja se može obraniti, koja je posvećena svojoj slobodi i svojoj sigurnosti i koja upravo zato

uvijek može i hoće svakome pružiti ruku, bez straha što će se toj ruci dogoditi. Da, želimo popravljati odnose s Hrvatskom, hoćemo dalje unaprijeđivati suradnju i s Bosnom i Hercegovinom, Albanijom, Crnom Gorom, Makedonijom, ali i s Mađarskom, Rumunjskom, Bugarskom«, kazao je Vučić uz poruku: »Dosta smo se sahranjivali po Balkanu, vrijeme je da se rađamo.«

Vučić je naveo i kako ne treba biti sumnje u europski put kojim smo se posvetili.

»I to nije fraza ili usputna obvezna rečenica koju su svi političari na Balkanu naučili. Želimo graditi demokratsko društvo i baš taj i takav tip društva jeste osnovni razlog našeg upornog i istrajnog opstajanja na europskom putu. Nastavit ćemo taj put ne moleći nikoga ni za što, ali čvrsto vjerujući u sebe i reforme koje možemo i moramo uraditi.«

Glede Kosova kazao je kako hoće otvoriti unutarnji dijalog »uz sve naše razlike, bez predrasuda, a poštujući Ustav naše zemlje.«

»Moramo biti otvoreni, osloboditi se mitskog pristupa, ali i olakog davanja onoga na što imamo svako pravo. Naš unutarnji dijalog po tom pitanju možda je i važniji od onog kojeg trebamo voditi s Albancima.«

D. B. P.

GRAD SUBOTICA
GRADSKA UPRAVA

TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO

U skladu s člankom 45 a. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-ispravka, 64/10, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US 132/14 i 145/14)

oglašava

**RANI JAVNI UVID
POVODOM IZRADE**

Plana detaljne regulacije za drugu dionicu kanala »Orom – Čik – Krivaja« podsistema za navodnjavanje »Tisa – Palić« na teritoriju Grada Subotice.

Odluka o izradi navedenog plana je objavljena u *Službenom listu Grada Subotice*, broj 15/2017.

Rani javni uvid održat će se u trajanju od 15 dana, od 12. do 26. lipnja 2017. godine radnim danima od 8 do 15 sati u Gradskoj upravi Subotice, Trg slobode 1, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, ured br. 202/1.

Tajništvo za građevinarstvo, kao nositelj izrade navedenog plana, organizira javni uvid u cilju upoznavanja javnosti s općim ciljevima i svrhom izrade navedenog plana, mogućim rješenjima za razvoj prostornih cjelina, mogućim rješenjima za urbanu obnovu, kao i efektima planiranja.

Pozivaju se tijela, organizacije i javna poduzeća koji su ovlašteni da utvrđuju uvjete za zaštitu i uređenje prostora i izgradnju objekata, da daju mišljenje glede uvjeta i neophodnog obima i stupnja procjene utjecaja na okoliš.

Pravne i fizičke osobe mogu dostaviti primjedbe i sugestije u pisanoj formi Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća (Uslužni centar, šalter 14 ili 15), Trg slobode 1, do 26. lipnja 2017.

Primjedbe i sugestije pravnih i fizičkih osoba koje evidentira nositelj izrade mogu utjecati na planska rješenja.

Franjevci i Subotica

Najstarija veza između franjevaca i Subotice je otac Valentin Subotički koji je živio u XVI. stoljeću * Najavljen znanstveni skup u listopadu i zbirka radova

U sklopu obilježavanja 300. obljetnice franjevačke rezidencije sv. Mihovila u Subotici predavanje na temu *Franjevci i Subotica od predturskih vremena do 1717. godine* održao je u petak, 2. lipnja, u Gradskoj knjižnici predsjednik Hrvatskog dokumentacijsko-istraživačkog centra mr. **Bela Tonković**.

Ovim predavanjem, kojim je ujedno najavljen i znanstveni skup u listopadu u organizaciji Hrvatskog dokumentacijsko-istraživačkog centra, predstavljeni su odnosi Subotičana i franjevaca daleko u prošlost, kako je rekao Tonković, »koliko god je to moguće«.

Dušobrižnici – franjevci segedinskog samostana

Da su franjevci kao dušobrižnici u Subotici i okolici djelovali još u predtursko doba iz franjevačkog samostana u Segedinu, govorio je Tonković naglašavajući da se kao najstarija veza između franjevaca i Subotice tijekom istraživanja pokazao otac **Valentin Subotički**.

»Otac Valentin je rođen sigurno prije 1526., tj. prije Mohačke bitke te je on, u neku ruku, i svjedok svih događaja: velikog pohoda **Sulejmana I.** i cijele pljačke što je tad bilo i potpuno devastiranje područja«, rekao je Tonković i dodao da je i kasnije bio tijesan odnos franjevaca s narodom. »Za ovo naše područje, početkom XVI. stoljeća dušobrižnički su djelovali segedinski franjevci. Vremenom se demografska slika pučanstva mijenjala, te je početkom 30-tih godina XVII. stoljeća ovdje već toliko bilo Dalmatina – Hrvata da se moralo uvesti posebno dušobrižništvo za njih, jer se dotadašnji dušobrižnici zbog jezične razlike nisu mogli brinuti o svima u svom dušobrižničkom radu. Tako je 1637. godine provincijalni kapitul imenovao prvog propovjednika – dušobrižnika za Dalmatine u Segedinu i okolici. Bio je to o. **Franjo Banjalučanin**. U skoro neprekinutom nizu do 1717. bilo je 44 propovjednika i ispovjednika za Dalmatine u segedinskom samostanu. Bili su to prvi službeni dušobrižnici za Dalmatine na ovome području«, rekao je Tonković.

On je kazao i da su franjevci bili u narodu vrlo ugledni i voljeni, te da su bili štice i pred Turcima i da nema zabilježenog nasilja na terenu nad njima u ovom razdoblju. Objasnio je i zašto su franjevci na gotovo čitavom okupiranom teritoriju pod turskom vlašću bili skoro jedini dušobrižnici:

»Treba razumjeti da turska vlast nije trpjela nikoga tko je priznavao neku vlast izvan turskog carstva. Apsolutna teokratska suverenost je vladala u Turskoj. Turska vlast je apsolutna vlast i u građanskim i u vjerskim i u svim drugim predmetima. I upravo zato biskupi nisu mogli ostati ovdje, jer kao diecezanski kler su oni bili izravno podređeni Papi. To ne znači da franjevci nisu priznavali Papu, ali oni su imali određenu samoupravu – imali su provincije i unutar provincija svoje kapitule – skupštine gdje su birali svoje poglavare i s tim su Turci bili zadovoljni. A biskupi su stalno bili u vezi s Rimom, pa ih se zato nije trpjelo. S obzirom na to da su Turci trpjeli samo franjeve, Sveta je stolica za ova područja imenovala biskupe samo iz redova franjevaca. Ova područja su redovito posjećivali i apostolski vizitatori – biskupi, koji su dijelili sakramente krizme i redili svećenike. Ostale sakramente dijelili su franjevci. Rezidencijalni biskupi nisu mogli biti prisutni u svojim sjedištima pa su imenovali svoje generalne vikare. Za čanadsku biskupiju generalni vikar je bio dugo gvardijan franjevačkog samostana u Segedinu. Od vizitatora je najpoznatiji o. **Marin Ibrišimović**, franjevac, beogradski biskup i spostolski vizitator ugarskih biskupija pod turskom vlašću. On je i krizmao u Martonošu, Bajmaku, Miljkutu...«

Kako kaže Tonković, osim franjevaca bio je i po koji svećenik. Poznat je **Šimun Matković**, koji je djelovao u Podunavlju i na području istočne Slavonije, te isusovci u Temišvaru, Pečuhu i Beogradu.

Prvi intelektualci

»Franjevci su na ovim područjima bili jedini intelektualci. Uz njih su djelovali i njihovi malobrojni pastoralni asistenti – laici,

tzv. licencijati, koji su imali nešto teološke izobrazbe i koji su živjeli u većim mjestima, držali vjeronauk i širili Riječ Božju», rekao je Tonković uz komentar da nije bilo jednostavno tada biti kršćanin, naročito ne eksponirani kršćanin te da je nasilje, koje danas doživljava Europa od ekstremnog islama tada bila redovita pojava.

Govorio je i da su kršćani za vrijeme Turaka morali biti na određen način odjeveni:

»Svi su morali nositi sivo-crna odijela i po tim jednostavnim odijelima su bili vrlo prepoznatljivi.«

Baveći se znanstvenim proučavanjem odnosa franjevaca i Subotice, Tonković je zaključio da taj odnos nije bio toliko glasan koliko je bio egzistencijalan te da su naši preci znali da u franjevcima uvijek mogu tražiti utočište i pomoć.

»Ogromni trud su franjevci uložili u naše pretke i u nas. Posebno se sjećamo onih koji su radili za nas kada nam je bilo najteže: o. **Aleksandra Španika**, o. **Josipa Kovača**, o. **Bartola Benjovića** i o. **Jeronima Guginovića**. Danas tim franjevcima ni groba ne znamo, ali ih se sa zahvalnošću sjećamo – mi, potomci onih za koje su se žrtvovali. Oni nisu zaboravljeni«, završio je Tonković.

Hrvatski dokumentacijsko-istraživački centar

Iako Tonković kaže da je znanstveno posvećen povijesnom istraživanju gotovo cijeli život, posljednjih nekoliko godina djeluje i izučava je unutar Hrvatskog dokumentacijsko-istraživačkog centra kojemu je cilj, kako kaže, istraživanje povijesti hrvatskog naroda na području koje se danas zove Autonomna Pokrajina Vojvodina i okolici te dokumentiranje sadašnjeg na-

čina života kao nešto na što će se kao autentičan izvor buduće generacije moći pozvati.

»Ovo je naša obiteljska zaklada i u nju se može uključiti tko god želi i tko je spreman raditi za naše ciljeve i sukladno našim ciljevima. Mi smo neprofitna organizacija za entuzijaste«, rekao je Tonković.

Zaklada je osnovana 2008. godine, a do sada su njezini članovi držali predavanja u Austriji, Mađarskoj i Hrvatskoj.

»To su predavanja iz razdoblja XVI., XVII. i XVIII. stoljeća na teme koje su se mogle obraditi na temelju izvornih autentičnih dokumenata«, rekao je Tonković.

Iako Zaklada ima nekoliko znanstvenih radova, Tonković kao nešto najvrjednije što posjeduju izdvaja fond autentične izvorne arhivske građe. Samo za ovaj rad Tonković je istraživao u arhivima Beča, Segedina, Zagreba i Subotice te je tom prigodom u rukama držao razne vrijedne dokumente, između ostalog, i Radni dnevnik **Eugena Savojskoga**. Tonković upozorava i da je jako malo istraženo o hrvatskoj zajednici na ovim područjima te da je uopće malo entuzijazma za autentična istraživanja.

O svojim planovima za neka buduća istraživanja Tonković nije htio govoriti jer još nije završio ono što je započeo, a u svezi istraživanja odnosa franjevaca i Subotice kaže:

»Sada je primarni cilj završiti znanstveni skup u listopadu i izdati zbirku radova. Do nove godine želimo izdati i našu najstariju Maticu krštenih iz 1717. godine koja se čuva u župi sv. Terezije Avilske, a vodili su je franjevci. Ako se to ostvari, bit će to veliki uspjeh.«

Kako organizator skupa Tonković navodi, tom prigodom, osim Matice krštenih, govorit će se i o gradnji crkve i samostana, umjetnosti i knjižnici u samostanu, o humanitarnoj djelatnosti franjevaca te o počecima školstva i glazbenog života u samostanu, odnosno gradu.

Generalni pokrovitelji obljetnice su Ministarstvo kulture Srbije, Središnji ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Veleposlanstvo Hrvatske u Srbiji te Grad Subotica.

J. Dulić Bako

Duhovni i kulturni centar

Odlukom provincijalnog kapitula od 4. srpnja 1717. franjevci osnivaju svoju rezidenciju u Subotici, tj. za stalno se naseljavaju. To je vrijeme smirivanja situacije poslije velikih ratova protiv Turskoga carstva i tzv. Rákoczijeve bune i vrijeme sveopće obnove. Da su franjevci u Subotici bili promotori i središte te obnove govorio je gvardijan samostana fra **Zdenko Gruber**:

»Franjevački samostan je važan duhovni i kulturni centar grada Subotice i okolice. U njemu je bila prva škola u gradu, prva gimnazija, održana je prva kazališna predstava, a to je i najstarija crkva u gradu. Tu su korijeni našega grada.«

Ravnatelji škola i predstavnici obrazovnih institucija iz Hrvatske u Vojvodini

Raspoloženi da pomognu

Tjekom dvodnevnog studijskog putovanja prošloga tjedna tridesetak ravnatelja Zagrebačke i Bjelovarsko-bilogorske županije i predstavnika obrazovnih institucija Hrvatske posjetili su zajednicu Hrvata u Vojvodini u mjestima Srijemska Mitrovica, Petrovaradin, Novi Sad, Tavankut i Subotica.

Osim ravnatelja u posjetu su bili viša savjetnica za razrednu nastavu iz Agencije za obrazovanje **Jasmina Hamer**, zadužena za osnovno obrazovanje i učeničke zadruge iz Zagrebačke županije **Darinka Balen**, u ime Ureda državne uprave u Zagrebačkoj županiji **Dubravka Martić** te ispred nakladničke kuće *Školska knjiga* **Vinko Filipović** i **Ante Tomić**.

Susret je organizirao ured Hrvatskog nacionalnog vijeća, *Školska knjiga*, Zagrebačka županija i Hrvatska udruga ravnatelja osnovnih škola Zagrebačke i Bjelovarsko-bilogorske županije u cilju uspostavljanja suradnje, umrežavanja škola te razmjene iskustva.

Predsjedništvo ravnatelja u Subotici

Predsjednik Hrvatske udruge ravnatelja osnovnih škola **Nikica Mihaljević** rekao je da je plan putovanja bio običi vojvođanske krajeve, upoznati se s poviješću, čuti s kojim problemima se Hrvati ovdje susreću i pružiti im potporu.

»Moram priznati da mi u Hrvatskoj ne znamo puno o Hrvatima koji žive izvan svoje matice. Imam dojam da se u medijima ne govori dovoljno o Hrvatima izvan Hrvatske, barem onoliko koliko bi trebalo. Tako da smo mi sa svoje pozicije ravnatelja, koji vode obrazovanje, odlučili da unutar onoga što mi možemo, dati im potporu u svakom mogućem obliku, koliko to budemo mogli«, istaknuo je Mihaljević.

Probleme s kojima se Hrvati u Vojvodini susreću uopćeno s naglaskom na područje obrazovanja na materinskom jeziku gostima su u prostorijama HNV-a u Subotici predstavili predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov** i predsjednik Izvršnog odbora HNV-a **Darko Sarić Lukendić**.

Predsjednik udruge ravnatelja Zagrebačke županije **Jure Mišković** ocijenio je da su, što se tiče obrazovanja na hrvatskom, uvjeti u Vojvodini najgori i najteži od svih drugih mjesta gdje se uči na ovome jeziku.

»S obzirom na to da škola u kojoj sam ja ravnatelj surađuje sa školama u kojima se uči na hrvatskome iz Bosne, Austrije i Mađarske, upoznat sam dobro s uvjetima u kojima oni rade i stekao sam dojam da je ovdje kod vas najgora i najteža situacija«, rekao je Mišković i dodao da ima velike mogućnosti pomoći školama u kojima se uči na hrvatskome. On je ovom prigodom donio i veliki fond lektirnih izdanja knjiga u cilju pomoći obrazovanju na hrvatskome.

Mišković je rekao da Hrvatska udruga ravnatelja osnovnih škola organizira svake godine najmanje dva predsjedništva te da je dogovoreno da jedno od njih bude održano u Subotici na jesen ove godine.

»Predsjedništvo ravnatelja osnovnih škola Hrvatske ćemo napraviti u Subotici kako bismo se povezali s ravnateljima ne samo osnovnih već i srednjih škola i s predstavnicima koji su zaduženi za obrazovanje da bismo mogli vidjeti kako možemo pomoći u rješavanju problema s kojima se Hrvati u Vojvodini susreću u obrazovanju«, rekao je on.

S ravnateljem OŠ *Ivan Milutinović* Ivanom Stipićem

Žigmanov je ideju pozdravio i rekao da bi to bila lijepa gesta i dokaz da su Hrvati u Srbiji čimbenik koji nije prešućivan i koji je dostojan biti domaćin takvoga skupa. On je također predložio da se uspostave škole partneri između ove dvije države i da se preko tog projekta organiziraju razmjene učenika, jer, istaknuo je »ima djece koji uče hrvatski po modelu C koja nisu ni vidjela Hrvatsku«.

Mišković je prijedlog škola partnera prihvatio i naveo jedan takav primjer koji već godinama funkcionira između OŠ *Matija Gubec* u Tavankutu i OŠ *Matija Gubec* u Zagrebu.

Podizanje učiteljskih kompetencija

Iz Agencije za odgoj i obrazovanje Jasmina Hamer nakon upoznavanja sa situacijom obrazovanja na hrvatskom u Vojvodini rekla je da oni u Hrvatskoj nisu ni svjesni pod kakvim se uvjetima školuju Hrvati i istaknula je nekoliko prijedloga za pomoć.

»Sastavite listu prioriteta za sve što smatrate da vam možemo pomoći, da o tomu prodiskutiramo i vidimo tko i što može učiniti ovdje. A što se tiče predložene suradnje škola i pomoći u podizanju učiteljskih kompetencija, to možemo odmah početi«, rekla je Hamer.

»S pozicije ravnatelja, onih koji vode obrazovanje, odlučili smo unutar onoga što možemo, dati potporu u svakom mogućem obliku«, istaknuo je predsjednik Hrvatske udruge ravnatelja osnovnih škola Nikica Mihaljević

Ravnateljica OŠ *Matija Gubec* iz Zagreba **Mirjana Pavlinović Pivac** rekla je da ne može ostati ravnodušna na sve probleme s kojima se susreću Hrvati u Srbiji te da im se divi s kojom hrabrošću čuvaju nacionalni identitet. Pavlinović Pivac je predložila da se problem smještaja studenata iz Vojvodine u zagrebačkim studentskim domovima riješi tako što će im biti osigurano mjesto u učeničkim domovima, jer su oni pod upravom Grada Zagreba i obećala je svoju pomoć u tome.

Ravnatelji su posjetili dvije subotičke osnovne škole u kojima se odvija nastava na hrvatskom jeziku – *Matko Vuković* i *Ivan Mirlutinović*.

On je istaknuo i da škola u kojoj je ravnatelj ima apartmane na Pašmanu te da je spreman Hrvatima u Vojvodini ponuditi smještaj u pola cijene.

Ovom prigodom gosti iz Hrvatske su u Srijemskoj Mitrovici posjetili župu svetog Dimitrija, Hrvatski dom i kulturne znamenitosti grada i upoznali se s poviješću i životom Hrvata u tom dijelu Srijema. O povijesti Srijemske Mitrovice, kulturi grada kao i sa svim problemima s kojima se susreću predstavnici hrvatske zajednice, goste iz Hrvatske upoznali su župnik vlč. **Mario Paradžik** i profesor povijesti i hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture u srijemskomitrovačkim školama i Petrovaradinu **Dario Španović**.

»Izložili smo im naše probleme koji su vezani za školstvo, odnosno izučavanje fakultativnog predmeta Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Nadam se da će ova suradnja uroditi plodom i da će se nastaviti«, rekao je Španović.

O radu HKC-a *Srijem – Hrvatski dom* goste je upoznao predsjednik udruge **Krunoslav Đaković** koji je istaknuo važnost svakog posjeta iz Hrvatske, jer im se mogu predložiti problemi s kojima se susreće udruga i općenito Hrvati u Srijemu.

S. D./ J. D. B.

 S ravnateljicom OŠ *Matko Vuković* Mirjanom Stevanović

Posjet Srijemu

Ideja za posjetom Srijemskoj Mitrovici i ostalim mjestima u Vojvodini gdje žive Hrvati, potekla je od povjesničara i ravnatelja osnovne škole u Dežanovcu pokraj Daruvara **Zorana Činčaka** koji je rodom iz Nikinaca u Srijemu.

»Inzistirao sam da posjetimo Srijem jer znam što je proživio devedesetih godina i neizmerno sam sretan što sam danas ovdje. Kad god sam u Srijemu tužan sam i sretan. Tužan, jer znam kako je bilo nekad, a opet sretan što sam ponovno ovdje među Srijemcima. Upravo ta neinformiranost nas samih u Hrvatskoj uopće o zajednici vojvođanskih Hrvata nas je povukla za time da organiziramo ovaj posjet. Također, jedan od ciljeva nam je, s obzirom na to da znamo kako u Vojvodini funkcionira četrdesetak hrvatskih ustanova i institucija, proširiti tu suradnju s njima, uspostaviti kontakte i njihove predstavnike pozvati da i oni nas posjete«, rekao je Činčak.

Početak suradnje

Suradnja Hrvatskog nacionalnog vijeća s Hrvatskom udrugom ravnatelja osnovnih škola počela je prošle godine.

»Kada sam bila na stručnom skupu Hrvatske udruge ravnatelja osnovnih škola u Opatiji, predstavila sam probleme s kojima se mi ovdje susrećemo u nastavi na hrvatskome jeziku i pozvala ih na suradnju. Tom prigodom su ravnatelji obećali da će pomoći koliko god budu mogli i sada su se organizirali i došli prvi puta kod nas«, rekla je Vojnić i napomenula da je njezin kontakt s HUROS-om započeo zahvaljujući dolasku nekoliko ravnatelja i predstavnika *Školske knjige* u HNV-u prošle godine, na inicijativu predsjednika udruge *CroArt* **Josipa Horvata**.

Uljana repica (ponovno) osvaja oranice

ZARADA kroji sjetvu

Ovog proljeća žutjela su se polja između Sombora i Subotice. Toliko se žutjelo da je izgledalo da je uljane repice na njivama čak više nego pšenice. Jeste da je, primjerice, u okolini Sombora jesenas posijano tri puta više uljane repice nego godinu dana prije, ali još uvijek je to pet puta manje od površina zasijanih ozimom pšenicom. No, uljana repica ne samo da se poslije više desetljeća vraća na naše njive, već postaje sve zanimljivija poljoprivrednicima, prije svega zbog dobre cijene i sigurnog tržišta. Od 2012. godine, kada je, prema Popisu poljoprivrede u Srbiji bilo tek nešto iznad 6.000 hektara, površine pod ovom uljaricom narasle su, prema podacima Poslovne zajednice *Žita Srbije* na 37.500 hektara. Uljana repica se koristi za proizvodnju prehrambenog ulja i biodizela. U prosjeku hektar uljane repice može dati 400 litara biodizela. U svijetu se uljana repica sije na oko 30 milijuna hektara. Najveći proizvođači su zemlje Europske unije, SAD, Kanada, Kina i Indija. Uz soju, sunco-kret i palmu uljana repica je jedna od najvažnijih uljanih kultura. U Europi se sije kao ozima kultura u ranu jesen, jer u odnosu na jaru sjetvu daje veće prinose i sjemeni i ulja.

Skoro pa idealna za proizvodnju

Poljoprivrednik **Károly Kovács** sa sjetvom uljane repice krenuo je prije tri godine i od tada površine stalno povećava.

»Prošle jeseni uljanu repicu zasijao sam na oko 100 jutara. Godinu dana prije imao sam 40 jutara. Rod je bio dobar, a i cijena, pa sam površine znatno povećao. Prosječan prinos bio je oko dvije tone po jutru, a cijena je bila 42 dinara po kilogramu. Moje iskustvo je da ova proizvodnja nije ni previše zahtjevnja, ni skupa. Gnojidba se obavlja miješanim gnojivom do 250 kilograma

po hektaru, prihrana kao za pšenicu i jedan do dva prskanja protiv sjajnika i kukaca«, kaže Kovács.

No, usprkos dobroj cijeni, sigurnom tržištu i relativno niskim ulaganjima, on kaže da poljoprivrednici još uvijek oprezno ulaze u tu proizvodnju. Usprkos toj opreznosti, u regiji zapadne Bačke sjetvene površine su za godinu dana utrostručene i jesenas je posijano oko 2.700 hektara uljane repice.

»Ratari su za sjetvu uljane repice zainteresirani prije svega zbog stabilne cijene i ugovorene proizvodnje, ali i pozitivnog efekta ove proizvodnje. Uljanu repicu siju kako individualni proizvođači, tako i poduzeća i zadruge«, kaže savjetodavac u Poljoprivrednoj stručnoj službi Sombor **Olivera Sekulić**.

Ona naglašava još jedan značaj vraćanja uljane repice na vojvođanske njive, a to je uvođenje novih ratarskih kultura u plodored.

»Odnosi se to prije svega na individualne poljoprivrednike koji u svojoj sjetvenoj strukturi obrću tek nekoliko kultura, obično kukuruz, pšenicu i soju. Uljana repica tu sjetvenu strukturu obogaćuje. Ne smijemo zanemariti ni to što uljana repica kao ozima kultura rano oslobađa površine, što omogućava blagovremenu pripremu za jesensku sjetvu. To što se repica ranije skida s njiva znači i da se izbjegavaju utjecaji visokih temperatura tijekom srpnja. Problem je što niske zimske temperature mogu oštetiti usjeve, ali ukoliko se sjetva obavi u optimalnim rokovima, uljana repica u zimsko razdoblje ulazi dobro pripremljena i može prezimiti«, kaže Sekulićeva.

Na njivi od kolovoza do lipnja

Sjetva uljane repice počinje krajem kolovoza, a optimalni rok za sjetvu su i prva dva tjedna rujna. Poštovanje optimalnih ro-

Izdašna pčelinja ispaša

Povećanom interesu poljoprivrednika za sjetvu uljane repice raduju se i pčelari, ali pod uvjetom da se ratari drže preporuka i da zaprašivanje repišta obavljaju prije cvjetanja.

»Uljana repica prva je pčelinja ispaša i značajna je, kako zbog te ispaše tako i zbog toga što se na uljanoj repici pčelinja društva razvijaju i dobro pripreme za bagremovu pašu koja pčelarima donosi najveći prihod. S druge strane, uljana repica zna dobro zamediti i također donijeti značajnu zaradu. Tu je najteže uskladiti interese nas pčelara i poljoprivrednika. Svjesni smo toga i trudimo se da na uljanu repicu odemo tek kada iscvjeta najmanje 20 posto računajući na savjest poljoprivrednika da neće u fazi cvjetanja prskati ne samo uljanu repicu već ni jednu kulturu, jer to je zakonom zabranjeno. Ukoliko se ipak repica šprica u cvijetu, pčelinja društva stradaju i već prvi kontakt smrtonosan je za pčele i one jednostavno padaju ispred košnica. Ukoliko znamo tko je špricao i koja repišta, mogli bismo dobiti obeštećenje. Ali, to je toliko dugotrajan i mukotran proces da pčelari od toga odustaju«, kaže **Milorad Mastilović**, predsjednik Udruge pčelara *Avram Maksimović* iz Sombora.

kova sjetve jest važno, jer prerana sjetva može biti razlog što će usjevi u zimsko razdoblje ući prebujni. Takvi usjevi još neće biti u stanju da počnu s rastom u stablo i loše će podnijeti niske temperature tijekom zime. S druge strane, kasna sjetva uzrokuje nedovoljnu razvijenost biljaka pred zimsko mirovanje, s malo rezervnih tvari u korijenu i stablu. Takve biljke lakše će izmrznuti, teže će se obnoviti, pa će kasniti u porastu, što će se odraziti na prinose. Uljanoj repici je od sjetve pa do žetve potrebna značajna količina vode, od 500 do 750 mm, ali osim količine važan je i dobar raspored padalina. Najosjetljivija je na sušu od formira-

nja cvjetnih pupoljaka do cvjetanja (intenzivan porast) i u fazi nalijevanja zrna. Kao kulturi sitnog zrna potrebno joj je dobro pripremljeno zemljište za sjetvu.

»Zato je važno da su kulture koje su bile kao predusjev na vrijeme napustile zemljište kako bi bilo dovoljno vremena za pripremu zemljišta za sjetvu repice. Stoga su najbolji predusjevi strna žita – pšenica i ječam. Kao i kod drugih kultura, i uljanu repicu napadaju bolesti i štetnici, korovi«, pojašnjava Sekulićeva.

Žetva uljane repice je specifična zbog sukcesivnog sazrijevanja mahuna i uvijek postoji bojazan da će se ili zakasniti sa žetvom, pa će gubitaka biti zbog osipanja zrna, ili će sa žetvom poraniti, a tu je problem velika vlaga zrna. Naša sugovornica kaže da poljoprivrednici zato u ovoj proizvodnji često primjenjuju desikaciju radi ravnomjernijeg sazrijevanja zrna. (Desikacija je proces gubljenja vode iz svježih zelenih dijelova biljke. Taj proces se može ostvariti upotrebom neselektivnih herbicida koji razaraju zelene dijelove biljke, a istovremeno ubrzavaju proces sazrijevanja.) Žetva uljane repice se obavlja tijekom lipnja.

Uljana repica hit i u Hrvatskoj

Svoj interes u proizvodnji uljane repice prepoznali su i hrvatski poljoprivrednici. Prema podacima hrvatskog Državnog zavoda za statistiku, u jesen 2014. godine u Hrvatskoj je uljanom repicom bilo zasijano 15.000 hektara, godinu dana kasnije 28.000, a prošle jeseni čak 43.000 hektara! To je najobimnija sjetva uljane repice od 1990. godine.

»Ranijih godina sijale su se sorte, a sada su sve zastupljeniji hibridi koji imaju veći prinos i proizvođači mogu ostvariti rod od tri-četiri tone po hektaru«, kaže Sekulićeva.

Na svjetskom tržištu sve je veća tražnja za uljanom repicom, pa se očekuje da će i domaći proizvođači, prateći taj trend, povećavati sjetvene površine. A prednosti ove proizvodnje, osim onoga što je za poljoprivrednike najbitnije, ima nekoliko. S obzirom na to da je uljana repica ozima kultura i da se s njiva skida već tijekom lipnja, izbjegavaju se sve češće ljetne suše i razdoblja visokih temperatura. Uljana repica obogaćuje i poljoprivredno zemljište, prije svega kalijem koji na njivama ostaje zaoravanjem žetvenih ostataka. Zato je uljana repica dobar predusjev za sjetvu, prije svega krumpira, mrkve i rajčice. Rana žetva ostavlja prostor za postrnu sjetvu, kao što su krastavci ili kukuruz za silažu. Uljana repica je izuzetna medonosna biljka. U povoljnim godinama s jednog hektara se može dobiti od 100 do 150 kilograma meda, a taj med po kvaliteti spada u prvu klasu. No, sve te prednosti u drugom su planu, jer pri svakoj sjetvi uvijek prevagne ono na čemu se može najviše zaraditi. Uljana repica, za sada, zadovoljava i taj uvjet.

Zlata Vasiljević

Struktura jesenske sjetve. Izvor: Poslovna zajednica Žita Srbije

	Zasijane površine u jesen 2015. g (ha)	Zasijane površine u jesen 2016.. g (ha)	PROMJENA
Pšenica	610.000	540.000	manje 11,47%
Ječam	78.500	77.352	manje 1,44%
Uljana repica	17.860	37.500	više 109,97%

Intervju

Postupnošću do cilja

Jasna Vojnić,
koordinatorica tima za izradu *Strategije obrazovanja na hrvatskom jeziku u Srbiji*

Osnovnoškolski udžbenici će od nove školske godine biti na ponos svima * Uz udžbenike iz svih predmeta učenici osnovne škole će imati i nacionalne dodatke * Na povećanje mogućnosti za upis djece u program, odnosno nastavu na hrvatskom jeziku uloženo je najviše energije s najmanje uspjeha

Prije pola godine na sjednici Hrvatskog nacionalnog vijeća usvojena je *Strategija obrazovanja na hrvatskom jeziku u Republici Srbiji* za razdoblje od 2017. do 2021. O radu na ciljevima i zadacima koji su *Strategijom* postavljeni te na koji način je protekle školske godine podignuta kvaliteta odgojno-obrazovnog rada u hrvatskim odjelima u odnosu na prijašnje godine, razgovarali smo s koordinatricom tima za izradu *Strategije* i savjetnicom predsjednika Hrvatskog nacionalnog vijeća za razvojne projekte hrvatske zajednice u Srbiji **Jasnom Vojnić**.

Iako će se možda nekome učiniti prerano da se daje presjek učinjenoga, priličan broj predviđenih aktivnosti je već započeo te je moguće da većina bude i ostvarena na kraju razdoblja za koji je *Strategija* usvojena. »Ciljevi i zadaci su bili tako zacrtani da se ljestvica postupno diže te da grafici presjeka stanja 2016. i 2021. godine mogu jasno pokazati i najmanje pomake. Za nas je to izuzetno važno, jer i za minimalni uspjeh u ostvarivanju manjinskih prava treba odvojiti poveću količinu energije, ustrajnosti, strpljivosti i entuzijazma«, kaže Vojnić.

Što je učinjeno po pitanju prvog cilja *Strategije*, odnosno u svezi podizanja kvalitete odgojnog i obrazovnog rada na hrvatskom jeziku?

Po pitanju podizanja kompetencija i motivacije kadra za rad u odgojnim i obrazovnim ustanovama je dosta učinjeno. Obogaćen je program jezičnog usavršavanja učitelja, nastavnika i profesora. Uz stručni seminar koji se svake godine održava u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje (ove godine u Splitu) organizirali smo i stručno usavršavanje za 60 učitelja i nastavnika koje će se održati u Vukovaru 14. lipnja. Izrađen je i poslan projekt za formiranje i rad aktiva učitelja i nastavnika. U suradnji sa *Školskom knjigom* dogovorena je obuka za uporabu elektroničkih udžbenika. Formiran je ispit poznavanja hrvatskog jezika na novosadskom sveučilištu, uz dalje korake nastojanja da se prihvati ispit položen na osječkom sveučilištu. Ministarstvu znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske upućen je popis fakulteta u Republici Srbiji na kojima će Ministarstvo tražiti i financirati uvođenje lektorata – kolegija polaganja stručne terminologije. Uspostavljen je osobni kontakt osnovnoškolskih ravnatelja iz Hrvatske i ravnatelja naših škola u kojima postoji nastava na hrvatskom jeziku radi razmjene iskustava, umrežavanja škola i suradnje na projektima. Ugovoren je i posjet naših predstavnika stručnom skupu hrvatske udruge ravnatelja osnovnih i srednjih škola. Izrađen je Pravilnik o pohvaljivanju i nagrađivanju najboljih učenika i nastavnika u nastavi na hrvatskom jeziku i trenutno se nalazi na usvajanju. U njegovoj izradi sudjelovale su **Andela Horvat**, zadužena za obrazovanje u HNV-u i **Katarina Čeliković** iz ZKVH-a. Prema ovom novom pravilniku, osim do sada nagrađivanih učenika, nagrađivat će se i najbolji mentori koji su uložili veliki trud, a njihovi učenici ostvarili najbolje rezultate. Po pitanju podizanja kvalitete odgojnog i obrazovnog procesa i pedagoške dokumentacije također je učinjeno mnogo. No, prije toga valja istaknuti da je proces obrazovanja na hrvatskom jedan od najkvalitetnijih u Republici Srbiji kada su u pitanju rezultati koje učenici ostvaruju. Osnovnoškolski udžbenici će od nove školske godine biti na ponos svima. Uz udžbe-

nike iz svih predmeta učenici osnovne škole će imati i nacionalne dodatke iz svijeta oko nas, prirode i društva, povijesti, geografije, likovne kulture te autorske udžbenike iz glazbene kulture. Jedino nismo pristupili izradi prijevoda udžbenika iz predmeta tehničkog odgoja jer će se sljedeće godine raditi krucijalne izmjene po pitanju nastavnog plana i programa ovog predmeta. Ono na što smo posebno ponosni, a što većina drugih učenika nemaju jest udžbenik iz likovne kulture s vrlo bogatim i zanimljivim dodacima. Trenutno je dvadesetak ljudi uključeno u stvaranje nove stranice povijesti udžbenika na hrvatskom jeziku, od posvećenih autora i ilustratora do prevoditelja i lektora. Posebno trebamo istaknuti činjenicu da su zahvaljujući aktivnostima HNV-a osigurana dodatna sredstva za realizaciju ovoga zahtjevnog segmenta u visini od gotovo 10.000 eura. Izmjene i dopune nastavnih programa su također u tijeku. Tim na čelu s pedagoginjom **Margaretom Uršal** se vrlo detaljno posvetio ovom poslu. Budući da će se uskoro raditi i na izmjeni programa za hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture, izrada ovog udžbenika se prolongira za narednu školsku godinu zajedno s, nadajmo se, obećanim srednjoškolskim udžbenicima.

Je li išta učinjeno za povećanje obuhvata djece u odgojnom i obrazovnom sustavu na hrvatskom jeziku, odnosno u svezi drugog cilja iz Strategije?

Na povećanje mogućnosti za upis djece u program, odnosno nastavu na hrvatskom jeziku uloženo je najviše energije s najmanje uspjeha. Veliki problem je u tome što mjerodavne države i prosvjetne vlasti Republike Srbije nemaju afirmativnih mjera za poticanje na upis. Primjer toga je i otvaranje profila u Srednjoj medicinskoj školi u Subotici i unatoč svim našim nastojanjima i zalaganjima postaje sve izvjesnije da se ni ove školske godine to neće dogoditi.

S druge strane, projekt proširenja prostora vrtića u Aleksandrovu vli. **Marinko Stantić** je uspješno okončao. Uz velikodušne i strpljive izvođače radova, podršku roditelja, vodstva naše zajednice i koordinatorice za skupine na hrvatskom jeziku prostor objekta je proširen. Ostaje još samo dobivanje dozvole za kadrovskim proširenjem, za što još uvijek vjerujemo da će vodstvo grada imati sluha. Pokrenuto je otvaranje odjela prvog razreda u školi u Monoštoru, a ostaje nam samo čekati na pozitivnu odluku ministra prosvete, nauke i tehnološkog razvoja. Od sljedeće školske godine sve škole će nuditi jednoobrazne ankete za pohađanje izbornog predmeta Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Bez obzira na dosadašnje izučavanje, sve škole će biti u obvezi ponuditi, a ukoliko bude dovoljno zainteresiranih učenika škola će biti u obvezi iznaći način za njegovo izučavanje. Na polju promocije i motiviranja na upis djece u hrvatske odjele od velikog značaja su bile i promotivne aktivnosti udruge *Naša djeca* i DSHV-a.

Što se tiče uspostave i bogaćenja sustava poticaja za naobrazbu na hrvatskom jeziku, osim već bogatog programa, nastojali smo uvesti i nove sadržaje. Aktivnostima HNV-a koji je organizirao i osigurao značajna financijska sredstva za realizaciju, broj studijskih i stručnih putovanja se ove školske godine povećao. Svim studentima koji su se na vrijeme javili Hrvatskom nacionalnom vijeću, a završili su osnovnu ili srednju školu na hrvatskom jeziku, osigurani su dom i stipendija.

Treći, ali ne manje važan cilj Strategije bio je jačanje strukturnih kapaciteta i utjecaja obrazovne politike Hrvatskog nacionalnog vijeća. Kako napreduje njegovo ostvarivanje?

Što se tiče povećanja razine informiranosti, vidljivosti i povezanosti sa širom društvenom zajednicom, vodstvo hrvatske zajednice je načinilo značajne korake. Osim veće vidljivosti u samom vrhu Republike Hrvatske, ostvareni su brojni važni susreti, od predstavljanja na aktivu svih župana, osnovnoškolskih i srednjoškolskih ravnatelja pa do zajednica i sindikata. Umrežavanje je već urodilo brojnim plodovima, kako financijske prirode tako i osvještavanjem Hrvatske za naše probleme i potrebe.

Uvezivanje s Hrvatima iz Niša, projekt osnaživanja Petrovaradina, kadrova u zajednici, stručnjaci uključeni u rad HNV-a... sve su to dio ovog trećeg izuzetno važnog cilja. A što se tiče evaluacije i tima za praćenje realizacije *Strategije*, još ništa nije učinjeno i sumirano do ovog intervjua. No, sada možemo slobodno reći da smo i na tom polju započeli radove.

Prilikom izrade Strategije osnivanje odgojno-obrazovnog centra se nametnulo kao logično rješenje postojećih izazova. Jesu li učinjeni neki koraci za njegovo ostvarivanje?

Rješenje odgojno-obrazovnog centra se nalazi na posljednjoj stranici *Strategije*, a sada je prošlo tek pola godine od usvajanja. Iako je to pitanje koje najčešće postavljaju ljudi zainteresirani za unapređenje obrazovno-odgojnog sustava moramo biti svjesni duljine procesa. Naravno da su načinjeni koraci i po ovom pitanju. Za početak, kako je i planirano, odobrena su sredstva po projektu za izradu potrebnog elaborata. Sadržina elaborata će onda odrediti dalje korake.

U Strategiji ste najavili izradu plana studijskih putovanja, odnosno točno definiranje destinacija za svaku generaciju i obuhvat djece kako bi sva ona imala jednake mogućnosti. Je li plan za ovo neformalno obrazovanje izrađen?

Ove školske godine, kako smo i naveli u strateškom planu, obogaćen je sustav poticaja u vidu studijskih putovanja. Prema anketama učenika, to je dakako jedna od stvari koje pamte kad zaborave sve ono što su naučili u školi. Tako smo ove godine, osim postojećih, uveli i dvije nove ekskurzije: maturalnu ekskurziju Vukovar – Zagreb – Plitvice – Split i razmjenu iskustava učenika arhitektonskog smjera Politehničke škole s učenicima istog smjera u Dubrovniku. Tako da ćemo uskoro imati materijala za zaokružiti i sačiniti plan putovanja kojim će svi učenici kroz osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje na hrvatskom jeziku upoznati i iskusiti najrazličitije krajeve i oblike Hrvatske. Osim ove dvije nove ekskurzije, ove školske godine bit će realizirane i sve dosadašnje destinacije kao što su Novi Vinodolski, Prvić, Cres, Zagreb, Benkovac, Čakovec, za što je veliki dio aktivnosti osiguran aktivnostima Hrvatskog nacionalnog vijeća.

Što Vam je sljedeći izazov s kojim se planirate suočiti u cilju podizanja kvalitete rada u hrvatskim odjelima?

Moj najveći izazov se trenutno ne nalazi na području obrazovanja, a sigurna sam da ćete me u nekom od narednih intervjua o tome ispitivati. No, na polju obrazovanja on se poklapa sa u *Strategiji* postavljenom vizijom: pozitivno percipirano i kvalitetno obrazovaje na hrvatskom jeziku! Prvi dio rečenice mi je poseban izazov. Širenje pozitivne percepcije koju imaju roditelji i učenici koji već jesu u nastavi i programima na hrvatskom jeziku, na sve one koji vjeruju da je kvalitetnije obrazovanje moguć i dostižan cilj. Za početak, dovoljno je da ona postoji i da već postoje ljudi koji u to čvrsto i istinski vjeruju.

J. Dulić Bako

Vesna Huska, autorica knjige *Dnevnik jedne cure i jednog dečka*

Jedinstveno štivo za tinejdžere

Nedavno je u nakladi NIU *Hrvatska riječ* iz tiska izašla knjiga *Dnevnik jedne cure i jednog dečka* autorice **Vesne Huske**. Knjiga posvećena tinejdžerima jedinstvena je i posebna, jer je u pitanju prvo djelo ovdašnjih pisaca koji pišu na hrvatskom jeziku namijenjeno ovoj dobnoj skupini.

To je bio i povod da razgovaramo s njenim tvorcem, inače vjeroučiteljicom (dipl. odgojiteljica i teolog-kateheta), koja dugi niz godina piše i uređuje Obiteljske stranice u katoličkom mjesečniku *Zvonik* i kalendaru *Subotička Danica*, te piše za dječji podlistak *Hrvatske riječi – Hrcko*. Ne manje važno (rekli bismo najvažnije) jeste da je majka osmero djece, pa ako je netko kompetentan pisati o mladima i za njih, svakako je autorica ove knjige.

Odakle ideja i želja da pišete za cure i dečke?

Ideja o pisanju o teen svijetu je prirodna posljedica mog druženja s ovim prekrasnim bićima koja, neka bojažljivo, neka oduševljeno, pružaju prve korake u mladost. Na školskim satovima, a kako su nam djeca rasla, i u našem domu, upoznavala sam svijet i život današnjih teenagera, u mnogome tako različit od naših, ali u onom ključnom – sasvim isti. Svi smo bili jednom u tom čudesnom dobu kad roditeljski i školski odgoj gotovo u potpunosti zamjenjuje odgoj »društva« i medija, a kojem je samoodgoj (za kojim toliko žude!) tek daleki nedostižan cilj. Tu negdje ovi »teens« trebaju prijateljsko oko, uho, ruku, dobro odmjerenu riječ, a možda i neki »teen dnevnik« – čisto da vide da nisu sami, jedini i da sve prođe i ima svoj kraj (osim hrenovke, koja ima dva kraja), ali i uvijek novi, prekrasan početak.

Knjiga sadrži dnevničke zapise jedne Kristine i jednog Tina, pretpostavljam izmišljene likove?

Prvo sam pisala *Dnevnik Teene teenagerice* (jedna sasvim osobita Valentina, čiji zapisi možda također budu objavljeni), a nju su »zamijenili« Kristina i Tin. Usporedni dnevnik nastao je slučajno, jer se od mnogih (naravno izmišljenih!) likova nisam mogla odlučiti za jednog, pa sam oboje »pustila da pišu«. Kristina i Tin, od susjeda i drugara iz odjela koji gotovo niti ne komuniciraju, postaju pravi prijatelji, a možda i nešto više. Učinilo mi se zgodnim »pod povećalo« staviti uvijek složene muško-ženske odnose u ovoj dobi, koji danas vrijeme boje svojim nijansama. Ovaj dnevnik ima i nastavak, koji u *Hrcku* upravo završava, jer Tin i Kristina odlaze u srednju školu.

Kakve su bile reakcije čitatelja Hrcka na ove zapise?

Sve ove dnevnike *Hrcko* je objavljivao bez potpisa autora, pa je zbilja bilo divno od učenika ili drugara naše djece čuti komentare, naravno ne znajući čije zapise komentiraju ☺. Koliko sam

čula (dugo ni naši sinovi nisu znali da ja pišem taj *Teen kutak*), dojmovi su bili vrlo pozitivni, dirnuli me i jako potaknuli na dalje pisanje.

Može li se reći da je ovo štivo i poučno?

Onome tko želi učiti, sve je poučno, a mislim da najviše pruža i potiče svakoga na međusobno upoznavanje.

Osim za već spomenutu rubriku, svojedobno ste, tijekom dužeg razdoblja, u Hrcku pisali za rubriku Iz narodne škrinje, a unatrag duže vrijeme, kroz kratke, zanimljive i duhovite priče upoznajete djecu s bunjevačkim riječima, koje se, nažalost, sve manje koriste. Jeste li planirali napisati knjigu i na tu temu?

Mene zanima puno toga i premda pišem već jako dugo, nisam još stigla sve niti dotaknuti, a zbirka priča *Šling srca* mog čeka svoj trenutak da je pažljivo izvadimo iz donje ladice dolafa, ispod *bili čaršapa* i prinesemo ruci, očima i srcu...

Ivana Petrekanić Sič

NESTALI SU krovovi od trske

Stari Žednik – Ulica Borisa Kidriča. Ne zna se prije koliko vremena je snimljena stara fotografija na kojoj je kuća od naboja s trščanim krovom, ali je pouzdano prije 1988. godine, kada ju je na istoj lokaciji zamijenila veća zgrada suvremenog pokrivača. Time je, smatra se, u ulicama sela Stari Žednik nestao i posljednji objekt pokriven na tradicionalni način – trskom. Još je na kraj sela djelomično opstajala i sama se napuštena urušavala jedna »mijana«, također s trščanim krovom; tamo su već dugo ruševine.

Prije stotinu godina slika je bila drugačija: prevladavali su trščani krovovi, a pokrivanje objekta crijepom bilo je u manjini. Tu sliku dočarava nam, pa i brojkama argumentira, bilješka iz 1922. godine. Evo kakvi su dojmovi o okruženju pisca toga vremena, nažalost anonimnog: »...Inače su kuće u Subotici, uračunajući i salaše, većinom od naboja (tri četvrtine od 15.520), pokrivene trskom (10.488, crijepom samo 2.725, šindrom 2.307). Taj se način gradnje pokazao ovome kraju ne samo jeftinijim nego i dobrim, jer se u tim zgradama teže diže vlaga, nego u zidanim, jer su zimi tople, ljeti hladne...« (Vodič *Subotica 1922.*, izdanje Knjižare *Jedinstvo*, štampa *Narodne štamparije Subotica*).

Građevinska dozvola i projekt objekta i nekada su bili neophodni, te tako i danas imamo dokumenta o izgledu i materijalu kuća građenih u devetnaestom stoljeću i kasnije (dokumenta se čuvaju u Povijesnom arhivu Subotica). Uvidom u povijesnu građu potvrđuje se kako su kod skromnijih, dvosobnih kuća, a one su bile u većini, krovovi projektirani od trske.

Kako čuvamo baštinu?

Neovisno o brojnosti neke nacije, naroda ili etničke grupe, čuvanje baštine je od izuzetnog značaja za opstanak i razvoj zajednice. Čuvanje graditeljske baštine pak jedan je od segmenata čuvanja sveopće baštine. Nakon rata u urbanizmu vladala je koncepcija nazvana »rušilački urbanizam«. I Subotičani su također imali koncept »rušilačkog urbanizma«. Naime, Detaljni urbanistički plan centra (DUP) izrađen 1964. godine predviđao je rušenje pola centralnog dijela grada radi izgradnje jednog bulevara i velikog kulturnog centra uz njega. Kao jedini spomenik prošlosti ostala bi tzv. najstarija kuća. Novoprojektirani bulevar zapravo bi bio nastavak Somborskog puta i trebao se završavati na staničnom trgu ispred zamišljenog Novog željezničkog kolodvora. Koncem sedamdesetih godina i u urbanizmu su počeli puhati novi vjetrovi, prilikom rekonstrukcija starih gradskih centara napuštene je koncepcija »rušilačkog urbanizma« i započela je era novog gledanja na graditeljsku baštinu i na njeno očuvanje. Iz tih razloga formiran je 1981. godine Međuopćinski zavod za zaštitu spomeni-

sam vlasnika da me pusti da pogledam njegov dio iznutra. Imao je dvije velike sobe, koje su bile zasvođene samostanskim svodom, što je svjedočilo da je zgrada vrlo stara i da možda potječe iz turskog doba. U podrumu je tada radila diskoteka MVM, a u dvorišnom dijelu, odvojeno od ove zgrade postojala je jedna gumarska radionica, koja se zvala *Vulkan*, vršila je vulkaniziranje autoguma i proizvodila i razne predmete od gume. Prozori radionice gledali su na baštu franjevacu.

Rušenje zida radionice

Kad sam obnašao dužnost glavnog arhitekta 2006. godine dobio sam zadatak da obidem jedan srušeni zid (radionice) koji se graničio s posjedom franjevacu, koji su od grada tražili stručnu i novčanu pomoć. Za mene je bila neka vrsta kulturološkog šoka kada sam video spomenuti srušeni zid. Odmah sam vidio da je potporni zid zapravo ostatak nekakve dvorišne zgrade stare tvr-

Izgled zida 2006.

Izgled zida 2017.

ka kulture (Zavod) čija je djelatnost pokrivala cijelu sjevernobačku regiju s ciljem da brine o zaštiti graditeljske baštine.

Najstarija kuća u gradu

Svaki dobri bedeker o našem gradu napominje da je nekadašnja tvrđava izgrađena koncem XV. stoljeća (1465.-70.). Nakon istjevanja Turaka koncem XVII. stoljeća ovu jedinu čvrstu građevinu s mnogo nesporazuma dijelili su franjevci i vojnici. Franjevci su u prizemlju uredili malu kapelu za bogoslužje, a na katu su stanovali gradski kapetani i časnici (porodice **Sučić, Marčetić, Vuja-
vić, Kaić**, kaže **István Iványi**). Kraljevom naredbom od 6. prosinca 1723. godine stari kaštel je dodijeljen franjevcima kako bi od njega izgradili crkvu. Vojni stanovnici su se uslijed zime 1724. godine morali odseliti. Glavni kapetan **Jakov Sučić** je u blizini kaštela s jugozapadne strane izgradio svoju kuću. Znači, »najstarija kuća« je građena možda baš te godine. Sredinom osamdesetih godina prošlog stoljeća ulični dio ove kuće je rekonstruiran i pretvoren u niz zanatskih radnji. U dvorišnom dijelu kuće, čija je osnova bila u obliku slova »U« bili su stanovi. Prilikom svojih istraživanja zamolio

đave. Sadašnji vrt bilo je dvorište tvrđave. Moja pretpostavka je da su tu bili nekadašnji magacini, eventualno stanovi za postrojbu tvrđave ili pak štale. Ritmičko postavljene ulazi, tj. plitki lukovi, su na to asocirali. Gradnja zida je bila bizantska, koju su preuzeli i turski graditelji (tzv. opus mixtum). Naime, redovi zidani od grubo istesanih kamenova poravnavali su se s dva do četiri reda opeke pa je ponovo zidan red kamena itd. U ovom slučaju korišten je kamen koji je vađen na »kamenolomu« između Paličkog i Ludoškog jezera, vrsta nizijskog vapnenca. Znači, to je zid iz turskog doba (slika br. 1). S druge strane vrta također postoji ostatak ovakvog zida. O ovom nalazu sam obavijestio direktora Zavoda koji nije reagirao niti je makar naložio da se ti nalazi dokumentiraju. Prilikom rasprave o novom DUP-u, ja sam se u javnoj diskusiji (bezuspješno) zalagao da te lokacije treba zaštititi. Kao što znamo, situacija se nije mnogo promijenila ni danas, a isto je i to da direktor Zavoda opet ne reagira na apel franjevacu. Neću sada pisati o tome kako je »kapetanova kuća« diletantski sačuvana, rekonstruirana i dograđena. Nešto slično kao kazalište. Vjerojatno je to »naš način čuvanja graditeljske baštine«.

Dokle se stiglo s brendiranjem kulena?

Trnovit put

Ilija Jelović,
Županja

Dugi niz godina kao profesionalac sam uključen u mesni-prerađivački posao. Kao obrtnik sam se posvetio posljednjih dvadeset godina profesionalnoj proizvodnji isključivo domaćeg slavonskog kulena, jednog od vodećih proizvoda ruralnog prostora Hrvatske, Slavonije, koji je vremenom postao svojevrsni brend. Do sada smo u Hrvatskoj stigli do nekakvih zaštita brenda i bio je trnovit put do toga. U početku smo bili pobornici zaštite kulena kao zaštite izvornosti. To je jedan teži oblik i nakon djelovanja od pet-šest godina uvidjeli smo da smo sami sebi zadali probleme zbog usklađivanja zakonskih propisa gdje mi ne možemo udovoljiti svim kriterijima Europe. Kako ne bismo ostali na pola puta nedovršene priče, preorijentirali smo se na zaštitu zemljopisnog podrijetla, što je daleko blaži oblik. Kod zaštite izvornosti mi proizvođači moramo imati zao-kruženu cjelinu od načina ishrane stoke, proizvodnje začina i izbora pasmine, čemu svi mi koji smo htjeli ići u legalnu proizvodnju nismo mogli udovoljiti. Kod zaštite zemljopisnog podrijetla nisu tako stroga pravila već su samo bitna područja na kojima se kulenje proizvodi. No, mislim da će biti još »trnja« na putu dok ne dođemo do konačnog cilja, s obzirom na to da su to jako dugi procesi.

S. D.

U iščekivanju novog Zakona

Šmicer Antun,
Bački Monoštor

Veliki je problem što mali proizvođači koji prave kulen, isključivo od mesa, ne mogu napraviti objekte po HACCP-u, jer oni koštaju 20.000 do 30.000 eura. Mi smo mali proizvođači i pravimo 2 do 3 tone kulena godišnje, tako da je za nas to ogromno ulaganje. Prijedlogom novog zakona su predviđene izvjesne olakšice za nas proizvođače, poput onih izmjena koje su učinjene u Hrvatskoj, Austriji i Njemačkoj. Ukoliko se taj zakon usvoji, onda će biti dobro za nas male proizvođače, a samim tim i za brendiranje kulena. Čuo sam da je prijedlog tog novog zakona pripremila Privredna komora Srbije i smatram da je on jako dobar. Ali, nažalost, stalo se na tome. O prijedlogu tog zakona se još uvijek nije raspravljalo. Svi mi pričamo o brendiranju kulena i svatko od nas ga želi kvalitetno napraviti od čistoga mesa. Po mom mišljenju trebalo bi više cijeniti nešto što je tradicionalna proizvodnja za koju mi proizvođači možemo ispuniti normalne uvjete za rad, kao što su to nekada radili naši stari. Svi mi imamo prostorije za rad, koje ispunjavaju higijenske uvjete koji se podrazumijevaju. Važno je nastaviti tradiciju, očuvati kvalitetu i starinsku recepturu kulena koja se njeguje desetljećima na ovim prostorima. Svi se nadamo da će u skoroj budućnosti zakonski propisi biti usvojeni i da ćemo mi proizvođači imati koristi od toga.

S. D.

»Olabaviti« zakone

Predrag Lemajić,
Šid

Po mom mišljenju, brend srijemskog kulena je do sada uspio zaštititi jedino nekadašnji gigant mesne industrije *Srijem*, koji nažalost više ne postoji. U ovoj našoj Vojvodini, gdje se najviše gaje svinje i proizvode suhomesnati proizvodi, svi se trebaju preorijentirati na preradu svinjskog mesa, a država bi trebala imati malo više sluha za nas. Jer zakone koje su izglasovali, a koji se tiču upravo proizvodnje mesa, trebalo bi malo »olabaviti«, smanjiti kriterije, kako bismo i mi proizvođači mogli u domaćim uvjetima svoju proizvodnju podići na višu razinu. Tako bi i država mogla imati svoj dio »kolača« i od svega što se proda država bi od naplate PDV-a mogla imati veće koristi. Na ovaj način proizvođači prodaju i na »crno«, a samim tim i robu sumnjive kvalitete, što je veoma loše, kako za državu tako i za nas. Moja obitelj se godinama bavi proizvodnjom kulena. Višegodišnji smo i višestruki pobjednici gotovo na svakoj manifestaciji. Došli smo do visoke kvalitete, što potvrđuju i naša priznanja. Gajimo naše svinje s domaćom hranom, a trudimo se da i ostali uvjeti budu što prirodniji. Nadamo se da će uskoro doći do izvjesnih promjena i u zakonodavstvu kako bismo uspjeli brendirati najbolje iz Srijema, a to je upravo naš domaći kulen.

S. D.

Predstavljamo sponzore nagradne igre: **Ivana Batinić, vlasnica Gradske optike**

Jasan prozor U SVIJET

Optičarska radnja *Gradska optika* nalazi se u Ulici Matije Korvina, pokraj *Renaissancea*, a ono što upada u oči već prije nego se uđe u radnju je obavijest da se ovdje svaki dan od 15 do 20 sati obavlja besplatna kontrola dioptrije.

»Pored velikog izbora stakala i okvira u *Gradskoj optici*, nudimo i besplatnu zamjenu papučica ili nosnica, šarafa, ispravljanje naočala«, kaže vlasnica radnje, tehničar optike **Ivana Batinić**.

Prilikom ostvarene kupovine svaka mušterija dobiva krpicu, frotolu i sprej. U *Gradskoj optici* se također vrše usluge popravaka i ugradnje bez obzira na to jesu li naočale kupljene u toj radnji. Svakog mjeseca su i neke akcije, popusti i nagradne igre koje izvlače mušterije. Tako su ovoga mjeseca na popustu od 20 posto polarizirana stakla i sunčane naočale. Dioptrijska stakla se u ovoj radnji mogu kupiti već po 1.150 dinara po paru, a cijene dioptrijskih okvira se kreću od 990 dinara naviše. Par stakala s antirefleksnom zaštitom starije generacije, koja sprječava nepoželjno prelamanje svjetlosti, staju oko 3 tisuće dinara. Par takvih stakala novije generacije košta 6 tisuća 400 dinara, a redovitom uporabom mogu spriječiti pojavu katarakte i sindrom kompjutorskog vida, poput crvenila u očima i natečenih očiju.

Povoljan odnos kvalitete i cijena

Izbor okvira naočala je velik, te tako u radnji uvijek ima 30-tak modela po 990 dinara, desetak modela po 1.900, oko 50 modela

po 2.900 dinara. Najveći izbor se može naći u cjenovnom rasponu od 2.900 do oko 5 tisuća dinara, a ima i okvira skupljih od 6 tisuća dinara.

»U principu ne držimo firmirane okvire«, kaže Ivana Batinić, »jer nastojimo ljude obrazovati kad su u pitanju stakla naočala. Bolje je kupiti kvalitetnija stakla, jer od firmiranih okvira ljudi neće bolje vidjeti«.

Najkvalitetnija stakla za zaštitu oka kod sunčanih naočala su ona koja imaju UV zaštitu, antirefleks zaštitu i koja su polarizirana. Cijena takvih sunčanih naočala s okvirima sada je, s popustom od 20 posto, 3.192 dinara. To su, kako u šali kaže Ivana Batinić, naočale koje sprječavaju pojavu bora, jer se s njima ne mora »čkiljiti« pri odobljesima i nepovoljnom prelamanju svjetla. Cijena nepolariziranih sunčanih naočala je 2.490 dinara. Imaju li sunčane naočale kupljene na buvljaku ili drugdje UV zaštitu i polarizaciju, može se provjeriti samo u optičarskim radnjama. Te dvije vrste provjere su u ponudi i kada se sunčane naočale kupe u *Gradskoj optici*.

»Trudimo se educirati ljude u svemu što se tiče vida i naočala, na usluzi smo mušterijama i želimo svakom posvetiti dovoljno pažnje da bismo odgovorili na njihova pitanja. Puno ljudi ima, na primjer, astigmatizam, za koji misli da je nešto strašno. Tada im objašnjavamo da u tom slučaju samo treba postaviti stakla pod određenim kutom da bi vid bio oštar. Optometrist može utvrditi dioptriju samo kod zdravog oka, jer će samo takvo oko reagirati na novu dioptriju i imati oštar vid. Oko koje ima neke probleme nikad ne može izoštriti vid. Može to biti zbog glaukoma ili nečega što je možda zapostavljeno u djetinjstvu pa se više ne može korigirati. U ovim slučajevima medicinski pregled obavlja oftalmolog, a u optičarskim radnjama se samo može utvrditi dioptrija i uputiti specijalistu kada postoji neki problem«, kaže Ivana Batinić.

Zdravlje očiju

Da bi se zdravlje očiju očuvalo potrebno je ići na preglede. Tako se preporuča pregled beba već sa 6 mjeseci, potom trogodišnjaka i obavezno predškolaca, a nakon toga svake dvije godine. Kod odraslih se kontrola vida preporuča jednom godišnje ili najmanje jednom u dvije godine, a kod osoba starijih od 60 godina obavezan je pregled jednom godišnje. Osim pregleda, važno je, čak i kada je oblačno, nositi sunčane naočale s UV zaštitom i polarizacijom. Redovitom uporabom takvih naočala se može spriječiti pojava katarakte i drugih anomalija koje se pojavljuju zbog kombinacije dnevnog i umjetnog svjetla i rada na računalu. Potrebno je znati i da rad na računalu više od 4 sata dnevno također zahtijeva zaštitu.

»Iako postoje priče da će se vježbanjem očnih mišića spriječiti potreba za nošenjem naočala, one nisu istinite«, kaže Ivana Batinić. »Kako stari organizam, tako stare oči i vid i normalno je da poslije 40-te godine počinje potreba za nošenjem naočala. Iako mi još ne treba dioptrija, nosim naočale bez dioptrije ali sa zaštitom. To je način da se sačuva zdravlje oka«.

Gradska optika ima facebook stranicu, instagram profil, web sajt, redovito odgovara na sve poruke, a svi koji imaju bilo kakvo pitanje ili nedoumicu dobro su došli u ovu optičarsku radnju.

Nela Skenderović

Turizam kao potencijal regije

Jedanaesti Međunarodni i regionalni sajam gospodarstva *SuSajam 2017*, u organizaciji JKP *Subotičke tržnice* i Regionalne gospodarske komore, održan je u subotičkoj Dvorani sportova od 1. do 3. lipnja. Na više od 50 štandova predstavilo se oko dvije stotine izlagača iz Mađarske, Rumunjske, Crne Gore, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Švedske i Srbije. Partner ovogodišnje manifestacije bio je švedski grad Sandviken, a vodeća tema Sajma bila je unaprjeđenje turizma u regiji, jer je turizam, kao gospodarska grana, prepoznat kao jedan od dodatnih potencijala za razvoj regije. Sajam je otvorio gradonačelnik Subotice **Bogdan Laban**, koji je istaknuo da je sadašnja gradska uprava posvećena gospodarskom razvoju kroz privlačenje novih investicija, napose u sektoru turizma, za koji su predviđena sredstva iz proračuna Pokrajine i Republike. *SuSajam* je i ove godine obogaćen nizom pratećih manifestacija u vidu stručnih predavanja u organizaciji Grada Subotice, odnosno Odsjeka za lokalni ekonomski razvoj, Turističke organizacije grada Subotice, poduzeća *Park Palić*, Regionalne razvojne agencije *PanonReg*, Udruge poslodavaca *Forum* i Regionalne gospodarske komore Sjevernobačkog upravnog okruga. *SuSajam 2017* završen je svečanom dodjelom nagrada najboljim izlagačima. Po odluci stručnog povjerenstva prva nagrada za najljepši štand na ovogodišnjem Sajmu pripala je Općini Mali Iđoš. Nagrade za najljepši izlagački prostor dobili su i SZR *Kujundžić* iz Subotice i Turistička organizacija Grada Zrenjanina, koji su podijelili drugu nagradu, dok su treće mjesto također podijelili Mađarska nacionalna trgovačka kuća iz Mađarske i RPK Kolubarskog i Mačvanskog okruga.

Blizina koju ne treba propustiti

Na Sajmu se predstavila i turistička zajednica Grada Osijeka, a s referentom za informiranje, sajmove, prezentaciju i promidžbu turističke zajednice Grada Osijeka **Sinišom Maurusom** razgovarali smo o tome što Osijek nudi u turističkoj ponudi.

»Subotica i Osijek su gradovi prijatelji već dugi niz godina i iskori-

stimo svaku priliku kada nas pozovu naši dragi domaćini iz Subotice da dođemo. Meni osobno je ovo treći puta na ovom sajmu iako smo dolazili svake godine«, kazao je Siniša Maurus. »Ove godine smo na štandu Hrvatske gospodarske komore Osječko-baranjske županije koja nas je pozvala da budemo prisutni na ovom sajmu. Ovdje predstavljamo nekoliko naših manifestacija zbog kojih smatramo da bi i Subotičani bili zainteresirani doći u Osijek. Razdaljina između Osijeka i Subotice je oko 120 kilometara i smatramo da to zaista nije prepreka da jedni druge posjećujemo malo češće nego što je to inače u praksi«, kazao je Maurus.

Jedna od manifestacija koju su predstavili na svom štandu je 18. Festival ekstremnih sportova, *Pannonian challenge 2017*. Festival traje od 7. do 11. lipnja, ciljna skupina su mladi, a to je prilika da poznata imena: bmx, skate i b-boying svijeta dođu u Osijek. Manifestacija koja će se prenositi i preko *Eurosporta* postaviti će Osijek na mapu sportsko-ekstremnih gradova Europe i svijeta.

Osječke ljetne noći

»Već poznata manifestacija su Osječke ljetne noći u okviru kojih će se svakog posljednjeg petka u lipnju, srpnju i kolovožu, odvijati bogat i sadržajan program«, kazao je Maurus.

On je dodao da nije rano spomenuti i da *Advent u Osijeku* postaje manifestacija malo šireg značaja od županijskog.

»Zato bih ovim putem volio pozvati sve Subotičane i sve one koji čitaju vaš list da za božićne i novogodišnje blagdane posjete Osijek, da kušaju naše delicije. Ovdje smo također da predstavimo i jednu gastro ponudu, riječ je o osječkoj knedli. Nije to ništa novo, jer i Subotica i Osijek su austrougarski gradovi i jelovnici toga doba su bili vrlo slični. Jedno od jela s tog menija je i autohtona osječka knedla. Iako znam da se takve knedle prave i ovdje, u Subotici, pokušali smo je posljednjih godina brendirati, staviti je u jelovnike pojedinih restorana. Svi koji dođu u Osijek mogu u restoranu *Strossmayer* kušati osječku knedlu«, kazao je Siniša Maurus.

Nela Skenderović

Kraljice u Keru

Nadaleko su poznate kerske *kraljice*. Svake godine pripremaju se za *Dove* (blagdan Duhova) prošetati kerskim sokacima i »zaljeljati«. Od kako je s. **Silvana Milan** 1991. godine obnovila ovaj lijepi običaj bunjevačkih Hrvata u Keru, one neprekidno traju već više od dva i pol desetljeća. Svojom pjesmom razgaljuju duše vjernika koji se okupe u crkvi svetog Roka na blagdan Duhova. Tako je bilo i ove godine. U nedjelju, 4. lipnja, osam djevojčica odjevene u bijeli šling s krunama na glavi skupa sa svojim čuvarom, mladim pastirom, sudjelovale su na popodnevnoj nedjeljnoj misi nakon koje su okupljenim vjernicima »zaljeljale« ispred crkve. Ove vjerne čuvarice duhovskih običaja posjetile su i župnika vlč. **Andriju Anišića**, kapelana **Dražena Dulića** te časne sestre i starice u samostanu sestara *Kćeri milosrđa*. Potom su prošetale Kerom i obišle nekoliko obitelji koje su ih s radošću primile u svoj dom. Lijepo je što se nastavlja tradicija i čuva od zaborava ovaj poseban običaj. No, ovdje nije kraj. Kraljice se već vrijedno pripremaju za *Dužijancu*.

B. I.

Kraljice u Tavankutu

Blagdanom Duhova završava se uskršno vrijeme, a uz taj blagdan silaska Duha svetoga bunjevački su Hrvati vezali običaj *kraljice*. *Kraljice*, na sam blagdan odjevene u narodnu nošnju s kraljičkim krunama na glavi koje simboliziraju proljeće, donose blagoslov obiteljima.

Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo *Matija Gubec*, u suradnji s mjesnom župom Srca Isusova, organiziraju ovaj lijepi tradicijski običaj više od dva desetljeća. U prijedopodnevrim satima *kraljice* su se spremile za misu i sve vjernike na početku pozdravile »ljeljenjem« u crkvi, te su sudjelovale na euharistiji. Nakon mise ispred crkve otpjevale su nekoliko prigodnih kraljičkih pjesama, za što su ih župljani darivali.

U popodnevrim satima *kraljice* su išle u op-hod obitelji. Tijekom blagdanskog popodneva Tavankutom su se čule kraljičke pjesme, a zvuk je izmamio na ulicu mještane koji su iščekivali njihov prolazak.

I. D

Manjinski program RTV-a

Duga tradicija multijezičnosti

Tribina o manjinskom programu Radio-televizije Vojvodine organizirana je 1. lipnja u Kulturnom centru Novog Sada.

Povod za raspravu o Drugom programu ove televizije, kao i radijskom programu na manjinskim jezicima, je trenutno opće stanje manjinskog informiranja u Srbiji, koje je kao posljedica nedavne privatizacije medija ocijenjeno kao veoma loše.

Pokrajinski javni servis ima dugu tradiciju njegovanja multijezičnog programa, te danas, nakon spomenute privatizacije, predstavlja svijetlu točku informiranja o nacionalnim zajednicama koje na ovom prostoru žive.

Samoizolacija i prijevodi

Program se emitira na ukupno 13 jezika, na radijskim i televizijskim programima, a u srazmjeri s potrebama i brojem pripadnika određenih manjinskih zajednica.

Produkcija na srpskom jeziku i produkcija na ostalim jezicima se u mnogome razlikuju, prvenstveno u kadrovskom smislu, potom u sadržajnom. Stoga se rijetko događa da se među sobom prepliću ili surađuju. Jedan od pozitivnih primjera je emisija *Paleta*, u kojoj se priloži prevode na srpski jezik i na taj način je emisija prilagođena i onima koji ne govore jezik određene zajednice.

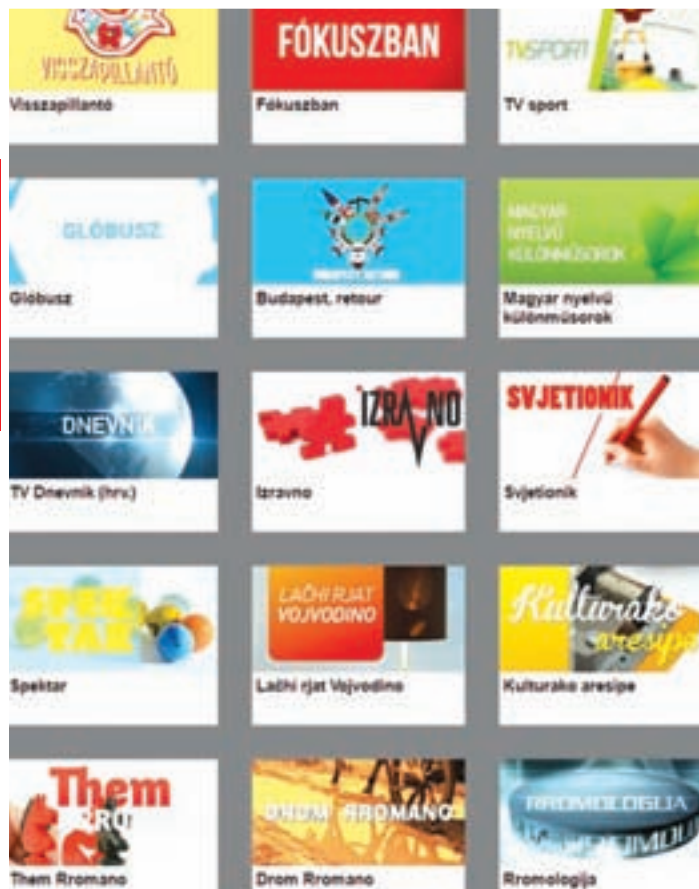
»Prije svega, kada je u pitanju Drugi program, postoji problem manje vidljivosti u odnosu na većinski program i čini mi se da je i problem u tome što jedni o drugima ne pravimo priče i da to, na neki način, vodi samoizolaciji«, istaknula je predsjednica ogranka Udruženja novinara Srbije – Društvo novinara Vojvodine **Eržika Pap Reljin**.

S njom se složila i nekadašnja urednica programa na mađarskom jeziku **Hajnalka Buda**.

»Rijetko se događa da mađarska redakcija pravi prilog o Slovacima ili recimo Rumunji prave prilog o Mađarima. Nekad se događa da srpska redakcija pravi program o manjinama, ali to je sporadično. Mislim da bi taj način, upoznavanje naših gledatelja s tim kako žive naše manjine iz kuta manjina, bio puno zanimljiviji«, rekla je ona.

Ocjenjivanje manjinskog programa

Ocjenjivanje manjinskog programa je vrlo kompleksno pitanje. Prvenstveno, program koji se proizvodi na jezicima nacionalnih zajednica najrelevantnije je ocijenjen od onih koji te jezike razumiju. Oni koji ih ne razumiju, ocjenjuju vizualan karakter tog programa i često se jednoličnost sadržaja, poput onih tradicionalnih, spominju kao glavna karakteristika prisutnih tema u emisijama Drugog programa.

»Većina naših redakcija pravi izuzetno kvalitetan program, bave se onim temama koje nisu samo folklornog tipa, štoviše te redakcije se bave ozbiljnim društvenim temama i mislim da je to kvaliteta koju moramo stalno isticati zato što postoji taj stereotip«, objasnio je glavni i odgovorni urednik Drugog programa Televizije **Attila Márton**.

Da RTV jeste jedan od najpoznatijih brendova što se tiče manjinskog informiranja u Srbiji obrazložila je direktorica Centra za razvoj civilnog društva **Snežana Ilić** i istaknula da je to logično jer između ostalog, RTS, kao također javni servis, ne ispunjava svoju zakonsku obvezu prema nacionalnim manjinama. Na tribini je istaknuto i to da manjine izvan Vojvodine praktično nemaju informiranje na svom materinjem jeziku.

Donedavna istraživanja koja su rađena za mađarski program RTV-a pokazala su da je gledanost pojedinih sadržaja na mađarskom jeziku daleko veća od pojedinih sadržaja na srpskom, odnosno na Prvom programu Televizije. Zamjenik generalnog direktora RTV-a **Jozef Klem** kaže da treba pitati građane više o tome što misle o sadržajima koje nudi Drugi program.

»Ne trebamo se samo dičiti time da RTV ima program na 13 jezika nego da taj program zaista bude kvalitetan i da zadovoljava sve ono što se traži od javnog medijskog servisa« rekao je Klem i dodao kako je plan da se pojača manjinski program, jer je najveći problem nedostatak kadrova, a potrebno je i stalno stručno usavršavanje ljudi koji rade na tim programima.

Ogranak Udruženja novinara Srbije, Društvo novinara Vojvodine (UNS-DNV) potpisuje se organizatorom tribine, a publika na ovom događaju bila je malobrojna. Govornici su bili i drugi urednici manjinskih redakcija, kao i upravnik Novosadskog pozorišta **Valentin Vencel** i osnivač i direktor *Kolor pres* grupe **Robert Čoban**.

D. Marković

Likovna kolonija u Hrvatskom domu u Somboru

Colorit, 17. puta

U Hrvatskom kulturno-umjetničkom društvu *Vladimir Nazor* u Somboru održana je Likovna kolonija *Colorit*. Sedamnaesti puta za redom okupili su se slikari koji su svoja umjetnička djela stvarali u prostoru Hrvatskog doma u Somboru.

»Imamo ove godine dvadesetak slikara, uglavnom amatera, ali i nekoliko akademskih slikara. Slikari su iz Sombora, Subotice, Odžaka, Bačke Palanke i Koluta. Zadovoljni smo kvalitetom koji smo tijekom godina postigli«, kaže pročelnik likovne sekcije **Janoš Radulka**. Prvi puta sudionik *Nazorove* slikarske kolonije bio je **Rudolf Sedlar**, član HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice.

»Već sam kao sudionik likovnih kolonija dolazio u Sombor, jer sam sudjelovao na kolonijama koje organizira župnik **Josip Pekanović**, a ovo mi je prvi puta da sam na *Nazorovoj* koloniji. Najrađe slikam portrete, ali sam za ovu koloniju odabrao jedan pejzaž. Slikar sam Jadrana, volim slikati more, stijene, polja lavande, maslinjake«, kaže Sedlar koji ima više od 40 godina slikarskog staža. Iz Bačke Palanke prvi puta na *Nazorovu* koloniju došao je **Nedeljko Šušnjica**.

»Rado se odazivam pozivima. Kolonije su prilika ne samo za susrete i druženja, već i prilika da mi slikari amateri ponešto ukrademo od akademskih slikara«, kaže Šušnjica.

Tijekom jednodnevne kolonije umjetnici su naslikali više od 20 slika, koje će obogatiti *Nazorovu* likovnu zbirku.

Z. V.

Tjedan u Bačkoj

Gdje je vaša sreća?

Naneo me ovih dana, što posao, što slučajni posjet u nekoliko somborskih sela. A u razgovoru s mještanima neminovno priča dođe i do razgovora o tome kako su sela sve praznija. I starija. Ne po starosti kuća, već po starosti ljudi koji u njima žive. Kažu Gakovčani od početka godine umrlo je 28 ljudi, a rođena je tek jedna beba. Slična je priča i u Monoštoru, gdje je, opet kažu ljudi, do kraja svibnja preminulo tridesetak ljudi, a rodila se samo jedna beba. Slična (porazna) statistika je i u drugim selima. Ne samo sada, već godinama unazad. Zato su oni koji svoj život i život svoje obitelji vezuju za selo, u očima većine čudaci, pa čak i onda kada u tom istom selu žive nekoliko puta bolje nego u gradu. Jednog od takvih koji je još prije tridesetak godina prepoznao prednosti života na selu, ostavio grad i vratio se tamo gdje pripada, upoznala sam ovih dana u najmanjem somborskom selu, tik uz bodljikavu žicu na mađarskoj granici. Tridesetak godina razvijao je svoje poljoprivredno gospodarstvo koje se pretežito bavi voćarstvom i ribarstvom. Tridesetak godina. Ne tri mjeseca ili tri godine već tri desetljeća. Tri desetljeća predanog rada, uspona i padova, ali i tri desetljeća istajnosti i želje da se uspije. Ne u selu, ali u jednom od somborskih salaških naselja upoznala sam mladi bračni par, koji doduše ima dvostruko manje staža u poslu kojim se bavi, ali dijeli istu upornost i riješenost da istraje i uspije na svom obiteljskom gospodarstvu. Upoznala sam i jednog mladog poljoprivrednika, također iz jednog somborskog sela. Supruga je s njim, ili za njim, došla iz Novog Sada da zajedno stvaraju obitelj, rade i proširuju svoje gospodarstvo. Mnogo toga im ne ide na ruku, a prije svega to što nema neke dugoročne strategije u poljoprivredi i ravnopravne utakmice za državnu zemlju, ali ipak ne odustaju.

Ima takvih primjera još. U svakom selu, na svim salašima. I osobno mene oduševljavaju ti ljudi koji rade i razvijaju svoj posao, korak po korak. Ne preko noći, ne za jedan dan, već iz dana u dan. Godinama. Ljudi koji takvu životnu filozofiju i pogled na život prenose i svojoj djeci. Djeci koja će znati da se za steći bilo što mora naporno i uporno raditi. Djeci koja će znati da sreća nije uzeti mobitel i krenuti u potragu za svojim virtuelnim prijateljima. Djeci koja će znati da životni cilj nije sjesti u prestižni kafić, u isto tako prestižnoj odjeći i pohvaliti se prijateljima jednom selfi fotografijom.

Z. V.

Sremska Kulenijada u Erdeviku

AFIRMIRANJE prepoznatljivog brenda

Proteklog vikenda u mjestu Erdevik osamnaesti put održana je tradicionalna privredno-turistička manifestacija *Kulenijada*. Ovogodišnjoj manifestaciji, prepoznatljivoj i jedinstvenoj u Srijemu, koja promovira jednu od najukusnijih suhomesnatih delacija, prisustvovao je najveći broj izlagača iz zemlje i regije do sada. A zbog velikog broja posjetitelja, kojih je ove godine bilo preko 10.000, svrstana je u jednu od najposjećenijih manifestacija u šidskoj općini. Postoji nada da će upravo *Kulenijada* u Erdeviku uspjeti animirati brendiranje kulena.

Više poduzetničkog duha

Svake godine je sve veći broj izlagača, kao i onih koji se pojavljuju u natjecateljskom dijelu:

»Ljudi su prepoznali jedinstvenost ove manifestacije jer je ona jedna od rijetkih koja je urađena u čast kulena, najatraktivnijeg proizvoda od svinjskog mesa. S obzirom na to da smo mi kao Turistička organizacija na prošlom Beogradskom sajmu pravili jednu anketu u kojoj smo postavili pitanje što ljude najviše asocira na Srijem, većina ih je odgovorila da je to hrana. Tako da smatram da je sasvim očekivano da se manifestacija kao ova održava u Srijemu. S obzirom na to da je ovo fruškogorski dio šidske općine, ovdje se može naći i dobrog fruškogorskog vina. Osim izlagača iz Srbije, ovdje su prisutni i gosti iz okolnih zemalja, što govori da je manifestacija dobila veći značaj. Samim tim očekivanja su i da će posjetitelji dolaziti ovdje iz drugih zemalja, što je nama posebno značajno«, ističe direktorica Turističke organizacije Šid **Kristina Radosavljević**.

Brendiranje kulena predstavlja ozbiljan posao. Prije svega potreban je ozbiljan poljoprivrednik, podrška klaonične industrije, jer se proces proizvodnje mora tehnološki nadgledati:

»Mislim da nam na tom putu nedostaje poduzetničkog duha, eventualno udruživanje poduzetnika, kako bi oni zajedno plasirali proizvode, s obzirom na količine koje su potrebne za potrebe tržišta. Ukoliko se mali proizvođači domaćeg kulena udruže, po udrugama, zadrugama i sl., kulen kao brend bi se mogao lakše pozicionirati na tržištu«.

Stara receptura

Tajnu dobrog kulena mnogobrojni izlagači iz zemlje i regije nisu željeli otkriti, ali kažu da su za dobar kulen njihovi preci do bro znali što treba: kvalitetna sirovina, svinja

određene pasmine težine 150-200 kilograma na domaći način hranjena. Nakon klanja za pravljenje kulena, kažu, potrebno je odabrati najkvalitetnije meso uz dodatak začina domaće paprike, soli, češnjaka, a zatim sačekati vrijeme od 5-6 mjeseci sušenja. Obitelj **Lemajić** iz Šida, ovogodišnji je pobjednik *Kulenijade* u Erdeviku u svim kategorijama:

»Mislim da je uspjeh plod našeg dugogodišnjeg, mukotrnog rada gdje je uloženo i puno ljubavi i vremena. No, isplatilo se. Ukoliko se radi kvalitetno i dobro, rezultati su uvijek vidljivi, kako u ovoj proizvodnji tako i u svakom drugom poslu«, kaže **Mladen Lemajić**.

O tehnologiji u proizvodnji kulena njegov otac **Predrag Lemajić** kaže:

»Kulen ne smije biti gorak i kiseo. Mora imati lijep presjek i lijepu boju, biti kompaktan. To su osnovne stvari koje čine srijemski kulen onakvim kakav on treba biti«.

Za *Kulenijadu* u Erdeviku kažu da je jedna od najboljih. Već petu godinu za redom na njoj redovno izlaže i proizvođač kulena iz Bačkog Monoštora **Antun Šmicer**:

»Radim specifični kulen od jelenjeg mesa i kulen od ribe. Prvi puta ga izlažem ove godine. Kulen od jelenjeg mesa pravim zato što ga na našem podneblju imamo dovoljno. Jedan sam od kulenara koji radi i izlazi na sve manifestacije, a i naše mjesto je nadaleko poznato po proizvodnji dobrog kulena«.

Ozbiljna selekcija

Kako u Srijemu tako i u Slavoniji kulen je najprepoznatljiviji suhomesnati proizvod. Dovoljan razlog da proizvođači iz Hrvatske posjete *Kulenijadu* u Erdeviku, razmijene iskustva i izlože svoje delikatese. No, problemi su, kada je riječ o plasiranju domaćih suhomesnatih proizvoda, i s jedne i s druge strane granice slični:

»Gotovo cijeli svoj radni vijek sam kao profesionalac uključen u prerađivački posao. Proizvodim isključivo domaći slavonski kulen, koji je postao svojevrsni brend Slavonije. S proizvodnjom kulena krenuo sam prije 40 godina. Najprije sa 100 komada godišnje, pa 200 komada. Uz posao koji sam nekada radio u bivšoj zajedničkoj državi, to mi je bio dopunski izvor zarade. Tada sam od toga mogao zaraditi još jednu lijepu plaću. Danas, kada proizvodim 10.000 komada, veoma teško mogu zaraditi nešto. Ja kao profesionalac, obrtnik, nemam zaokruženu cjelinu proizvodnje«, kaže **Ilija Jelović** iz Županje. »Da bih opstao, morao sam podići kredit i ozbiljno sam pokrenuo proizvodnju. Međutim, vremena su čudna jer kad jedan obrtnik krene u posao, onda ih krene još 100. Krediti su ostali, posao se smanjio,

tržište je sve manje, a proizvođača sve više. Uz sve to, dogodili su se i veliki igrači. Kod proizvodnje kulena ima dosta prostora za dodanu vrijednost, ali do dolaska na tržište je strašno težak put. Mi s cijenom domaćeg proizvoda ne možemo doći do tržišta, jer nemamo ozbiljnog kupca za veću količinu. Dolazak do kupca su sajmovi, koji su sve slabiji, a kupovna moć ljudi je loša. Zatim, postoji nelojalna konkurencija proizvoda s istim imenom u trgovačkim centrima i to nas je sve omelo na putu k napretku. Neću reći da gubim volju, ali gubim snagu i nisam više ni blizu optimist, onaj koji sam bio. Jer događa se ozbiljna selekcija i bit će mi drago zbog svih koji uspiju preživjeti i opravdaju investiciju gradnje mini tvornice, da im barem ne ostanu krediti, a oni prestanu s radom«.

Suzana Darabašić

Tjedan u Srijemu

Uzor drugima

Ulaganje u putnu infrastrukturu jedna je od većih stavki u općinskim proračunima pa su česta slika koju možemo vidjeti na cestama u Srijemu udarne rupe, koje se s vremena na vrijeme »krpe«. Dionice regionalnog puta koje vode k autocesti posljednjih mjeseci su presvučene. Kao što je, na primjer, na dionici puta koja vodi od Adaševaca k autocesti Beograd – Zagreb, kojom dnevno prijeđe na stotine teretnih vozila. Jedino mjesto u Srijemu koje je do sada imalo izlazak s autoceste od Beograda do Novog Sada je Nova Pazova. Ovih dana počeli su radovi, a izravan pristup autocesti bit će omogućen zahvaljujući investiciji koja podrazumijeva izgradnju petlje s isključenjima na autocestu E-75 između Starih Banovaca i Nove Pazove. Kako ističe predsjednik Općine Stara Pazova **Đorđe Radinović**, petlja na autocesti Beograd – Novi Sad, kod kompanije *Delhaize*, trebala bi biti gotova do ljeta. Projekt je od iznimnog značaja ne samo za mještane već i za buduće i sadašnje investitore koji posluju u novopazovačkoj industrijskoj zoni. Poseban značaj je također što će se, prvi puta poslije 40 godina, omogućiti izravan pristup naselja Nova Pazova autocesti, a korist od petlje će imati i stanovnici Novih Banovaca, čije su ulice u posljednje vrijeme opterećene teretnim kamionima koji prevoze robu do velikih logističkih centara. Projekt realiziraju Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture i Općina Stara Pazova, koja je iz vlastitog proračuna izdvojila preko milijun eura za ovaj projekt. Vrijednost novoizgrađene petlje čelni ljudi ovog dijela Srijema vide i u tome što će ona biti dio velikog koridora koji pokraj autoceste kroz cijelu industrijsku zonu povezuje sadašnje i buduće gospodarske objekte do kompleksa logističkih centara na petlji kod Novih Banovaca. Petlja će biti i čvorište budućeg koridora, koji kroz atare sela Vojka i Krnješevci povezuje dvije velike autoceste. Podsjećanja radi, u Staroj Pazovi posljednjih godina pogone otvara sve veći broj investitora. Zahvaljujući povoljnom geografskom položaju i pravovremenom prilagođavanju svjetskim ekonomskim trendovima, ova općina postala je hit sredina za nove investitore, a samim tim i mjesto gdje građani često odlaze potražiti zaposlenje. Osim povoljne industrijske klime, ova općina može se pohvaliti da je posljednjih godina uložila značajna sredstva i u crkve, škole, zdravstvene ustanove i sportske objekte. I da ne ostane sve na riječima hvale (iako to ova općina s pravom zaslužuje), možda će sve gore navedeno poslužiti kao uzor drugima da krenu njihovim stopama.

S. D.

Duhovni kolaž u HKC-u *Bunjevačko kolo* uoči Pedesetnice

I vidje Bog da je dobro

Duhovni kolaž pod nazivom *I vidje Bog da je dobro* izveden je u četvrtak, 1. lipnja, u HKC-u *Bunjevačko kolo* uoči Pedesetnice, svetkovine Duha Svetoga, »kao mali podsjetnik na to da smo Božja remek-djela te da smo u Kristu Isusu stvoreni za činjenje dobra«. Program su činili predstava *Božje dlijeto* i koreodrame koje je s mladima uvježbala **Nevena Mlinko**, voditeljica Dramske sekcija spomenutog centra, te suvremena kršćanska glazba po izboru **Darka Temunovića**.

Program za sve dobi

U pitanju je svojevrsni rimejk, budući da je ovaj program, u drukčijem sastavu, 2009. godine pripremljen za *HosanaFest*. Tada je izvedena predstava, a tom je prilikom nastala i pjesma *Božje djelo* koju izvodi Vokalno-instrumentalni sastav *Proroci*, a koja je, uz ostale pjesme preuzete s interneta, upotpunila sadržaj nove verzije programa.

»Gledatelji su, prije svega, mogli doživjeti značajnu poruku, a to je da ih je Bog stvorio kao dobre, da ostanu dobri i da je svatko od nas originalno Božje djelo. Program smo nazvali duhovni kolaž zbog toga što se sastojao od predstave, suvremene kršćanske glazbe i suvremenog teatarskog izričaja koji se zove koreodrama. Tako da su posjetitelji prisustvovali jednoj duhovnoj pripravi za veliki kršćanski blagdan Pedesetnicu, tj. Duhove. Veći dio ovog programa bio je pripreman za ovogodišnji Susret mladih Subotičke biskupije u Baču i budući da je uloženi veliki trud, odlučili smo ga prikazati i drugoj publici. Znači ne samo mladima, već i djeci i starijima, tj. svima koji su osjetljivi za duhovne sadržaje«, kaže autorica koreodrama Nevena Mlinko.

Proslava Boga na sceni

U predstavi i u koreodramama glumci su prije svega mladi dobre volje od kojih su se neki prvi puta našli na bini, dok neki već imaju iskustva u nastu-

pima kao glumci Dramske sekcije HKC-a *Bunjevačko kolo* ili kao recitatori. Među njima je formirana jedna skupina mladih koji pripremaju predstave za *Hollyween*, tj. noć uoči Svih svetih i za predstave koje su bile izvođene u okviru *HosanaFesta*. U svakom slučaju, postoji jedna ekipa koja nikada neće odbiti prigodu da proslavi Boga na sceni i koja je uvijek spremna prirediti ljudima lijep doživljaj. A tu ekipu ovom su prigodom činili **Augustin Žigmanov** i **Davorin Horvacki**, koji su igrali u predstavi, u koreodramama su glumile **Ana Piuković**, **Katarina Piuković**, **Dorja Kujundžić**, **Petar Huska**, **Dario Marton**, **Sladjan Bošnjak** i **Marko Radojević**, pjesme su izveli **Darko Temunović**, **Nikola Bašić**, **Anita Bašić** i **Martina Lišić**, a autor aranžmana za pjesmu *Božje djelo* je **Filip Čeliković**.

Različiti dojmovi nakon izvedbi

»Izvođenje programa u Baču razlikuje se od ovog u Subotici. Naime, tijekom njegove izvedbe na Susretu mladih u zraku se osjećala ležernost i opuštenost, kao da nije postojala apsolutno nikakva barijera između izvođača i publike, jer su svi oni mladi i bilo je jako puno smjeha budući da je predstava svojevrsni 'stand up' između Boga i čovjeka. Bio je jako dobro prihvaćen i na koncu je nagrađen gromkim pljeskom. Isti takav pljesak dobili smo i u *Bunjevačkom kolu*, ali postojala je izvjesna smirenost u publici, jedno zaista duhovno ozračje, što nama i jeste bio cilj«, istaknula je Nevena Mlinko.

I. Petrekanić Sič

Uspjesi STO-a u Osijeku

OSIJEK – Subotički tamburaški orkestar i Subotički tamburaški kvartet sudjelovali su na 40. međunarodnom festivalu umjetničke tamburaške glazbe koji je održan od 1. do 4. lipnja u Osijeku, Valpovu i Belišću. Subotički tamburaški orkestar pod ravnanjem **Marijane Marki** osvojio je 96,75 bodova od 100 mogućih što je bio najbolji rezultat u toj natjecateljskoj kategoriji i za što su nagrađeni Zlatnom plaketom *Tambura Paje Kolarića – s velikom pohvalom*. Subotički tamburaški kvartet osvojio je Zlatnu plaketu *Tambura Paje Kolarića s osvojenih 94,5 poena od 100 mogućih*. Kvartet pripremaju i s njim rade **Sonja Berta** i **Stipan Jaramazović**. Osim ovih, u Suboticu je došlo još jedno priznanje. Za najuspješnijeg dirigenta proglašena je Marijana Marki, koja je dobila plaketu *Zlatna dirigentska palica*.

Inače, STO će 20. lipnja održati koncert u Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici i predstaviti publici programe s kojima su nastupili na osječkom festivalu.

Novi svezak *Klasja naših ravni*

SUBOTICA – Iz tiska je izašao novi svezak časopisa za književnost, umjetnost i znanost *Klasja naših ravni* (broj 1-4 za 2017. godinu). Težište sadržaja sveska čine književno-teorijski tekstovi riječkog esejista i kritičara **Igora Žica**. Možete pročitati i književne uratke (poezija i proza) **Matije Molcera**, **Mirka Kopunovića** i **Ruže Silađev**, a zastupljeni su i tekstovi **Božice Zoko**, **Ljiljane Žegarac-Tenjović**, **Sande Stanačev Bajzek**, **Stevana Mačkovića** i **Milovana Mikovića**.

Cijena sveska je 150 dinara, a časopis se može kupiti u subotičkoj knjižari *Danilo Kiš*. *Klasja naših ravni* izlazi u nakladi Matice hrvatske Subotica.

Nagrada za skladatelja Peru Ištvančića

TRSAT – Na ovogodišnjem Festivalu hrvatskih katoličkih filmova koji je održan u marijanskom svetištu na Trsatu nagradu za najbolju glazbu dobio je skladatelj **Pere Ištvančić**, podrijetlom iz Subotice, koji živi i stvara u Zagrebu.

Ištvančićeva glazba u filmu *Gospa od utočišta* **Srdana Segarića**, kako se navodi u obrazloženju nagrade, »dočarala je svu tragiku, ali i veličanstvenost zbivanja koja se nižu minutama ovoga vrsnog filma prožetog katoličkim iskazima vjere i nade«. Ištvančićeva glazba »odiše ravnicom, Dunavom i Dravom, ali i opjevava duše ovog našeg vjerničkog puka.«

Slikari *CroArta* na Tisi

MARTONOŠ – Desetero članova udruge *CroArt* sudjelovalo je u subotu na VI. likovnoj koloniji *Tisa – Martonoš*. Nastavak je to suradnje ove i udruge ribolovaca *Šaran* iz Martonoša. Ribolovci su slikare dočekali na obali Tise, gdje su i nastajala likovna djela, a motiva i inspiracije, kako kažu, nije nedostajalo. Za sjećanje na ovaj jednodnevni susret članovi *CroArta* ostavili su domaćinima nekoliko radova, a ribolovci su pozvali slikare na ponovni susret i iduće godine.

Ono što nikad ne umire: Priča

SUBOTICA – Program pod nazivom *Ono što nikad ne umire: Priča* bit će izveden idućeg petka, 16. lipnja, u 20 sati u Đurđinu na salašu **Petra Vukova** (iza škole), te u subotu, 17. lipnja, u 20 sati u dvorištu Hrvatske čitaonice (Ulica Bele Gabrića 21.). Publika će imati priliku čuti biblioterapijske priče **Clarisse Pinkole Estés** i **Dubravke Pađen Farkaš**, kao i narodne priče koje su pripremili mladi glumci Američkog kutka Subotica s **Nevenom Mlinko** za kraj sezone 2016./17. godine. Mudre priče o prevladavanju različitih strahova i osjećaja napuštenosti, priče o ljubavi i drugim životnim vrijednostima upotpunit će glazbom **Ines Bajić** i **Darko Temunović**.

Seminar o izradi mjesnih topografija

TAVANKUT – Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata u suradnji s Međunarodnim centrom za arhivska istraživanja ICARUS i ICARUS Hrvatska (Hrvatskim državnim arhivom) 15. i 16. lipnja priređuje seminar na temu *Topoteka – zavičajna baština* koji će voditi arhivska savjetnica dr. sc. **Vlatka Lemić** iz Hrvatskog državnog arhiva, potpredsjednica međunarodnog centra za arhivistička istraživanja ICARUS i mreže ICARUS Hrvatska. Seminar će biti održan u Tavankutu u prostorijama HKPD-a **Matija Gubec**. Ostvarujući jednu od svojih misija, ZKVH nastavlja suradnju na području zaštite, istraživanja i predstavljanja arhivske baštine sa zainteresiranim pojedincima koji su do sada pokazali svoju angažiranost u prikupljanju zavičajne arhivske građe. Seminar će polaznicima omogućiti stjecanje praktičnih znanja kako objaviti određene arhivske izvore koji bi tako bili dostupni svjetskoj javnosti i na taj način sačuvali mjesnu povijest.

Kazališni maraton u Somboru

SOMBOR – Od 14. do 17. lipnja u Somboru će biti održan jubilarni 25. *Kazališni maraton*. Moto ovogodišnjeg maratona je *Kocka je bačena*. Program obuhvaća petnaest predstava, od čega su dvije nove predstave Narodnog pozorišta Sombor, koje će premijerno biti izvedene u srijedu, 14. lipnja. Osim toga, tu su i najbolje predstave iz zemlje i regije, predstave za djecu, i to u izvedbi kazališta iz Novog Sada, Beograda, Novog Pazara, Sombora, Cetinja, jednog slovenskog te Dječjeg kazališta iz Subotice. Svečano otvorenje planirano je za četvrtak, 15. lipnja, u 19 sati.

Svečanost u Petrovaradinu

Sjećanje na VELIKANA Iliju Okrugića

Prigodom 190. obljetnice rođenja i 120. obljetnice smrti velikog petrova-

radinskog poligrafa **Ilije Okrugića Srijemca** u Biskupijskom svetištu Gospe Tekijske održan je koncert njegovih skladbi i slušana je misa.

Prisutni su tijekom mise imali prigodu čuti njegove svjetovne popijevke, u izvedbi HKPD-a *Jelačić* iz Petrovaradina.

»Na misi smo slušali promjenljive pjevane dijelove mise, koje je Okrugić skladao i mogli smo čuti da su njegove crkvene, ali i svjetovne pjesme uvijek vedre, radosne, te da je to bio duh kojim je on zračio. To je pokazivao i u svojim dramskim djelima, vrlo je bio šaljiv«, istaknuo je ravnatelj svetišta, župnik iz Petrovaradina **Ivan Rajković**.

Velečasni Rajković je također istaknuo da je Ilija Okrugić bio veliki promicatelj ovog svetišta jer mu je dao današnji izgled i trudio se da se za njega čuje i u Hrvatskoj, Mađarskoj, pa i šire. Jednako je imao dobre veze i odnose i s pravoslavnom crkvom.

HKPD *Jelačić* se odlučilo obilježiti spomen na ovog velikana u, za njega vrlo značajnom prostoru. Bio je dugogodišnji upravitelj svetišta, a želja mu je bila biti pokopan pod okriljem te crkve, te se njegov grob nalazi neposredno uz objekt.

»Zaslужio je da ga se sjećamo zbog toga što zbilja spada u velikane koji su svojim višestrukim stvarateljskim radom ostavili veliki i široki opus djela, od glazbenih do književnih, gdje se ubrajaju pjesme, popijevke, drame. Pripovijedao je o povijesnoj baštini Srijema, ali i povijesti svetišta. Zaslužen je i što ovo svetište postoji s dva tornja, kupolom s križem i polumjesecom i mislim da zasluži da, pored **Prepreka, Jelačića** i drugih, uvijek bude važan dio manifestacija HKPD-a 'Jelačić', kaže predsjednik ove udruge **Petar Pifat** i dodaje da »ako drugi neće tko će, nego mi Hrvati o svojim Hrvatima pričati«.

Mješoviti zbor Društva *Jelačić* priredio je i kraći koncert pjesama Ilije Okrugića Srijemca, koje su dio današnjeg starogradskog melosa ovog podneblja, poput: *Domovino, slatko milovanje, U našem lijepo ti je Srijemu, Za jedan časak radosti*, te i onu svima poznatu *Milkina kuća na kraju*.

D. Marković

Tiskana knjiga o šokačkoj nošnji iz Monoštora

ŠARENILO i BOGATSTVO nošnje na stranicama knjige

U nakladi Gradske knjižnice *Karlo Bijelicki* iz Sombora tiskana je knjiga *Šokačka narodnja nošnja iz Bačkog Monoštora* **Dušanke Dubajić**. Materijal za ovu knjigu prikupljen je prije 30 godina, ali je tek sada uz potporu Mjesne zajednice Monoštor i Grada Sombora, knjiga pred čitateljima. Prva promocija organizirana je u Monošturu.

Dušanka Dubajić nije ni rođena u Monošturu, nije ni iz hrvatske šokačke zajednice, ali je u ovom selu provela godine radeći kao nastavnica likovnog i u Monošturu se prosto zaljubila u šokačku nošnju. Toliko da je četiri i pol godine predano sakupljala, bilježila, crtala, razgovarala s kazivačima i tako prikupljala materijal za knjigu. Autorica je opisala šokačku nošnju od kraja XIX. do polovice XX. stoljeća.

»Kao nastavnica likovnog u Monošturu sam provela 20 godina. Tijekom tih godina sa svojim učenicima sam prikupljala dijelove nošnje, stare alatke, grnčariju i ukrašavala učionice. Međutim, tek na nagovor kustosice Gradskog muzeja u Somboru **Milke Kupusarević** počela sam rad na prikupljanju materijala o šokačkoj nošnji. Iskreno, ne znajući u što se upuštam. Ali evo sada priznajem da sam imala i oko i ruku i srce za ovakvu knjigu. Ipak, ove i ovakve knjige ne bi bilo da nije bilo kazivača koje sam ja obilazila od kuće do kuće. Svaki podatak provjeravala sam iz tri izvora. Sve što sam prikupila zapisano je, preneseno na crtež i kraj. I tako četiri i pol godine«, kazala je autorica.

Odjeća je jedan od upečatljivijih oblika tradicije, jedna od identitetskih odlika.

»Zato ovdje odajemo priznanje autorici na nesebičnom zalaganju i trudu, jer je njen trud omogućio da danas imamo u rukama kvalitetan opis nošnje, koja je jedna od osobnosti šokačkog življa nastanjenog u Monošturu«, kazao je ravnatelj GK *Karlo Bijelicki* **Vladimir Jerković**.

Na promociji knjige sudjelovala je Ženska pjevačka skupina *Kraljice Bodroga*, a priredena je i izložba slika **Marije Turkalj Matić** i **Stipana Kovača**.

Z. V.

Književna večer »Matoš u Beogradu«

Parče bratskog PRIJATELJSTVA

Provevši u Beogradu ukupno više od sedam godina, Matoš nije bio samo promatrač ni kavanski komentator, već je aktivno sudjelovao u kulturnom i umjetničkom životu Srbije

Zajednica Hrvata Beograda *Tin Ujević* uz potporu Ustanove kulture *Parobrod* i općine Stari Grad, organizirala je nedavno književnu večer pod nazivom »Matoš u Beogradu«. U prostoru Kuće **Đure Jakšića**, koja odiše starinom i patinom davnih vremena, mladi glumci **Jelena Graovac** i **Rade Ćosić** govorili su najpoznatije stihove velikog književnika, koji je, prije stotinjak godina, centrom beogradske Skadarlije, koračao zajedno s velikanima srpske književnosti **Stevanom Sremcom**, **Milovanom Glišićem**, **Đurom Jakšićem**, **Jankom Veselinovićem**... O Matoševim beogradskim danima govorio je predsjednik ZHB-a *Tin Ujević* **Stipe Ercegović**.

Sedam beogradskih godina

Godine 1894. Matoš kao dezertar bježi u Beograd pred austrijskim vlastima. Pobjegavši iz petrovaradinskog zatvora i preplivavši Dunav, stiže u Beograd. Živi kao boem, svira čelo u Narodnom pozorištu i radi kao novinar.

Nekoliko dana po dolasku u Beograd, pred kavanom *Dardanelli* upoznaje **Božu Nikolajevića**. Sjede vani, pod platnenim nadstrešnicama i požitjelim bagrenjem. Mladi ga Nikolajević uvodi u svoju kuću na Dorćolu gdje je odlično primljen. I **Jovan Ilić** ga redovito poziva na književne sjedeljke u svom domu.

Nakon izvjesnog vremena, u kavani *Bulevar*, gdje goste zabavljaju svirači, žali se Nikolajeviću i sjetno priča o Hrvatskoj, Zagrebu, **Danici Tkalčević**... Odjednom ustaje, odlazi orkestru i u trenutku sam zaneseno svira violončelo. Publika je ganuta. Pozdravljaju ga dugotrajnim pljeskom.

S druge strane, doživljava i neugodnosti. Protivnici ga optužuju za špijunažu. Po najvećoj kiši i bez kišobrana, luta beogradskim ulicama. Susreće Nikolajevića. Ogorčen je i shrvan optužbama govori: »Pa zar Austrijanci drže svoje špijune u tako bednom stanju?«. Matoš, onako bez »dlake na jeziku« kritizira Veselinovićev roman *Hajduk Stanko*, te zbog toga, 1898. mora otići iz Beograda.

Vraća se opet poslije šest godina, 1904. godine. Kavanu *Dardanelli* pregazilo je vrijeme. Sada se okupljaju u *Pozorišnoj kafani*, kod *Kolarca* ili u *Skadarliji*. Ništa nije isto. **Bogdan Popović**

Antun Gustav Matoš

i **Jovan Skerlić** vodeći su ljudi kulturnog života u Beogradu. Prepućavaju se preko novina i knjiga. Matoš ostaje u Beogradu do 1908. kada je amnestiran od austrijskih vlasti. Vraća se u Zagreb i tamo ostaje do smrti, 1914. godine.

Sudionik scene

U velikoj i kompleksnoj temi odnosa Matoša i srpske književnosti nisu nezanimljivi ni nebitni stavovi koje su o njemu zauzeli srpski kritičari. Provevši u Beogradu ukupno više od sedam godina, Matoš nije bio samo promatrač ni kavanski komentator, već je aktivno sudjelovao u kulturnom i umjetničkom životu Srbije. Sviranje u Narodnom pozorištu, suradnja u vodećim srpskim književnim listovima, poput *Brankova kola*, praćenje književnog i kazališnog razvoja i rada dovoljan su razlog da se za Matoša u Srbiji stvori zanimanje, a samim time i određena slika o njemu.

Kako je on ipak hrvatski pisac koji je uglavnom djelovao u emigraciji, poznavanje njegovog života u Srbiji tiče se hrvatske književnosti, baš kao što je se tiče poznavanje njegovog života u Parizu, Ženevi ili Münchenu. Sve je to uvjetovalo da se o vezi Matoša i srpske književnosti raspišu kritičari i povjesničari književnosti i s hrvatske i sa srpske strane.

Kroz cijelu ovu priču stalno se provlači izvjesna doza politike, što se može promatrati iz nekoliko kutova i pravdati iz nekoliko razloga. Matoš je u Srbiji bio stranac, i to stranac koji je otvoreno pokazivao svoje naglašeno nacionalno osjećanje, bez namjere da time ikoga vrijeđa. Dokazao je to sklapajući istinska prijateljstva sa svojim srpskim kolegama, posebno onima koji su njegovali

tradiciju i svoje srpstvo. Volio je u Jovanu Iliću, Stevanu Sremcu, Janku Veselinoviću, **Nušiću** poštovanje za vlastitu zemlju i snažan osjećaj pripadnosti vlastitom narodu.

Napadi i nesuglasice

Nisu svi napadi na Matoša u svojoj srži bili politički uvjetovani. Bilo je tu nesuglasica i na književno-teoretskom i estetskom planu. **Skerlić** je u svojoj viziji preobraćenja srpskih kulturnih i umjetničkih prilika općenito bio nesklon boemiji i sjedeljama po kavanama. Događalo se da su mnogi Matoševi neistomišljenici iz književno-umjetničkih redova iskorištavali njegovo nacionalno isticanje ne bi li u javnosti stvorili lošu sliku o njemu i time ga onemogućili u radu. U tom je smislu nešto gore od optužbe za špijunažu teško smisliti.

Iako se politika vezuje za Matoševo ime u tolikoj mjeri da to dijelom prelazi okvire književno-znanstvenog proučavanja, nije zanemarljivo dotaknuti se i takvih tema. Svi ti podaci koji se tiču njegove osobe, uključujući i boemski način života, pomažu dobivanju što cjelovitije slike o Matošu književniku.

Kontradiktorni pogledi

Za života i još više nakon smrti, krunjen je različitim epitetima. Nacionalist i kozmopolit su jedni od njih i oni se kod njega međusobno ne isključuju. Jedino bi možda rječnik trebalo pri-

lagoditi novijim sociološkim tumačenjima pa riječ »nacionalist«, koja danas ima negativne konotacije, zamijeniti riječju »domoljub«. No, kako su pogledi na Matoša jednako kontradiktorni kao i on sam, vjerojatno bi se našao netko tko bi takvu zamjenu osporavao. No, u prilog toj tvrdnji idu i razmišljanja srpskih kritičara. Iskazanim poštovanjem za njegovo starčevičanstvo i iskreno domoljublje, odbacili su svaku pomisao o šovinizmu.

I na kraju vrijedi citirati što je Matoš napisao prilikom odlaska iz Beograda: »Nikada se ne bih, da i mogu, znao potpuno odužiti za onaj komadić srca, duše i slobode, za ono parče bratskog prijateljstva što ga imah u Beogradu, u krugu čestitih ljudi, najboljih u Srbiji, koji me bratski privinuše na grudi bez obzira na naše političke razlike«.

U okviru večeri nastupio je i glazbenik **Nenad Labor**.

H. R.

Izložba Nives Čičin-Šain

Zajednica Hrvata Beograda će kao sljedeću manifestaciju organizirati izložbu radova splitske umjetnice **Nives Čičin-Šain**. Izložba će biti otvorena 28. lipnja u UK *Parobrod* od 20 sati. Bit će predstavljena i knjiga *Tragom Hrvata u svijetu*. Ovaj događaj se organizira u suradnji sa splitskom podružnicom Hrvatske matice iseljenika.

HKUPD Stanislav Prepek gostovao u Novosadskom klubu

Rado viđeni GOSTI

HKUPD Stanislav Prepek iz Novog Sada bilo je prošloga tjedna gost Novosadskog kluba, predstavivši u prostorijama Kluba rad svojih sekcija. O suradnji dviju udruga, ali i o liku i djelu **Stanislava Prepeka** i ulozi Društva koje nosi

ime tog velikana u održanju hrvatske kulture na ovim prostorima, govorio je u svom pozdravnom govoru **Dragan Kojić**, ravnatelj Gradske knjižnice u Novom Sadu. On je naglasio da je HKUPD Stanislav Prepek drag i rado viđen gost u Novosadskom klubu, kao i da će se ta tradicija suradnje nastaviti.

Uz pozdravni govor predsjednika Društva **Krešimira Tkalcica** o nedavno objavljenoj zbirci pjesama *Prepekovo proljeće 2016.*, kao i kratkom pregledu rada Književnog kluba u okviru Društva, govorila je književna kritičarka dr. **Dragana V. Todosreskov**.

Svoje stihove govorili su **Jelisaveta Buljovčić Vučetić**, **Branka Dačević**, **Ana Marija Kaluđerović**, **Lana Dermanov**, **Maja Gračan Livada** i **Dubravka Herget** dok su stihove **Siniše Božulića** i **Mande Jakšić** kazivale **Ana Marija Kaluđerović**, odnosno **Jelena Pintar**.

U drugom krugu svoje stihove su govorili **Bosiljko Kostić**, **Marijan Piljić**, **Zlatko Urbanek** i **Slađana Varićak**, dok je u odsustvu **Mladena Franja Nikšića** njegove stihove govorila Ivana Pintar. Novosadska dramska umjetnica **Olja Vojnović** govorila je stihove **Branimira Miroslava Tomlekina**.

Predstavila se i Ženska pjevačka skupina Društva uz pratnju muzičkog tria, kojeg predvodi **Dobrovojk Janković**.

Skoro dvosatni program vodila je **Branka Dačević**, inače voditeljica Dramske sekcije Društva, a program je bio praćen slajdovima **Ivana Dermanova**.

H. R.

4. Hrvatske svjetske igre od 18. do 22. srpnja u Zagrebu

NAJVEĆE Igre do sada

Uz već tradicionalan slogan Jedno je srce, jedna je Hrvatska, ovogodišnje Igre okupit će najveći broj sudionika do sada – preko 900 natjecatelja iz cijelog svijeta te 150 natjecatelja iz Hrvatske

 Zvonko Milas

Hrvatske svjetske igre – amatersko sportsko natjecanje na kojemu sudjeluju Hrvati i njihovi potomci iz cijelog svijeta – bit će održane četvrti put, od 18. do 22. srpnja ove godine u Zagrebu. Uz već tradicionalan slogan *Jedno je srce, jedna je Hrvatska*, ovogodišnje Igre okupit će najveći broj sudionika do sada – preko 900 natjecatelja iz cijelog svijeta te 150 natjecatelja iz Hrvatske. Natjecatelji dolaze iz Angole, Argentine, Australije, Austrije, Bosne i Hercegovine, Bolivije, Brazila, Crne Gore, Čilea, Danske, Ekvadora, Francuske, Hrvatske, Italije, Irske, Kanade, Makedonije, Nizozemske, Njemačke, Paragvaja, Perua, Rumunjske, SAD-a, Slovačke, Slovenije, Srbije, Švicarske, Švedske, Tanzanije, Velike Britanije i Venezuele te će nastupiti u 16 sportskih disciplina.

Manifestacija se održava u organizaciji Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Hrvatskog svjetskog kongresa te pod visokim pokroviteljstvom predsjednice Republike Hrvatske **Kolinde Grabar-Kitarović**.

Povezivanje i spajanje

Državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH **Zvonko Milas**, koji je prvi puta organizator Igara, ne krije zadovoljstvo interesom koje su pobudile 4. Hrvatske svjetske igre među mladim Hrvatima diljem svijeta:

»Hrvatske svjetske igre su uistinu poseban događaj koji nas, na najljepši način – kroz sport, kulturu, druženje – povezuje i spaja. Okuplja u jed-

Reprezentacija Hrvata iz Srbije 2014. godine

no i matičnu domovinu, Hrvate iz Bosne i Hercegovine, hrvatsku nacionalnu manjinu i hrvatsko iseljništvo. Impresivno je vidjeti koliko s puno ljubavi, bez obzira na prostornu i vremensku udaljenost, naši ljudi, Hrvati raseljeni na pet kontinenata i njihovi potomci, čuvaju i njeguju svoj hrvatski identitet. Znak je to duboke privrženosti domovini predaka, dokaz da Hrvatsku osjećaju 'svojom', na što uistinu svi možemo biti i jesmo ponosni».

Predsjednik Hrvatskog svjetskog kongresa **Vinko Sablj** koji je suorganizator Igara naglašava: »Ovo su četvrte Igre, i kao koordinator Igara, u ime Hrvatskog svjetskog kongresa, s ponosom mogu reći da su ove Igre oborile sve rekorde, kako po broju sudionika tako i po broju država iz kojih dolaze sudionici. Jer nisu u pitanju samo sportska nadmetanja, već i druženja kako bi jedni druge susreli, Domovinu bolje upoznali i uvjerali se da naša Hrvatska nije uzaludno poznata i po drugom imenu, Lijepa naša«.

Projekt od nacionalnog interesa

Četvrte Hrvatske svjetske igre posebne su i po velikom odazivu volontera – studentskih i udruga mladih iz Hrvatske, koji će, kao svojevrсни domaćini, svojim sunarodnjacima iz 31 zemlje svijeta nastojati boravak u domovini predaka učiniti nezaboravnim.

Da su Igre prepoznate kao projekt od nacionalnog interesa potvrđuje i to da su punu potporu realizaciji ovogodišnjih Igara dali: Grad Zagreb, Ministarstvo obrane, Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Ministarstvo turizma, Ministarstvo zdravstva, Hrvatska turistička zajednica, Turistička zajednica Grada Zagreba, Hrvatski olimpijski odbor i drugi.

Hrvatske svjetske igre amatersko su sportsko natjecanje na kojemu sudjeluju Hrvati i njihovi potomci iz cijelog svijeta. Igre su ne samo manifestacija sportskog duha već događaj koji ujedinijuje matičnu domovinu, hrvatsko iseljništvo, hrvatsku nacionalnu manjinu i Hrvate iz Bosne i Hercegovine. Igre su i prilika za susrete i druženja, prilika povezivanja Hrvata izvan domovine i jačanje međusobnih veza i zajedništva.

Hrvatske svjetske igre su do sada održane dva puta u Zadru (2006. i 2010.) i u Zagrebu (2014.).

Reprezentacija Hrvata iz Srbije sudjelovala je na svim dosadašnjim Igrama, a 2014. ovdašnji Hrvati natjecali su se u dvije discipline – malom nogometu i stolnom tenisu, s odličnim učinkom osvojivši više medalja. U istim disciplinama Hrvati iz Srbije trebali bi nastupiti i ove godine.

H. R.

Susret mladih Srijemske biskupije u Novim Banovcima

ZAJEDNO k istom CILJU

Župa Blažene Djevice Marije u Novim Banovcima bila je u subotu, 3. lipnja, domaćin ovogodišnjeg susreta mladih Srijemske biskupije na kom se okupilo oko 160 mladih iz većine župa u Srijemu, a prvi puta na susretu su sudjelovali i mladi župe iz Novog Beograda i Beograda, predvođeni svojim župnikom **Ivicom Damjanovićem**. Sve je više mladih na ovim susretima.

Pomoć u traženju vlastitog bića

Ovogodišnji susret održan je pod geslom »Gospodine, kome da idemo? Ti imaš riječi života vječnoga«.

»Kao povjerenik Ureda za mlade Srijemske biskupije, imam zanimljivu službu. Nadam se da mogu pratiti njihove korake i sve ono što mladi u životu novoga dobivaju. Jer Krist je uvijek isti. Donosi uvijek novu nadu i snagu i kroz ove susrete to želimo i njima donijeti. Ovogodišnje geslo je iz Ivanovog evanđelja i to su riječi svetoga Petra. Te riječi smo odabrali što se u mladalačkim godinama često pitamo kuda treba ići, što činiti, kakav biti, kom okruženju pripadati«, navodi župnik u Novim Banovcima vlč. **Dušan Milekić**.

Ovakvi susreti su iznimno važni za mlade Srijemske biskupije:

»Ovakvi susreti su jedan od načina i da mlade približimo Crkvi i da oni jednostavno osjete taj aktivni dio Crkve. Na naše zadovoljstvo, iz godine u godinu pojavljuje se lijepi broj mladih. Sada

koristimo i nove načine povezanosti s njima, poput facebook profila i slično, gdje mladi brže i lakše vijest pronose dalje«, ističe vlč. Milekić.

Povezivanje mladih

Susret je počeo euharistijskim slavljem u župnom dvorištu kojega je predvodio biskup msgr. **Đuro Gašparović** u zajedništvu sa svećenicima župa iz Srijema:

»Dobro je da se sastaju mladi iz više župa na jednom mjestu. Drago mi je što mogu vidjeti da se i ovoga puta odazvao veliki broj, što znači da i kod njih postoji želja i volja da se sastanu i kroz ovakav vid susreta druže. Jako je važno da se oni međusobno upoznaju i tako se ohrabre. Ali isto tako je važno da na ovaj način učvrstimo njihovo zajedništvo u Srijemskoj biskupiji. Poručio bih svim mladima da se isto tako sastaju i u svojim župama, da organiziraju susrete na kojima će razgovarati i obožavati se i dobivati na njima vjersku pouku«, navodi biskup Gašparović.

Prvi puta su susretu prisustvovali i mladi župe svetog Ivana Kapistrana iz Beograda, kao i mladi iz Novog Beograda:

»Doista želim da se mladi kao župna zajednica iz Novog Beograda, koja pripada Srijemskoj biskupiji, još jače uključe i upoznaju s mladima iz cijeloga Srijema. Ovdje su i studenti iz različitih država koji su na razmjeni: iz Italije i Afrike koji su također

dio naše župne zajednice i koji su došli ovdje kako bi vidjeli na koji način funkcioniraju susreti i kako bi se upoznali s načinom kako mogu dijeliti svoje iskustvo i radost. Moram reći da sam radostan što ovi susreti Srijemske biskupije, podrškom našega biskupa okupljaju mlade u župnim zajednicama i što se oni održavaju u manjim seoskim zajednicama, kako bi zajednica oživjela, kako bi se aktivirala. Također je važno da i mladi na svom kršćanskom putu uvide da nisu sami, da njihova župna zajednica prelazi granice vlastite župne zajednice i da tu mogu upoznati mlade iz drugih župa, da se povežu ovdje molitvom, pjesmom, sportom. Jer kad su mladi iz više župa zajedno jedan dan, onda vidite kroz cijelu godinu i kroz budućnost ove Crkve srijemske, na kog mi možemo računati i tko je to nama važan, kao i u koga ulažemo», kaže župnik župe iz Novog Beograda Ivica Damjanović.

A kakav je osjećaj biti domaćin ovakvih susreta, rekla nam je **Mirjana Ležen**:

»Na susrete mladih idem svake godine i mnogo mi znače. Prije svega, zato što vjerujem u Boga i uvijek se sastanem s nekim novim prijateljima, družimo se i zajedno smo u vjeri.«

Za **Kristinu Nemet** dosadašnji susreti su pružili priliku za lijepa prijateljstva:

»Jako lijepo mi je na susretima. Sada je osjećaj jako lijep jer smo mi domaćini i u gostima su nam prijatelji iz drugih župa kod kojih smo mi odlazili. Radujem se novom susretu i nadam se da ćemo ostaviti lijep dojam kao njihovi domaćini.«

Nakon svete mise za mlade su u župnom dvorištu organizirane sportske aktivnosti, a nakon toga i predavanje na temu »Gospodine, kome da idemo?«. U večernjim satima mladi su imali prilike uživati u zabavnom programu.

S. Darabašić

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Presveto Trojstvo

Svetkovinom Presvetog Trojstva proslavljamo najveće otajstvo naše vjere – jednog Boga u tri osobe. Bog se kao trojedinu objavljivao postupno. Najprije se još u starozavjetno vrijeme objavio kao Otac i Stvoritelj svome izabranom narodu. Kada je došlo vrijeme objavio se kao Sin, Otkupitelj, u osobi Isusa Krista. Nakon Isusovog uzašašća silazeći na apostole objavljuje se kao Duh Sveti. Iako je svoju trojedinost objavljivao postupno, jedan Bog u tri osobe za čovjeka je ostao otajstvo dohvatljivo isključivo vjerom.

Sve tri božanske osobe iste su božanske biti, ni jedna od njih nije »manje ili više Bog«, ali nema miješanja osoba. Značajka je naše vjere častiti Boga u Trojstvu i Trojstvo u Jedinstvu. Posebna je osoba Očeva, posebna Sinova, a posebna Duha Svetog, no božanstvo Oca, Sina i Duha Svetog je jedno i pripada im jednaka slava i čast. (usp. KKC 266). Pred ovim otajstvom zastaje naš razum i prestaje zakon ljudske logike, ali vjera ga prihvaća i kao takvog ispovijeda.

U dinamici Trojstva

»Milošću krštenja 'u ime Oca i Sina i Duha Svetog' pozvani smo da imamo udjela u životu Blaženoga Trojstva, ovdje u tami vjere, a poslije smrti u vječnom svjetlu« (KKC 265). Tako nas otajstvo Presvetog Trojstva uključuje u dinamiku koja nas istovremeno nadilazi, jer izlazi iz svih naših poimanja jedinstva i odnosa. Nadilazi nas jer nam ostaje u potpunosti nedohvatljiva svaki put kada pomislimo da ćemo Trojstvo umetnuti u okvire naših ovozemaljskih projekcija. Naša malenost spram Božje veličine onemogućava nam da proniknemo u tajnu njegovog Trojstva u Jedinstvu, ali nas zato dar vjere, koji smo od njega primili, čini da se uvučeni u dinamiku koja nas nadilazi osjećamo sigurno.

O kakvoj se dinamici radi otkrivaju nam liturgijska čitanja ove Svetkovine. U prvom čitanju Bog se Mojsiju objavljuje kao »Bog milosrdan i milostiv, spor na srdžbu, bogat ljubavlju i vjernošću« (Izl 34,6). Bog je Bog odnosa, onaj koji posjeduje iskustvo ljubavi i vjernosti. Iako se ne objavljuje kao Trojstvo, daje do znanja da su odnosi i zajedništvo njegovo temeljno obilježje. U drugom čitanju sv. Pavao otkriva nam da su milost, ljubav i zajedništvo temelj-

ne oznake kršćanskog Boga (usp. 2Kor 13,13), onog koji je jedan u tri osobe – Otac, Sin i Duh Sveti. U Ivanovom evanđelju Isus u razgovoru s Nikodemom naglašava da je Bog ljubio svijet toliko te da je poslao svoga Sina kako bi se svijet spasio. Iz toga vidimo da je Bog onaj koji se brine za svijet i čini sve kako bi ga sačuvao, zato šalje svog Sina (usp. Iv 3,16-18). Tako na temelju onoga što nam je Bog o sebi objavio kršćanstvo čvrsto vjeruje u jednog Boga i tri božanske osobe, koje su iste biti, ali jedna od druge odvojena. »Jedinstvena Božja bit je ljubav i zajedništvo koje se neprestano daruje među božanskim osobama i koja omogućuje da se Bog daruje nama ljudima. Jedinstvo namjere u različitosti izričaja i darova« (**Željko Tanjić**, *Odnos i zajedništvo*, u: **Ante Crnčević** ur., *Povede ih na goru*, Zagreb, 2007., str. 266).

Ljubav i različitost

U otajstvu Presvetog Trojstva čovjek otkriva sebe i uči se da ne može živjeti bez odnosa s Bogom i ljudima, te uči i čime oni trebaju biti obogaćeni. Vidjeli smo iz svetopisamskih čitanja da se odnosi u Bogu temelje na ljubavi, vjernosti, dobroti. Stoga i mi svoje odnose najprije s Bogom, a onda i s ljudima trebamo temeljiti na istim vrijednostima. Susreti i kontakti koje ostvarujemo u životu otkrivaju naše pravo lice i snagu naše vjere. Vjernik koji traži Boga, koji prihvaća ono što je Bog o sebi objavio, koji se s njim susreće u molitvi i sakramentima, pročistit će odnose prema ljudima od svega negativnog i prožeti ih ljubavlju i iskrenošću.

Ova svetkovina u kojoj slavimo tri različite osobe u jednom Bogu pomaže nam da, kao što u vjeri prihvaćamo ovo otajstvo, tako u životu prihvatimo različitost koja je Božji dar, ne samo da prema njoj budemo tolerantni, nego da naše prihvaćanje bude prožeto ljubavlju. U različitosti povezuje nas vjera u jednog Boga, spašeni smo svi po smrti i uskrsnuću Sinovljevom i svi smo primili istog Duha. Tako nas pogled uprt u Trojstvo oslobađa straha od različitosti i ispunjava nas ljubavlju i radošću pred bogatstvom darova kojima svatko od nas može drugoga obogatiti, a koje nam je dao isti Bog. Na taj način »jedinstvo u različitosti« neće biti samo fraza, nego princip života utemeljen na ljubavi i vjernosti.

Mini intervju:

Kristina Ivković, šminkerica i studentica

Šminkanje je

UMJETNOST

Kristina Ivković iz Male Bosne studentica je Pedagoškog fakulteta u Somboru, a u slobodno vrijeme, na zakazivanje, šminka djevojke i žene. Kristina je završila osnovnu i srednju školu na hrvatskome jeziku u Maloj Bosni i Subotici, a u budućnosti sebe vidi kao učiteljicu u školi.

Šminkati druge je počela spontano te kaže da je zahvaljujući ovome poslu stekla puno novih poznanstava.

Kad se pojavila ljubav prema šminkanju?

S obzirom na to da osim brata i roditelja imam još i tri sestre, u našoj obitelji su šminka, frizure i nakit uvijek tema. Vremenom sam primijetila da me zanimaju razne cake u šminkanju koje sam istraživala preko interneta. Kada sam vidjela nešto novo, pokušala sam to primijeniti na sestrama i prijateljicama, što mi je bila dobra vježba. Na taj način sam se usavršavala i sve više se isticala ljubav prema šminkanju. Kada idemo negdje obiteljski, uvijek sam ja zadužena za šminku, a sestra za frizure. Polako su me počele zvati djevojke i žene iz rodbine, poznanice, njihove prijateljice. U jednom trenutku sam shvatila da ne mogu šminkati besplatno osobe koje jedva poznajem, jer se šminka troši. Tada sam počela raditi po minimalnoj cijeni. Vremenom se proširio krug mušterija. Imala sam veliku podršku prijatelja koji su me gurali naprijed i davali nove ideje oko načina rada i same reklame.

Jesi li išla na neke tečajeve šminkanja?

Da, početkom ove godine završila sam tečaj šminkanja gdje sam stekla certifikat i naučila nove stvari.

Gdje nabavljaš šminku? Imaš li neku omiljenu marku?

Šmiknu nabavljam po lokalnim drogerijama u Subotici i Somboru. Što se tiče marke nemam omiljenu, jer svaka ima nešto po čemu se ističe pa kombiniram kako mi odgovara.

Šminkaš li za sve prigode i jesi li imala do sada puno mušterija?

Do sada sam šminkala puno djevojaka i žena za razne prigode. Puno mi znači kada mušterije imaju povjerenje pa me zovu mlade da ih šminkam za svadbu. Tako sam imala priliku i svoju sestru šminkati za vjenčanje. Kako živim u Maloj Bosni imam opciju i da idem šminkati na kućnu adresu. Zahvaljujući tome stekla sam puno mušterija, napose u obiteljima koje imaju više djevojaka.

Savjet/preporuka za djevojke kako da se što uspješnije našminkaju.

Šminkanje je umjetnost kojom se prirodna ljepota djevojke samo naglašava. Moja preporuka djevojkama je da budu slobodne u šminkanju. Kako dolazi ljeto, tešku zimsku šminku ostavljamo po strani i sve više koristimo laganije proizvode i svjetlije boje.

J. D. B.

KUŽIŠ?!

Ivona Francišković, maturantica Srednje medicinske škole

Mlada akušerka

Ivona Francišković ima 19 godina i živi s roditeljima i dvije mlađe sestre, **Anom** i **Ivom**, u Subotici. Maturantica je Srednje medicinske škole, a daljnje obrazovanje također želi nastaviti u tom smjeru. Svira tamburu i voli fotografirati, provoditi vrijeme s prijateljima i obitelji.

Ivona je osnovnu školu završila na hrvatskome jeziku u školi **Matko Vuković**, a kao najljepše sjećanje na ove dane kaže da će joj ostati česta putovanja.

»Za vrijeme osnovne škole smo baš puno putovali u Hrvatsku. Nije rijetko bilo da nekada idemo i dva puta na more, a najljepše mi je bilo na Krku«, kaže Ivona.

Nakon osnovnoškolskog obrazovanja Ivona se opredijelila za Srednju medicinsku školu, smjer ginekološko-akušerska sestra. Kaže da joj izbor srednje škole nije bio težak i da je oduvijek znala što će upisati jer voli medicinu i pomagati ljudima. Iako ne može izdvojiti niti jedan predmet kao najdraži u školi, Ivona kaže da je s radošću čekala praksu svaki tjedan.

Ljubav prema medicini Ivona će nastaviti njegovati kroz Višu školu za medicinske sestre u Subotici.

Ivona svira tamburu već deset godina i članica je orkestra Hrvatske glazbene udruge **Festival bunjevački pisa**. Ona je završila i šest godina niže Glazbene škole, također za tamburu.

Osim sviranja, Ivona u slobodno vrijeme voli i fotografirati. Angažman fotografiranja za **Zvonik** je prepustila sestri Ani, a ona sada više radi razne događaje, poput mature, rođendana, krštenja... Iako sve fotografira, kaže da najviše uživa kada su joj modeli djeca.

J. D. B.

Film *Druga strana nade* Akija Kaurismäki

UNIVERZALNE humanističke poruke

U pitanju je drugi dio Kaurismäkijeve planirane trilogije o ilegalnim migrantima. Jedna od poruka filma je da »strani« elementi, ukoliko je nužno, bez problema mogu funkcionirati skupa

S dvadesetak filmova, nekoliko prestižnih nagrada i nominacija te dobrim kritikama, što mu je donijelo kulturni status, finski redatelj i scenarist **Aki Kaurismäki** jedno je od vodećih imena autorskog filma današnjice. Njegov stil je neobičan, ali zato veoma prepoznatljiv. Majstor je specifične atomsfere u kojoj se miješaju socijalna drama, film noir i neizostavni crni humor. Njegovi filmovi, naravno, neće privući svakoga, ali ćete ih, već po prvim kadrovima, lako prepoznati. Što, složiti ćete se, nije mala stvar.

Kaurismäki je poznat po eksperimentiranju sa žanrovima i formama. »Kada malo bolje razmislim, ja u svijet filma nisam donio ništa svoje. 'Krao' sam ali nisam to mnogo mogao činiti bez skakanja od polurealističkih bajki do ozbiljnih melodrama«, pojasnio je u jednom inetrviuu.

Kaurismäki je zaštitnik potlačenih: njegovi junaci su poniženi slojevi radničke klase, odbačeni, usamljeni ljudi, marginalci raznih vrsta... Drugim riječima, on je zainteresiran za malog, običnog čovjeka, što kod gledatelja stvara jaču vezu s likovima i budi veće zanimanje za njihovu sudbinu.

Druga strana nade Kaurismäkijev je najnovi film, premijerno prikazan ove godine. U pitanju je drugi dio planirane trilogije o ilegalnim migrantima započet s filmom *Le Havre* iz 2011. godine.

Glavni likovi su Wikstrom (**Sakari Kuosmanen**), sredovječni trgovački putnik koji je upravo ušao u svijet ugostiteljstva i sirijski izbjeglica Khaled (**Sherwan Haji**) koji je u Finsku stigao kao »slijepi putnik« na brodu iz Gdanjska. Khaled traži azil, ali ga državna administracija odbija, te odlučuje pobjeći iz prihvatnog centra. U bijegu upoznaje »domaćeg« Wikstroma koji mu pomaže snaći se: pravi mu lažnu iskaznicu te mu daje posao u restoranu. Svježe stečeni finski prijatelj mu također pomaže pronaći i sestru Mirjam (**Niroz Haji**) koju je izgubio na putu do Europe. I sporedni likovi (nespretni, ali dobronamjerne Khaledove

kolege iz restorana) pomažu izbjeglicama kada se za to pokaže prilika.

Riječ je o filmu s pozitivnim porukama. U biti, on govori o »stranim« elementima koji, ukoliko je nužno, bez problema mogu funkcionirati skupa. U više se navrata naznačava da je svijet zajedništva moguć, čak i kroz komične ilustracije u kojima se, primjerice, suši pravi od usoljene haringe ili gdje je san jedne od akterica pun nespojivosti: »otići u Mexico City, piti sake i plesati hulu«. Kao takav, film nam nudi suosjećanje, razumijevanje i toplinu (koliko je to moguće u finskoj varijanti).

Stilski, i ovo je tipičan Kaurismäkijevski film; finski filmaš i ovog puta dosljedno primjenjuje svoju brižljivo izgrađenu poetiku. Tako su tu: specifična atmosfera bez previše priče, crni humor, hladna lica likova izmireni sa svojom sudbinom, Helsinki kao mjesto radnje, retro dizajn interijera, starinska američka kola i rockabilly glazba...

Film završava *happy endom* u univerzalnoj humanističkoj poruci: budimo ljudi i pomažimo se kada već sustav to ne čini! S obzirom na izazove koje je izbjeglička kriza donijela na *stari kontinent*, ovo je vrlo aktualno ostvarenje. Međutim, Kaurismäki se ipak poziva na opće mjesto ljudskosti ne zalazeći dublje u neke druge aspekte problema spomenute krize.

Bez obzira na to, film je vrijedan gledanja. Ako ne vjerujete mojoj, vjerujte preporuci struke: Kaurismäki je na ovogodišnjem Berlinskom festivalu za *Drugu stranu nade* dobio *Srebrnog medvjeda* (nagrada za najbolju režiju). Kaurismäki je cijenjen i u našim krajevima: prije tri godine ciklus njegovih filmova prikazan je na Radio-televiziji Srbije (RTS) a neznatno kasnije i na Hrvatskoj radio televiziji (HRT). Stoga je za očekivati da će, nakon kino distribucije, i *Druga strana nade* uskoro stići do naših malih ekrana...

Davor Bašić Palković

MOĆ progonjene KOMEDIJE

je djelo koje je stoljećima bilo žrtva olovke. Kao u bistrom zrcalu, u ovoj se komediji odražava sva niskost hipokrizije, laži i ljudske taštine. Ne samo da je Molière u toj klasično komponiranoj komediji ismijavao ljudske mane, sažeo sve karakteristike prijetvornosti i gramzivosti u jedan živi kazališni tip, nego je u široko zasnovanoj ekspoziciji komedije, okarakterizirao sredinu sujete, bigotnosti i gluposti u kojoj se takovi tartuffi rađaju. Prva izvedba Tartuffea bila je 1644. godine na dvoru Luja XIV. Komedija je imala veliki uspjeh, ali dvorski klerikalci uspjeli su ishoditi zabranu Tartuffea odmah nakon njegova izvođenja na dvoru. Molière je hrabro branio svoju komediju u prvoj molbi kralju u kojoj je otvoreno izjavio: 'Tartuffeima je pošlo za rukom da se vješto dodvore Vašem Veličanstvu, da steknu Vaše povjerenje. Originali su postigli zabranu komedije«.

Najomiljenija komedija

»Molièreova komedija Tartuffe je poslije toga bila dva puta odobravana i dva puta zabranjivana, sve dok se režim Luja XIV. glede utjecaja klerikalaca nije donekle izmijenio. Od toga vremena Tartuffe je najomiljenija komedija Molièreova repertoara. Ovo djelo već skoro tri stoljeća putuje širom svijeta i kod stotine tisuća gledatelja budi smijeh ili izvlači tešku i srditu boru na zamišljenom čelu. Tartuffe

živi stoljećima, djeluje na publiku svojom životnom istinitošću, svojom umjetničkom formom, koja je izrasla iz toga sadržaja. I stalno njegov sadržaj bremenit istinom, nalazi živu vezu s društvom, s publikom. I publika iz djela prihvaća one momente koji u tome času, više nego drugi, nose u sebi djelotvornu snagu i moć. Kolektiv Hrvatske drame ozbiljno radi na pripremi ovoga značajnoga djela, s kojim namjerava izaći pred subotičku publiku početkom prosinca«, napisao je na kraju Lajčo Lendvai.

Ansambl Hrvatske drame subotičkog kazališta premijerno je izveo Molièreova *Tartuffea* 5. prosinca 1953. godine. Tim povodom u glasilu subotičkog teatra [N. p.1953./54., 2, 13.] objavljeno je što je sâm Molière o njemu rekao: »Evo komedije oko koje se diglo mnogo buke i koja je bila dugo vremena progonjena, a ljudi koji su u njoj prikazani, pokazali su uistinu da su u Francuskoj moćniji od svih onih koje sam prikazivao do sada; markizi, kaćiperke, rogonje, liječnici, strpljivo su podnosili da ih prikazuju i još su se pričinjavali kao da i njih, poput svih ostalih, zabavljaju slike što sam ih o njima načinio, ali licemjeri nisu razumjeli šalu, oni su se uzbunili najprije i našli su neobičnim, što sam se usudio iznijeti na pozornicu njihovo cerenje, što sam htio izvrnuti ruglu zvanje u koje je umiješano toliko čestitih ljudi. To je zločin koji mi ne mogu oprostiti.«

Stoljećima u (ne)moći cenzorske olovke

U nastavku ove neskrivenom gorčinom začinjene opaske Molièreove Lajčo Lendvai objavio je svoj redateljski prosede: »Od svih Molièerovih komedija ni jedna nije bila toliko napadana od njegovih neprijatelja kao Tartuffe, koji je piscu donio mnoge neprilike, zabrane i nepomirljive neprijatelje. *Tartuffe*

DJELO TRAJNIH VRIJEDNOSTI

Subotički je *Tartuffe*, J. B. Molièrea, ostvaren prema režijskoj postavci Lajče Lendvaija u scenografiji Ivana Fomina i kostimima: Stanke Ceraj-Cerić, a uloge su tumačili: Slavka Tošić, Ana Skenderović, Miloš Jojkić, Miša Paraskijević, Josip Bajić, Eržika Kovačević, Svetislav Mirkov, Mihajlo Jančikin, Milan Tošić, Kaća Bačlija, Ljuba Teodorović, Vasa Zorkić, Giza Katančić i Geza Kopunović.

Vašar s najdužom TRADICIJOM

Svakog trećeg u mjesecu u Rumi se održava vašar, jedan od onih s najdužom tradicijom. A sve je počelo 1747. godine kada je Ruma dobila status slobodnog trgovišta. Poveljom carice Marije Terezije 20. srpnja 1747. godine, stjecanjem statusa slobodnog trgovišta, Ruma je dobila pravo za održavanje četiri godišnja vašara i nedjeljnih tržnica. Održavali su se na Cvjetnicu, Spasovo, sv. Petra i Pavla, svetog Mihovila... Iste godine, 10. listopada, održan je prvi vašar u Rumi uz sudjelovanje velikog broja trgovaca i zanatlija. Vremenom je vašar u Rumi izašao iz okvira tadašnje austrijske granice. S povećavanjem broja posjetitelja i pojavom sve raznovrsnije robe, na dan održavanja vašara uveden je i zabavni program u vidu cirkusa i ringišpila.

Privilegirano trgovište

Tradicija održavanja rumskog vašara nastavljena je i u razdoblju između Prvog i Drugog svjetskog rata. Jedina razlika je što su se samo datumi u mjesecu mijenjali. Vremenom su se ustalili stalni termini održavanja. Dvanaest puta godišnje, svakog trećeg u mjesecu (a okupljanja trgovaca počnu već navečer 2. u mjesecu), kilometarske kolone ljudi, počnu se slijevati prema rumskom Brijegu. Obilježje grada Rumi su davali brojni trgovci i zanatlije, koji su pronalazili veliki interes da u tadašnje vrijeme žive i rade u Rumi. Veliki podstrijek za razvj obrtništva bio je *Cehovski privilegij* koji je car Franjo I. 1818. godine izdao rumskim obrtnicima. Kao trgovci posebno su se isticali Srbi i Cincari koji su dolazili iz južnih krajeva Balkanskog poluotoka trgovati na rumskim i okolnim vašarima. Nerijetko, ostajali su u Rumi, postupno se asimilirajući s ostalim stanovništvom. Razdoblje poslije revolucije 1848.-49. godine obilježeno je brzim razvojem kapitalističkih društvenih odnosa, u čega se vrlo dobro uklopilo rumsko vlastelinstvo čiji je utemeljivač bio barun **Marko Pejačević**. Godine 1749. Pejačević je s rumskom općinom sklopio ugovor *Slobodnicu*, kojom je Ruma postala privilegirano trgovište. Njome je bilo određeno da građani uživaju prihode od dva vašara, dok prihodi od druga dva idu vlastelinu. Deseta točka *Slobodnice* je predviđala da kada Ruma naraste na 1.000 kuća, svi prihodi idu u korist građana. Odlukom bečkog dvora iz 1758. godine Rumi su dodijeljena još dva vašara, na svetu Elizabetu (kći mađarskog kralja i svetog Andrije), tako da je ustanovljeno šest vašara godišnje, od kojih je jedan bio dvodnevni, a pet trodnevni. U to vrijeme Ruma je bila naseljena njemačkim, srpskim, hrvatskim i mađarskim stanovništvom. Svoj najveći uspon vlastelinstvo je dostiglo krajem XIX. i početkom XX. stoljeća, kada su u okviru njega selekcionirane brojne napredne sorte pšenice i kukuruza.

Brend grada

U razdoblju između dva svjetska rata Ruma je važila za najveću žitnu tržnicu u tadašnjoj Kraljevini Jugoslaviji. Na račun svog rasta i ekonomskog prosperiteta 1933. godine dobila je status grada. U to vrijeme Ruma je imala nešto više od 12.000 stanovnika: Nijemaca, Srba, Hrvata, Mađara i pripadnika ostalih naroda. U poslijeratnom razdoblju poljoprivreda ostaje primarno zanimanje stanovništva, ali se osim toga razvija i gospodarstvo, preko tvornica kože, obuće, gume, metalnih i prerađivačkih kapaciteta. No, vašar u Rumi ne gubi na značaju. Dapače, iz godine u godinu postaje sve posjećeniji, a asortiman robe sve veći. I tako skoro 270 godina. Rumski vašar postao je tradicionalni brend grada u srcu Srijema. Oduvijek se u Rumi dolazilo zbog prodaje ili kupovine, nakon čega se obavezno pravio »aldumaš« u nekoj od brojnih šatri uz veselu atmosferu, uz janjetinu s raznja ili specijalitete s roštilja. Zato i ne čudi što mnogobrojni posjetitelji za Rumi znaju samo zbog vašara na kojem se svakog trećeg u mjesecu okupi i više desetaka tisuća ljudi. Rumljani s ponosom kažu da je njihov vašar najveći u državi (ako ne i na Balkanu) i da je to mjesto gdje možete pronaći apsolutno sve, od odjeće, garderobe, dijelova pokućstva, do stoke, poljoprivrednih strojeva i ostalog. Sadašnja dinamika održavanja rumskog vašara uspostavljena je poslije Drugog svjetskog rata. Najprije je to bila svaka prva srijeda u mjesecu, a zatim je određeno da to bude svakog trećeg dana u mjesecu, što se održalo do danas. Posljednjih godina održavanje rumskog vašara ponovno se proširilo na dva dana, baš kao što se proširila ponuda najraznovrsnijih artikala, do najnovijih vidova zabave.

S. Darabašić

Blatna radionica na Etnosalašu Balažević u Donjem Tavankutu

Na Etnosalašu Balažević u Tavankutu u subotu, 3. lipnja, organizirana je prva »blatna radionica« u kojoj su sudjelovala djeca iz Osnovne škole Ivan Milutinović iz Subotice te djeca Osnovne škole Matija Gubec iz Tavankuta. Ooooo, bili su vrlo angažirani polaznici »blatne radionice« koju su organizirale i vodile **Olja Todosijević** i **Jasmina Vuković** u suradnji s HKPD-om Matija Gubec iz Tavankuta, koji je za radionicu ustupio prostor i materijal. Djeca su se s voditeljicama okušali u načinu pripremanja blatne smjese od pijeska, žute zemlje, vode i slame, a koja se u tradicijskoj arhitekturi koristila za oblaganje zidova. Tu su smjesu djeca probala nanositi na zid te od nje izrađivati i dekorativne zidne elemente. Od iste su smjese oblikovali i skulpture, a na posebno pripremljenoj podlozi od pijeska okušali su se i u izradi dekorativnih elemenata udubljivanjem. Radionica se pretvorila u veselo i aktivno druženje djece i roditelja.

I. D.

Ekскурzija za predškolce vrtića Marija Petković – Sunčica

Vrtićanci u blatu

Skupina predškolaca iz vrtića Marija Petković – Sunčica u subotu, 3. lipnja, boravila je u blatu. Na žalost ne u Blatu na Korčuli, rodnom mjestu Marije Petković gdje se obično tradicionalno putuje u lipnju, već umjetnom blatu napravljenom od piska s Čikerije. Srdačni domaćini obitelji **Piuković** ugodili su jedanaest obitelji predškolaca te su uz roštilj i kolače uživali u blagodatima Čikerije. Ova zamjenska »ekскурzija« obradovala je sve sudionike u zajedništvu, što je i najvažnije. Djeca su skupa s braćom i sestrama uživala u igri, a na pitanje što im je ove godine bilo najljepše u vrtiću rekli su:

Dražen: »Pamtit ću vrtić po odgovoriteljicama **Marini, Bubici** i **Mariji**... Kad radimo radne listove i tako...«

Anna: »Najviše sam voljela crveni i zeleni radni list, kad smo pričali priče pačićima i uspavljivali ih.«

Šimun: »Ja sam najviše volio kad smo išli vani.«

Martina: »Najviše ću se sjećati kad sam pisala bojanke i crtala,

kad sam pravila avione.«

Nina: »Najbolje mi je bilo kad smo bili na izletu na Čikeriji i kad sam pričala pačićima priče.«

Roko: »Vrtić ću pamtit po tome što smo puno učili. Volim što mi je tu bila sestra **Marta** i što smo išli na Čikeriju.«

Marta: »Vrtić ću pamtit po tome što smo svirali metalofon i što smo imali zbor i što smo pravili svašta u velikoj sobi. Vrtić ću pamtit i po materijalima.«

Pavao: »U vrtiću se volim igrati u dvorištu sa **Šimunom, Sarmom, Strahinjom, Petrom** i **Filipom**. Volim raditi radni list.«

Petar: »Vrtić ću pamtit po tome što smo recitali i učili talijanski. Najviše se volim igrati **lego** kockama, a najbolji prijatelji su mi **Šimun** i **Filip Š.**«

Filip: »Vrtić ću pamtit po priredbama i materijalima.«

Moglo bi se tu još štošta dodati, no ovako su trenutačno vrtić doživjeli naši predškolci. Odgojiteljice sada čeka završna priredba i neminovno tužni rastanak. Ipak, radujmo se, jer svaki završetak znači i novi početak. U ovom slučaju dolazak novih mališana u vrtić kao i odlazak predškolaca u prvi razred.

Male mature u Ivanu Milutinoviću u Subotici i Vladimiru Nazoru u Đurđinu

Još jedna **GENERACIJA OSMAKA** na hrvatskom jeziku

Doviđenja, dragi nastavnici. Lijepo nam je bilo u osnovnoj školi, no, stasali smo za srednjoškolce... Moglo se čuti proteklog tjedna po gradu. U tijeku su mature, »velike« i »male«. Grad je bio preplavljen mladim ljudima koji su radosno željeli podijeliti činjenicu da su završili školu. Ima tu pomalo i tuge, jer se moraju rastati. Emocije su pomiješane, suze i smijeh, ali svakako prevladava više radost jer smo dobili još jednu generaciju na hrvatskom jeziku stasalu za srednju školu.

Proteklog tjedna osmaci osnovnih škola *Ivan Milutinović* iz Subotice i *Vladimir Nazor* iz Đurđina sjeli su posljednji put u svoje klupe na sat razrednog starješine. Odjeveni nešto drugačije nego inače, s nešto šminke i čipke, u svečanim odjelima pozdravili su se s ostalim đacima, nastavnicima i školom gdje su boravili proteklih osam godina. Uskoro će polagati završne ispite, upisati nove škole ali vjerujem da nikada neće zaboraviti ovo razdoblje svoga života kao ni prijatelje s kojima su dijelili i dobro i zlo.

Želimo im puno sreće, a mi ćemo ih svakako pratiti i dalje na stranicama *Kužiša*.

Heidi kao povod druženja

Na satu lektire

Već četvrtu godinu oni dolaze sa svojom učiteljicom u Gradsku knjižnicu Subotica na sat obrade lektire. Sada su 4. c razred Osnovne škole *Ivan Milutinović* u Subotici i nadaju se da će ovu tradiciju na-

staviti i kod nastavnice hrvatskog jezika. Uživali su svaki puta kada su na novi, drugačiji, interesantni način razgovarali i obrađivali knjigu koju su tada pročitali. Rabeći interaktivnu smart ploču i služeći se različitim video i audio uracima, lektira postaje čista zabava. Tema posljednjeg susreta održanog 5. lipnja u subotičkoj knjižnici bila je prekrasna knjiga o iskrenoj i zabavnoj djevojčici *Heidi* koju je napisala **Johanna Spyri**. Ako je još niste pročitali, naši drugari vam ju od srca preporučuju.

SUNČANA AKCIJA
-10%

SUBOTICA 024/ 551 045

Izdajem apartmane u Novom Vinodolskom. www.apartmani-karasic.com	U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 5449220; 064 2808432.
Prodaje se apartman od 36 m ² u Jadranovu, 5 km od Crikvenice. Tel.: 024-4527-499, 064-18-39-591.	
Prodajem perjani jastuk 80x120 s odgovarajućom novom ručno šivanom salvetskom krevetnom (dvije navlake za jastuk i dvije navlake za jorgan). Cijena po dogovoru. Tel.: 060 5402733.	Starija kuća (4 sobe, ručiona, 2 kupaone, kuhinja, ostava) + sporedna zgrada (ljetna kuhinja, soba, kupaona) se prodaje ili mijenja za stan ili kuću (centar) u Zagrebu. Tel.: 024 754760 ili 064 2394757.
Prodajem stroj šivače marke Bagat s ormančićem, visoki sjaj, orahovina. Tel.: 069 2887213.	Izdajem stan na Srednjacima, Zagreb, 25m ² , topla voda, centralno grijanje, interfon. Tel.: 063 596840 i 024 547204.
Prodajem ručno štrikači stroj Empisal skoro nov – stolni. Kata-rina Turkal. 025 5742 136.	Prodaje se stan na Radijalcu od 52 m ² . Tel.: 069 2887213.
Izdajem garsonjeru u Zemunu. Povoljno za dva člaka ili studenta. Lokacija Zemun Tel.: 011 3077036.	Uzimam zemlju u zakup, Klisa, Stari i Novi Žednik, Mala Bosna, Subotica. Plaćam 12 metar po jutru. Tel.: 064 305 1488
Prodaje se drvena vaga s tegovima, ojačana željezom. Mjeri do 500 kg. U Subotici. Tel.: 064 3910112.	Povoljno prodajem protočni bojler s 4 grejača od 24 kilovata i limene radijatore s 200 rebra različitih dimenzija. Tel.: 062 8687964.
Tročlana obitelj prima na dvorbu stare osobe za mirovinu ili nekretninu. Tel.: 062 1941729.	Prodaje se veći i manji (skoro ne-korišten) trajno žareći štednjak. Tel.: 024 528682.
Tražim ozbiljnu žensku osobu za dvorbu bračnog para u Svetozar Miletiću za nekretninu. Tel.: 00385 32832310	Prodaje se dvosobna kuća u nizu kod Šibenika 65m ² , cijena 50.000. Kontakt telefon 064-11-31-287.

POGLED S TRIBINA Rekord

Kada je u subotu navečer, 3. lipnja tekuće 2017. godine, na stadionu u Cardiffu treći puta u svojim rukama podigao pokal Lige prvaka, vezist *Real Madrida* i Hrvatske **Luka Modrić** postavio je novi rekord hrvatske nogometne povijesti. Rekord koji će u dogledno vrijeme zasigurno biti teško oboren. Jer, Luka je sva tri finala odigrao i svojim značajnim doprinosom utkao svoje ime u najprestižniji naslov klupskog nogometa. Za razliku od dvostrukog osvajača istog naslova, **Darija Šimića** (*Milan*) koji je oba finalna susreta promatrao s tribina.

S druge strane terena, subotnji gubitnik **Mario Mandžukić** (*Juventus*) također je postavio jedan rekord koji će, vjerojatno, potrajati također još dugo, dugo vremena. Izjednačujućim pogotkom za 1:1, topnik stare dame i uzdanica izbornika **Čačića**, postao je prvi hrvatski igrač koji je uspio zabiti u dva finala Lige prvaka. Prvi gol je zabio svojevremeno za *Bayern*, kada se i

sam okitio naslovom najboljeg u Europi.

Na koncu priče o velikom europskom klupskom finalu nikako se ne smije zaboraviti činjenica kako je mala Hrvatska imala čak tri igrača upisana u zapisnik (Modrić, **Kovačić** i Mandžukić), te da je peti puta zaredom (od sezone 2012.-13.) barem jedan hrvatski nogometaš podigao veliki srebrni pokal o kome sanjaju svi nogometaši svijeta.

Kada smo već kod rekorda, uveliko se po medijima spekulira kako je prelazak **Ivana Perišića** (*Inter*) u *Manchester United* već gotova stvar. Brojka je zbilja fantastična i ako je za vjerovati »provjerenim izvorima«, veznjak hrvatske reprezentacije bi trebao obući crveni dres za obeštećenje od rekordnih 52 milijuna eura, što je najveći ikad isplaćeni iznos za nekog hrvatskog nogometaša.

Realizira li se ovaj bombastični transfer hrvatski nogomet bi stigao i do posljednjeg velikana Premiershipa, jer u dosadašnjoj povijesti samo još na Old Traffordu nije zaigrao niti jedan Hrvat.

M. D.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* VAŽI DO 13.6.2017.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima ćete moći objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt* prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.
Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218;
e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, vrši prodaju slika svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4. radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

AKCIJA!

SG

internat

već od
649 din

TIPPNET
SUBOTICA KARADORDEV PUT 2 TEL: 024/555765
WWW.TIPPNET.RS

Sebastain Ludaić, osnivač Atletsko-rekreativnog kluba Tron

Rekreacija je **ZDRAVLJE**

Atletsko-rekreativni klub *Tron* osnovan je prije deset godina i do sada je sa svojim natjecateljima sudjelovao na niz utrka u zemlji i inozemstvu. Cilj kluba nije vrijeme i obaranje rekorda već želja njihovih članova za rekreacijom i trčanjem koje je postalo njihova svakodnevna aktivnost. Razgovarali smo sa **Sebastianom Ludaićem**, trkačem i osnivačem ARK-a *Tron*.

Kako mi se čini, zainteresiranost za trčanje je sve veća i veća. Kako se Vama, kao nekome tko je gotovo cijeli život uključen u ovaj vid sporta/rekreacije, to čini. Ima li zaista sve više onih koji trče, kako samostalno tako i u nekoliko organiziranih klubova?

Da, sve je više trkača, ne samo u Subotici i okolici, već u cijeloj Srbiji. Iako su ljudi plašljivi u početku i smatraju da nisu »dovoljno dobri« da trče s nama, poslije nekoliko zajedničkih treninga shvate da svatko od nas ima svoju brzinu trčanja i da je to potpuna individualna stvar. Nije bitno biti prvi, najbolji, najbrži... Bitno je da trčanje postane uobičajena i svakodnevna aktivnost pojedinaca.

Ima li Subotica dovoljno prostora za trkače? U Dudovoj šumi je dosta urađeno na poboljšanju uvjeta, tu je potez od Subotice do Palića... Što je dobro, a što nedostaje?

Svaki grad, svako mjesto, pa tako i Subotica, imaju sasvim dovoljno prostora za trkače, kao u onoj pjesmi iz dječje emisije 80-ih godina: »vežbati možemo svuda, svakoga dana i sata, nasamo ili u društvu, mame tate i brata«. U Dudovoj šumi je nešto pokušano da se uradi, da se poboljšaju uvjeti, ali to nije ni djelić onoga što bi moglo i što bi trebao uraditi jedan grad. Može i puno bolje i puno više! Donedavno je nedostajala česma u Dudovoj šumi. Dobro je to što je radio ARK *Tron* u proteklih 10 godina, nedostaje da to netko i prepozna.

ARK *Tron* je jedan od agilnijih klubova. Koliko imate članova, koliko već dugo radite, kako povećavate brojnost, kako animirate nove trkače?

ARK *Tron* postoji, radi i živi već 10 godina. Članstvo je prilično šaroliko, većinu i stabilnu ekipu čine stari članovi. Pojavljuju se i novi trkači, nove ideje. Nove trkače animiramo svojom djelatnošću i stalnim treninzima u istim terminima.

E sada dolazimo na temu utrka... Ako dobro znam, imate trening utrke redovno. Kada se održavaju, koliko ima sudionika, zašto ih pravite...?

Tri termina bih posebno izdvojio koji su prilično stari i ustaljeni: utorkom u Dudovoj šumi trening dionica, četvrtkom *Tron* trening – utrka, start i cilj kod mega marketa *Roda* na biciklističkoj stazi prema Paliću i nedjeljni trening dužine kada se okupljamo u Dudovoj

Nije bitno biti prvi, najbolji, najbrži... bitno je da trčanje postane uobičajena i svakodnevna aktivnost pojedinaca

šumi u 8 sati, a trčimo do Kelebije, Makove sedmice, Radonovca, ponekad do Mórahaloma. Tu su dvije utrke u organizaciji ARK *Trona*, prvog vikenda ožujka *Tron Rođendanski polumaraton* i SRCEF utrka zadovoljstva, kao i Memorijalna utrka *Dren Mandić* koju organiziramo svake godine 1. kolovoza u znak sjećanja na jednog od osnivača Trona.

Ako dobro znam, imate i tradicionalni trening za Novu godinu...

Da, tradicionalni *Novogodišnji trening* smo naslijedili od starih članova-veterana, nekadašnjih asova *Achillesa*. Taj trening je isti kao i trening dužine nedjeljom, samo je termin 1. siječnja u 8 sati. Poprilčno je prazan grad u to vrijeme. Ako ne vjerujete, priključite nam se 1. siječnja 2018. Vidjet ćete da sam Vam govorio istinu.

Radite dosta na promociji trčanja. Kroz tradicionalne polumaratone razvili ste suradnju sa SRCEF-om da se uključe i mladi... Što dalje planirate?

Iskreno, nemamo nekih većih ambicija, osim da nastavimo u istom pravcu u istom ritmu kao i do sada. Suradnja sa SRCEF-om i od ove godine s *Active Kidsom* su se pokazali kao izuzetno dobre odluke u cilju promoviranja rekreacijskog trčanja među djecom i studentima. Zadatak nas starijih trkača je da svojim osobnim primjerom i angažiranjem približimo svijet rekreacijskog trčanja budućim naraštajima.

Najavljen je nedavno prvi Subotički polumaraton u sklopu proslave Dana Subotice. Nedostaje li još utrka?

Porastom broja trkača, povećavat će se i ponuda utrka. Je li baš *Subotički polumaraton* nedostajao, je li bilo potrebe za novim klubom i je li bilo potrebno politiku uplitati i u ovaj segment života, pokazat će vrijeme.

I na kraju, ako se netko dvoumi da li da krene s rekreacijskim trčanjem, koji bi po Vašem mišljenju bili glavni razlozi ZA?

Najlakše pitanje na kraju: dođite na treninge *Trona*, upoznajte veterana od 60+ godina **Antala Molnára**, **Dragana Ćirića**, **Mirka Dubovčaka**, **Jánosa Veroa**. Pogledajte ih kako izgledaju, kako se kreću, kako razmišljaju... i kako trče i poslije 30 godina trkačkog staža. Vjerujte, bit će to sasvim dovoljni razlozi da ih pokušate slijediti i počnete trčati, kao što su i oni počeli prije »30 i kusur godina« i nikad više nisu prestali.

Rukomet

TRLS, skupina Banat

Poraz ravan pobjedi

MUŽLJA – U zaostaloj utakmici 9. kola ŽRK *Sonta* je na gostovanju u Mužlji poražena od ŽRK *Lehel* rezultatom 22:21 (11:12). Sončanke su na utakmicu otputovale bez 4 najiskusnije igračice, a u odlasku su imale i veliki peh u vidu kvara na autobusu, pa je utakmica počela s tri sata zakašnjenja. Igralo se na otvorenom terenu, na granici dopuštenih uvjeta, bez odgovarajućih tehničkih pomagala i uz problematičnu arbitražu neiskusnog sudačkog para. U prvom poluvremenu Sončanke su bile bolje, imale su čak i 3 pogotka prednosti, međutim, poslije odmora više nisu mogle parirati znatno korpulentnijim rivalkama, kojima su i arbitri tolerirali nepotrebne grubosti. Najefikasnija kod Sončanki bila je **Poturica** s 12 pogodaka, a mrežu su zatresle još **N. Kalanj** 4, **S. Kalanj** 3 i kapetan **T. Šegrt** 2 puta. Odsustvo najiskusnijih igračica natjeralo je trenera **Mihaljeva** da posegne za osvježeljima s klupe. »Na moje veliko zadovoljstvo, naše najmlađe igračice potpuno su iskoristile ukazanu priliku za igru. S puno srca i žara nosile su se sa znatno korpulentnijim rivalkama, a striktnim provođenjem dogovorene taktike pokazale su da u narednom prvenstvu na njih mogu najozbiljnije računati«, rekao je Mihaljev.

Nogomet

Srpska liga Vojvodina

Uzeli bod šampionu

PRIGREVICA – U posljednjem, 30. kolu, u utakmici bez rezultatskog značaja, *Bačka 1901* neporažena se vratila s gostovanja kod ovogodišnjeg prvaka *Bratstva 1946* u Prigrevici. Uz nešto opušteniju igru domaćina Subotičani su došli u prednost još u prvom poluvremenu, a lider je uspio poravnati tek u 82. minuti, za konačnih 1:1 (0:1). Treba napomenuti i da je vratar *Bačke* branio nemoguće, pa je definitivno bio i igrač utakmice. Prigrevčani su u ovoj sezoni plasmanom u I. Telekom ligu Srbije postigli najveći uspjeh u povijesti kluba, a ekipa *Bačke* plasirala se na visoko 6. mjesto.

Vojvođanska liga Sjever

Zaokružena uspješna sezona

TAVANKUT – U posljednjem, 30. kolu Vojvođanske lige Sjever *Tavankut* je svojim navijačima priuštio sportsko poslijepodne za sladokusce i u pravoj goleadu rezultatom 6:3 (1:1) nadigrao pomlađenu ekipu *Radničkog* iz Sombora. Mrežu Somboraca zatresli su **N. Skenderović** 3 puta, te **Babić**, **Šimić** i vratar **Gabrić** (11 m) po jednom. »Ovom sezonom sam prezadovoljan. Prije svega uspjeli smo stabilizirati ekipu, a 9. mjesto u ligi u kojoj se natječe 16 ekipa iz 8 gradova i 8 sela veliki je uspjeh za jedan seoski klub. Osamdeset posto igrača je iz našeg mjesta, odnosno iz klupske nogometne škole. Ova liga nam je taman po mjeri, za više stupnjeve natjecanja potrebna su i puno veća sredstva od onih s kojima raspolazemo. Za nared-

nu sezonu možemo računati na nekoliko novih mladih igrača iz naše nogometne škole, a ukoliko bismo uspjeli osigurati i još ponekog sponzora, prebrinuli bismo sve brige. Nadam se da više nećemo ulaziti u neizvjesnost borbe za opstanak«, rekao nam je poslije utakmice predsjednik NK *Tavankut* **Marko Berberović**.

Poraz u derbiju začelja

VRBAS – Posljednjeplasirana NK *Subotica* u 30. kolu, u derbiju začelja, s uvjerljivih 3:0 je svladana od susjeda na tablici OFK *Vrbasa*. Kako je *Mladost* APA na svojem travnjaku uzela sva tri boda, Vrbašanima je ovo bila pirova pobjeda, pa će se od jeseni skupa s već odavno otpisanim Subotičanima natjecati u nižem rangu.

Međuopćinska nogometna liga Sombor – Apatin – Kula – Odžaci 2. Razred

Pobjeda za kraj sezone

BEREG – Pobjedom od 5:1 (2:0) protiv ekipe *Panonije* iz Lalića u utakmici posljednjeg, 22. kola, *Dinamo 1923* uspješno je završio svoju povratničku sezonu u ligaškom natjecanju. Trostruki strijelac bio je **V. Praštalo**, a **Čalić** i **Radičev** su po jednom zatresli mrežu Lalićana. Berešci su stabilizirali i pomladili ekipu, a na iznenađenje mnogih sve do četiri kola prije kraja sloveli su i za ozbiljnog kandidata za plasman u viši rang natjeca nja. »Na završetku sezone i zadovoljni smo i nismo. Objektivno, moglo se i bolje, problem nam je nedostatak igrača za utakmice na gostovanjima. Kad igramo doma, zna doći i tridesetak igrača, a za gostovanja jedva skrpimo ekipu. O tom problemu već sada moramo najozbiljnije razmišljati kako ne bismo opet dolazili u situaciju da gubimo bodove za zelenim stolom. Za naredno prvenstvo ćemo vjerojatno imati nekoliko igračkih pojačanja iz susjednih sela, dečki su već izrazili želju da igraju za nas«, kaže tajnik kluba **Darko Ilić**.

Općinska liga Bačka Palanka 1. razred

Spas u posljednji čas

OBROVAC – Na oproštaju od ovogodišnje sezone Tvrdava iz Bača je u Obrovcu zabilježila pobjedu protiv susjeda na tablici Borca i tako u posljednjem kolu osigurala opstanak u ovom rangu natjecanja.

Općinska liga Bačka Palanka 2. razred

Poražena Labudnjača iz Vajske

DESPOTOVO – Sezona je završena i u ovom rangu natjecanja. Labudnjača iz Vajske poražena je u Despotovu od lidera *Bačke* rezultatom 5:2 i plasirala se na 5. mjesto. Šokački derbi odigran je u Bođanima, domaća *Slavija* svladala je Slogu iz Plavne rezultatom 3:1. Sloga je na koncu prvenstva zauzela 2., a *Slavija* 7. mjesto.

Ivan Andrašić

Rukometašice iz inkubatora

Šest učenica OŠ *Ivan Goran Kovačić* iz Sonte, dobi od trinaest do petnaest godina, istinska su budućnost sončanskog rukometa. Kao najdarovitije članice školske rukometne sekcije vrlo mlade su priključene treninzima prve ekipe ŽRK Sonta.

Rukomet u krvi i genima

Najstarija među njima je učenica 8. razreda **Jelena Mihalek**, najvjerojatniji ovogodišnji učenik generacije. Potomak je obitelji u kojima je rukometna lopta bila rekvizit više generacija. Aktivni rukometaši bili su joj djed po ocu **Josip Mihalek – Joška**, djed po majci **Marinko Klecin** i otac **Damir**, a rukometašica je bila i majka **Dijana**.

»Rukomet sam počela trenirati u školskoj sekciji, kao jednu od aktivnosti koje su mi istinska relaksacija od učenja. Učim dosta, bilježim velike uspjehe u školskim natjecanjima, ali dobrom organizacijom vremena redovita sam i na klupskim treninzima. Sport mi nije opterećenje, dapače, relaksira me od učenja. Poput svega ostaloga i rukomet sam shvatila vrlo ozbiljno. Bila sam uporna na treninzima, pa sam od voditelja sekcije **Gorana Matića** i **Terezije Bukovac** tijekom šestog razreda prebačena u igrački pogon ŽRK Sonta. Bila sam fascinirana novom sredinom, novim načinom rada. U početku sam trenirala, na utakmicama sjedila na klupi i upijala svaki poteziskusnijih suigračica. Nije me smetalo što ne igram. Kad sam prvi put ušla u igru, mojoj sreći nije bilo kraja, a pljesak podrške naših vjernih navijača urezao mi se u srce i sjećanje. Sada već dobijam i zamjetnu minutažu, ali ne znam koliko ću još dugo ostati u klubu, sve ovisi o obvezama u daljem školovanju. Voljela bih igrati i dalje, suigračice su mi druga obitelj, ali ipak škola će mi uvijek biti prioritet«, u dahu nam priča Jelena i odlazi na pripreme za trening.

Od školske sekcije do miljenica navijača

Još jedna učenica 8. razreda, **Anastazija Šegrt**, djevojka skromna u priči, ali itekako eksplozivna na parketu, odnosom prema obvezama, obećava.

»S rukometom sam počela u 3. razredu u školskoj sekciji, a u klubu sam od prošle godine. Treniram redovito, a trener me u posljednje vrijeme uvodi i u igru. Ne smeta me što sada imam malu minutažu, mislim da moje vrijeme tek dolazi«, kaže Anastazija.

Jovanka Zorica, učenica 7. razreda, uporna, žestoka, u punom razvoju, svojim odnosom prema rukometu nameće se za predvodnika ovih cura.

»Treniram dugo, počela sam uz stariju sestru. Oduvijek sam zna-

Jelena Mihalek, Anastazija Šegrt, Jovanka Zorica,
Milica Zorović, Višnja Šokac i Elvira Oršoš

la da je rukomet prilično grub sport, no ne bojim se niti jedne protivnice i uvijek sam spremna za žestoka nadmetanja«, kaže Jovanka.

Tu su i tri učenice 6. razreda, upornim radom nameću se za budućnost. Mjesto među vratnicama na treninzima zauzima **Elvira Oršoš**.

»Od djetinjstva mi se dopalo ono što sam vidjela da rade vratarke. Treniram uporno, više se ne plašim lopte i nadam se da ću kroz koju godinu biti standardna vratarka ŽRK Sonta«, samouvjerena je Elvira. **Višnja Šokac**, sitna konstitucijom, ali vrlo okretna, uporna i srčana već kuca na vrata prve ekipe, a s prijateljicom iz odjeljenja, **Milicom Zorović**, s rukometnom loptom se druži od 3. razreda u školskoj sekciji. U klubu su od jesenas.

»Imamo puno volje i želje da što više naučimo i nametnemo se za neko od mjesta u prvoj ekipi. Fenomenalan je osjećaj nastupiti u našoj hali, pred našim navijačima, njihov pljesak je nezamjenjiv. Koliko znamo, iz kluba će otići još nekoliko cura, a mi smo tu, vrijedno radimo i pripremamo se da ih dostojno zamijenimo«, zajednički konstatiraju Višnja i Milica.

Ivan Andrašić

Trener ŽRK Sonta **Stevan Mihaljev** prezadovoljan je radom ovih perspektivnih rukometašica. Zbog nove smjene generacija pažljivo prati njihov rad, a najzadovoljniji je njihovim odnosom prema klupskim obvezama.

»Za početak moram istaknuti dobar i stručan rad nastavnika tjelesnog odgoja **Vinka Željka** i **Gorana Matića**, te legendarne sončanske rukometašice **Terezije Bukovac** u školskoj rukometnoj sekciji. Upravo oni su otkrili ove darovite djevojčice i poučili ih osnovama rukometa, tako da je klub njihovim dolaskom dobio odlične temelje za nadogradnju. Registrirali smo ih, a u ovoj polusezoni su već sve one zabilježile i nastupe u prvenstvenim utakmicama, istina ne u tako velikoj minutaži, ali me raduje njihov odnos prema igri, protivnicama i suigračicama, pa za sve mogu reći da su pruženu priliku u punoj mjeri iskoristile. Kako nas već ovoga ljeta očekuje nova smjena generacija, upravo ove cure će, usprkos mladosti, predstavljati osnovu naše ekipe u narednoj prvenstvenoj sezoni«, kaže Mihaljev.

U NEKOLIKO SLIKA Kraljice u Subotici i Tavankutu

Iz Ivković šora

U gostima

piše: Branko Ivković

A ha, jeto bome se i to trevalo, moram se isfalit. Bio ja u gostima u Rvackoj, u jednom lipim mistu kod Županje, zove se Gradište i možem vam kast da je fajin veće od našeg Ivković šora. Ima fajin više svita i veću škulu i ambulantu, dvi-tri crkve, i još litnju, nema šta. Župnik njim je bio sa službom i kod nas u Vojvodini pa nas baš lipo dočeko. Zdravo smo se lipo proveli tamo, čeljadi moja. Čitali smo svaki svoju pismu, obašli malkoc oko sela, bili na jednom brdašcu i vidli lipu kapelicu, skoro mi bilo žao što se tako brzo svršilo pa krenili natrag s ovom našom dičurlijom iz *Bunjevačkog kola* što su išli igrat u Vinkovce. I njima je kandar bilo lipo kad su bili veseli cilog puta. Ova moja dvojca, Pera i Joso, pozivali kugod laščad kad su vidili di sam ja čak dospio, a furtom su mi se izrugivali da nisam sasvim kod kuće kad ovaki mator pišem pisme; smijuckali se pa divanili da je to za dicu i da ja nikad neću napuniti dvajst četri. Eto, sad nek zivaju, a ja se borme redovno isfalio i još podilio sve one slike što su ovi drugi uslikovali što se malo bolje razume u to. Kad sam njim ispriповido još da će na godinu okupljanje pisnika bit ode kod nas u Maloj Bosni, i to na samim početku Ivković šora... heee. Ta, čeljadi moja, puno mi srce samo tako da imam krila baš bi uzletio. Al nemam. A i ovi me oma spušte na zemlju čim vidim ove naše visti, te primaće opet rabadžija u vlast, nema i dosta, te opravljaje ovo te ono. Doduše, niki dan sam vidio da prave ovo malo puta ode od Crvenog sela, do svickog puta. Ta znate već: onu drugu duž što su opravili još digod devedesete, pa se put već izrunio a nije ni hasniran. Ovo vamo livo prema granici ja neću ni doživit... Ta nije za smij. Kako su se latili ovi nepuni šest kilometeri prave, jevo dvajst sedam godina a na ovu drugu stranu ima deset najmanje. Znači, račun je prost kugod u birtiji, triba da prođe ako sam dobro skonto pedest četri godine da ode do granice. I tom dodam moji pedest šest... Šta divanit. Danas sam bio taki bisan, čeljadi moja! Da sam ker, cigurno bi sam sebe za rep ugrizo... Majstorišem ovaj moj svinjak, pa i ja kugod ovi naši stvaraooci otego u nedogled. Te nemaš ovo te nemaš ovo, a na svemu tom nemaš novaca pa čekaš. I kojikako sve nakupio, al u dlaku i latio se... Ovaki čorav nisam lipo ociko jednu novu dasku kraće neg što triba. Pa to je da čovik poludi! Kud će tuga već na nevolju! Sad moram kupit drugu, al što moram samo zbog daske ić u varoš, a sad nike nedilje sam bio. Ha-ha, kad je o varoši divan jedared, dosta davno, idem ja u varoš na hetiju i na idem na jednog čovika nuz put, zadignem šešir, velim »Faljnis, bać Vince, ajte u varoš«. A on će meni natrag: »Amen uvik, Braniša. Ta neću, bio sam prikłani«. Jeto vam, čeljadi, koliko mi volimo zdravo varoš. A i ja da ne moram borame ne bi ni mako sa salaša, još sad u ova huncucka vrimena kad ovi »ogledaje« po putu buđelare. Ajd, zbogom.

Bać Ivin štodir

Trišnje nema ko obrat

piše: Ivan Andrašić

Uvrime ka cvatu lipe i zriju trišnje bać Iva se uvijek voljijo prošpacirat drugim sokakom do crkve, pa smotat za čoš, a onda korzom do groblja. O škole do groblja u dva reda sokak bijo pun stari, veliki drveta, međ njima najviše lipa. Pa ka one otvoru cvit i zamerišu, ko da si unišo u raj. Natrag bi išo trećim sokakom, pa ka dojde u njegov kraj, oči mu se otimlju za nekoliko veliki drveta trišanja, ko zna koliko stari. Sića se da se po njima pentro još u diči dana. Najslađe trišnje, al i najveće i najvisokije drvo bilo ko njevo-ga komšije. Deblo bilo u dvoru, oma nuz tarabu, pa se bilo lagano popet, a bičkaši kaki bili on i pajtaši, šćim bi se dovatili prvi grana, za dram bi se uspentrili skroz do vrške. Tamo trišnje bile najzrili-je i najslađe. Komšija vazdan bijo naodrt. Bogati paor, svoje dice ni imo, a tuđa mu uvijek išla na živce. Trišnje ni nikad ni imo vrimenta obrat, uvijek bi mu na drvetu prizrile, pa ka bi pootpadale, pokupile bi ji guske jal svinji. Al zoto kadgod bi opazijo dicu iz komšiluka da se penju na drvo, uzo bi kandžiju i čeko da se skinu, pa bi bilo po goli noga. Bać Iva za dugo zabardo koliko put pridveče zno dojt doma, a noge u sami masnica. Gaće kratke, ne možu ji ni pokrit, pa ka bi ji još i dada vidijo, bilo bi zla. Ne bi ni pito otkuda mu tolike masnice, samo bi izvuko kajš iz čakšira, pa bi bilo još i novi. Vrimenom se sve pozaboravljalo, jedino mu u sićanju osto ukus komšijini trišanja. Evo i danas pri podne se lipo prošpaciro, pa ide natrag. Veli taman će u podne založit i popit medecine, pa malo prileć u ladovinu. Lagano, nogu prid nogu, došo do čoša. Ni mogo da se ne naškobi ka vidijo kako se komšijina trišnja izdaleka crveni. Zrila ko puce, krupna ko palac. Al ka vidijo no oko trišnje, ko da ga ništa probolo tamo di bi mu tribalo bit srce, a osića samo ništa veliko i prazno. Nema više ne lipe tarabe, ko da je sone slike što je se sićo kaka ruka što se ni ne vidi, zauvik istrisala. O njoje ostala samo digod koja isprnjana daska. U dvoru ižđiko korov, čeljade bi se komotno moglo sakrit da se ni ne sagne, a kuća zarušita. Već davno u njoje više nikoga nema, gazdu i gazdaricu Svevišnji uzo još pri dvajs godina, brzo ošli jedno za dru-gim. Kuću nisu imali komu ostavit, nikomu o bliži rodova ni tribala. I baš u te korovine, trišnja izgledala sve lipša i lipša. Ko da rasla upravo u nebo. A trišnje ka sazriju, crvenu se ko krv sprom zelene firange. Istom ka vidijo trišnje, bać Iva se sitijo i šta mu to cila puta o škole do doma izgledalo da ni kako triba. Spalo mu napamet da nikoga ni ni trefijo, nit se nusput čula dičja graja. Sokakevi pusti, da ni ke-rova što lutu i da š vrimenta na vrime ne proleti kakagod lemuzina, moglo bi se mislit da u njegovomu selu više ni nema žive čeljadi. E, misli se, sokakevi ostali pusti, a naša mladost se razasula po bilomu svitu, ima ji digod se okreneš. Poodlazili, pa sa sobom povel i njevu dicu. Otranjivu ji tamo di će brzo zaboravit i divanit. Zoto nam više ni trišnje nema ko obrat.

MISLI

Seneca: Djelo neće biti ispravno, ako namjera nije ispravna.**Pascal:** Puno je bolje znati ponešto o svemu nego znati sve o jednoj stvari.**Fromm:** Žudnja za moći nema korijen u snazi već u slabosti.

KVIZ

Ante Jakšić

Kada i gdje je rođen pjesnik, pripovjedač, romanopisac, no-velist Ante Jakšić?

Što i gdje je diplomirao?

Gdje i kada je objavio svoju prvu pjesmu?

Kako se zove njegov prvi roman koji je u nastavcima izlazio u *Subotičkim novinama*?

Koji su nazivi ostalih triju njegovih objavljenih romana?

Koja je bila glavna tematika njegova pjesništva i proznoga stvaralaštva?

Za što je dobio povelju pape Ivana Pavla II. 1982. godine?

Roden je 1912. godine u Beregu.
Hrvatski jezik i romanistiku na Filozofskom fakultetu u Zagrebu.
Godine 1929. u gimnazijskom listu *Travnčko smilje*.
Sana se udaje.
Pod tereotom ljubavi, Maturant i Neugasivi plamen.
Religija.
Za priznanje kao uglednom katoličkom djelatniku.

VICEVI

Ona: »Zar je tako teško reći oprost?«

On: »Oprost.«

Ona: »Pa da, najlakše je reći oprost.«

Za dobar život su vam potrebni sreća, novac i zdravlje.
Zato su kod nas na svakom čošku kladionica, banka i lje-karna.

FOTO KUTAK

Stipan legenda

PETAK 9.6.2017.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:05 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
09:05 Imam problem
09:27 Gorski liječnik, serija (R)
10:20 Tajnoviti život jezera:
Naserovo jezero - voda u
srcu pustinje,
dokumentarna serija
11:15 Riječ i život
11:44 Cesarica - hit godine
12:00 Dnevnik 1
12:20 Voli me zauvijek
13:12 Skica za portret
13:21 Rijeke Hrvatske: Male
rijeke
14:00 Kod doktora - izabrane
epizode, talk-show
14:45 Normalan život
15:30 Znanstveni krugovi
16:00 Hanna, slušaj svoje srce
17:00 Vijesti u 17
17:20 Hrvatska uživo
18:12 Manjinski mozaik:
Gospodin i profesor
18:30 Moj HRT
19:00 Dnevnik 2
19:45 Tema dana
20:04 Ljeta u Indiji, serija
20:59 Hrvatska za 5
21:49 Otkrivamo Hrvatsku:
Čabar
22:20 Dnevnik 3
22:50 Eurojackpot
22:59 Legendarna šaka,
hongkonški film
00:39 Vlakom prema slavi,
američki film
03:04 Svila, kanadsko-
francusko-talijansko-
britansko-japanski film
04:49 Voli me zauvijek

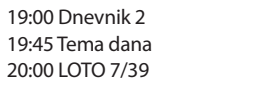
05:53 Regionalni dnevnik
06:35 Džepni djedica, serija
07:00 Juhuhu
08:56 Životinjske posebnosti,
dokumentarna serija
09:02 Ubojice između polova
09:30 Školski sat: Mala škola
rolanja
10:00 Jezični crtici: Kanarski
otoci
10:02 Jeste li znali? Žminj
10:30 Na prvi pogled
11:05 Paul O'Grady i ljubav
prema psima
11:30 Čarolija, serija
12:25 Junak u kuhinji,
dokumentarna serija

12:50 Svijet vrtlara
13:30 Pogreška, američki film
14:55 Cesarica - hit godine
15:00 Roland Garros 2017. -
polufinale (M), prijenos
18:30 Sve će biti dobro, serija
19:15 POPROCK.HR
20:05 Umrstva u
Midsomeru, serija
21:45 Nijemi svjedok, serija
23:30 F/X - Ubojstvo trikom
2, američki film
01:15 Pogreška, američki film
02:40 Noćni glazbeni program

SUBOTA 10.6.2017.

06:02 Klasika mundi:
Berlinska filharmonija
pod ravnanjem Sir
Simona Rattlea -
Europski koncert u
Ateni 2015. (2.dio)
06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:05 Dobro jutro, Hrvatska
09:10 Taggart, američki film -
ciklus klasičnog vesterna
10:35 Uvijek otvoreni,
humoristična serija
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:25 Veterani mira
13:15 Duhovni izazovi
13:50 Prizma
14:40 Ozračena hrana: Štetni
valovi u našim tanjurima?,
dokumentarni film
15:40 Gradionica vrtova:
Daša, dok.serija
16:10 Zdrav život
17:00 Vijesti u 17
17:20 Fotografija u Hrvatskoj
17:40 Lijepom našom: Nova
Gradiška (1. dio)
19:00 Dnevnik 2
19:45 Tema dana
20:00 LOTO 7/39
20:05 U dobrom društvu,
američki film
21:55 Dnevnik 3
22:30 Čovjek iz sjene,
britansko-irski film
00:15 Stvor, američki film
01:55 Carstvo poroka, serija
03:35 Reprizni program
04:35 Strani dok. film
05:30 Veterani mira
06:15 Prizma

05:53 Regionalni dnevnik
06:35 Džepni djedica, serija
07:00 Juhuhu
08:56 Životinjske posebnosti,
dokumentarna serija
09:02 Ubojice između polova
09:30 Školski sat: Mala škola
rolanja
10:00 Jezični crtici: Kanarski
otoci
10:02 Jeste li znali? Žminj
10:30 Na prvi pogled
11:05 Paul O'Grady i ljubav
prema psima
11:30 Čarolija, serija
12:25 Junak u kuhinji,
dokumentarna serija

08:56 Životinjske posebnosti,
dokumentarna serija
09:02 Ubojice između polova
09:30 Ljetni kamp, serija
10:20 Magazin LP
10:55 Karlovac: Misa -
proslava 330. obljetnice
posvete Hrvatske sv.
Josipu, prijenos
13:20 Umrstva u
Midsomeru, serija
15:00 Roland Garros 2017. -
finale (Ž), prijenos
17:25 Regionalni dnevnik
17:50 Osijek: Rukomet (Ž) -
kvalifikacije za EP:
Hrvatska - Slovenija,
prijenos
19:30 Garaža
20:05 Premradi za smrt: River
Phoenix,
dokumentarna serija
21:05 Pjesme Podravine i
podravlja, prijenos
21:05 Afrički safari,
dokumentarni film
22:35 Ubojstva u
Sandhamnu, serija
23:30 Ludnica u Clevelandu
23:50 Roland Garros 2017. -
finale (Ž), snimka
00:50 Split Blues Festival
2016. - Dan drugi
01:30 Noćni glazbeni program

NEDJELJA 11.6.2017.

07:00 Lijepom našom: Nova
Gradiška (1. dio)
08:30 Srednjoškolske priče,
američki film
10:00 Karlovac: Misa, prijenos
11:00 Biblija
11:10 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Rijeka: More
14:00 Nedjeljom u dva
15:05 Mir i dobro
15:53 Blaga lnda - O
bogovima i ljudima,
dokumentarna serija
17:00 Vijesti u 17
17:15 Sve zbog jednog
dječaka, serija
17:40 Volim Hrvatsku
19:00 Dnevnik 2
19:45 Tema dana
20:00 LOTO 6/45
20:05 Nogomet: Kvalifikacije
za SP 2018: Island -
Hrvatska, emisija
20:35 Nogomet: Kvalifikacije
za SP 2018: Island -
Hrvatska, prijenos
22:35 Nogomet: Kvalifikacije

za SP 2018: Island -
Hrvatska, emisija i sažeci
23:35 Dnevnik 3
00:10 Čarolija na mjesecini,
američko-britanski film
01:50 Nedjeljom u dva
02:50 Carstvo poroka, serija
04:30 Srednjoškolske priče,
američki film
05:55 Plodovi zemlje
06:45 Rijeka: More

06:08 Regionalni dnevnik
06:35 Džepni djedica, serija
07:00 Juhuhu
08:25 Britanija - zemlja
dinosaur
09:10 Detektiv Murdoch
10:40 Ciglu po ciglu - Bryk
preuređuje
11:00 Tenis: WTA Bol -
egzibicija, prijenos
12:00 Tenis: WTA Bol - finale,
prijenos
14:00 Magazin LP
14:25 (Re)kreativac
15:00 Roland Garros 2017. -
finale (M), prijenos
19:00 Snimka koncerta ili
festivala (pop, rock i
zabavna glazba)
20:00 Ženska prava hoću,
britanski film
21:50 Svjedoci, serija
22:50 Crna Guja, serija (1/6)
23:20 Detektiv Murdoch
04:30 Noćni glazbeni program

PONEDJELJAK 12.6.2017.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
09:05 Imam problem
09:27 Capri, serija (R)
10:20 Plodovi zemlje
11:15 Treća dob
12:00 Dnevnik 1
12:20 Voli me zauvijek
13:12 Skica za portret
13:21 Brodovi hraniteljji,
dokumentarna serija
14:00 Kod doktora - izabrane
epizode, talk-show
14:45 Društvena mreža -
medicina
16:00 Hanna, slušaj svoje srce
17:00 Vijesti u 17
17:20 Hrvatska uživo
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:45 Tema dana
20:00 Labirint
20:40 Rat za sjeme,

dokumentarni film
21:43 Otvoreno
22:35 Dnevnik 3
23:08 Mali noćni razgovori
23:53 Crna lista, serija
00:33 Zločinački umovi, serija
01:13 Dragocjeni biser,
telenovela
02:43 Capri, serija
03:33 Kod doktora,
talk-show (R)
04:18 Skica za portret
04:45 Imam problem
05:05 Dinastija, serija
05:50 Voli me zauvijek

06:03 Riječ i život
06:35 Pčelica Maja
07:00 Juhuhu
08:56 Životinjske posebnosti
09:02 Ubojice između polova
09:30 Školski sat: Igra
riječima
10:00 Mala falkuša
10:30 Na prvi pogled - serija
11:05 Indeks
11:35 Čarolija, serija
12:25 Junak u kuhinji
12:50 Svijet vrtlara
13:35 Ubojstvo u gradiću,
američki film
15:05 Ovisni o čišćenju,
dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Stari Egipat - Blaga
doline Nila: Izidin
hram - otok File,
Kom Ombo, Ramezej
-hram Ramzesa II, Karnak,
dokumentarna serija
17:37 Sve će biti dobro, serija
18:22 Ljubav u zaleđu, serija
19:07 POPROCK.HR
19:37 Glazbeni spotovi
20:05 Veliko pitanje: Kako
živjeti duže?,
dokumentarni film
21:00 TV Bingo
21:45 Iznenadna smrt, film
23:35 Seks i grad, serija
00:05 Završni udarac, serija
00:50 Ubojstvo u gradiću,
američki film
02:15 Noćni glazbeni program

UTORAK 13.6.2017.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
09:05 Imam problem
09:27 Capri, serija (R)
10:20 Tajnoviti život jezera:
Tonle Sap - Živo srce

Kambodže, dokumentarna serija
 11:15 Glas domovine
 12:00 Dnevnik 1
 12:20 Voli me zauvijek
 13:12 Informativka
 13:20 Brodovi hranitelji, dokumentarna serija
 13:59 Kod doktora - izabrane epizode, talk-show
 14:45 Društvena mreža
 16:00 Hanna, slušaj svoje srce
 17:00 Vijesti u 17
 17:20 Hrvatska uživo
 18:10 Potjera
 19:00 Dnevnik 2
 19:45 Tema dana
 20:00 Global
 20:50 Mjesto koje zovem dom
 21:50 Otvoreno
 22:42 Dnevnik 3
 23:15 Tajnoviti život jezera: Tonle Sap - Živo srce Kambodže, dokumentarna serija
 00:05 Crna lista, serija
 00:45 Zločinački umovi, serija
 01:25 Dragocjeni biser, 02:55 Capri, serija
 03:45 Kod doktora, talk-show (R)
 04:30 Skica za portret
 04:45 Imam problem
 05:05 Dinastija, serija
 05:50 Voli me zauvijek

05:53 Regionalni dnevnik
 06:35 Pčelica Maja
 07:00 Juhuhu
 09:30 Školski sat: Putovanje Bizantom
 10:00 Jezični crtići: Osmijeh
 10:10 Notica: Oboa
 10:30 Na prvi pogled - serija
 11:05 (Re)kreativac

11:35 Čarolija, serija
 12:25 Junak u kuhinji
 12:50 Svijet vrtlara
 13:35 Nemoralna prosidba, kanadski film
 15:05 Ovisni o čišćenju, dokumentarna serija
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:40 Veliko pitanje: Kako živjeti duže?, dokumentarni film
 17:35 Sve će biti dobro, serija
 18:20 Ljubav u zaleđu, serija
 19:05 POPROCK.HR
 20:05 Žene, povjerljivo!
 21:00 Riječi i slike, američki film
 22:55 Misterij Agathe Christie s Davidom Suchetom
 23:55 Seks i grad
 00:25 Završni udarac, serija
 01:10 Nemoralna prosidba, kanadski film
 02:40 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 14.6.2017.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
 07:00 Vijesti
 09:05 Imam problem
 09:27 Capri, serija (R)
 10:20 Tajnoviti život jezera: Lencois Maranhenses - Jezera pjeska, dokumentarna serija
 11:15 Eko zona
 12:00 Dnevnik 1
 12:20 Voli me zauvijek
 13:12 Informativka
 13:21 Brodovi hranitelji
 14:00 Kod doktora - izabrane epizode, talk-show
 14:45 Društvena mreža - srijeda

16:00 Hanna, slušaj svoje srce
 17:00 Vijesti u 17
 17:20 Hrvatska uživo
 19:00 Dnevnik 2
 19:45 Tema dana
 20:00 LOTO 7/39
 20:05 Potrošački kod
 20:40 Pola ure kulture
 21:15 Iza zavjese, politički talk show
 22:00 Otvoreno
 22:52 Dnevnik 3
 23:25 Tajnoviti život jezera: Lencois Maranhenses - Jezera pjeska, dokumentarna serija
 00:15 Crna lista, serija
 00:55 Zločinački umovi, serija
 01:35 Dragocjeni biser
 03:05 Capri, serija
 03:55 Kod doktora, (R)
 04:38 Skica za portret
 05:05 Dinastija, serija
 05:50 Voli me zauvijek

05:53 Regionalni dnevnik
 06:35 Pčelica Maja
 07:00 Juhuhu
 09:02 Ubojice između polova
 09:30 Školski sat: Dan - noć
 10:00 Ton i ton: Laka pjesma i teška slika
 10:15 Malo o velikima: Andrija Mohorovičić
 10:30 Na prvi pogled - serija
 11:05 Luka i prijatelji
 11:35 Čarolija, serija
 12:25 Junak u kuhinji
 12:50 Svijet vrtlara
 13:35 Gracein grijeh, film
 15:05 Ovisni o čišćenju
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:40 U potrazi za malom Italijom: Umbrija, dokumentarna serija

17:35 Sve će biti dobro, serija
 18:20 Ljubav u zaleđu, serija
 19:05 POPROCK.HR
 20:00 Operacija Luna - skrivena podrtina Kralja Sunca, dokumentarni film
 21:00 Gad, američko-kanadski film
 22:45 Seks i grad, serija
 23:15 Završni udarac, serija
 00:00 Gracein grijeh, film
 01:25 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 15.6.2017.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
 07:00 Vijesti
 09:06 Capri, serija (R)
 10:00 Nedelišće: Tijelovska misa i procesija, izravnij prijenos
 12:00 Dnevnik 1
 12:20 Voli me zauvijek
 13:15 Brodovi hranitelji, dokumentarna serija
 13:51 Kod doktora - izabrane epizode, talk-show
 14:35 Jezik za svakoga
 14:45 Društvena mreža - četvrtak
 15:35 Prometej
 16:00 Hanna, slušaj svoje srce
 17:00 Vijesti u 17
 17:20 Hrvatska uživo
 18:10 Nebeski dodir, dokumentarni film
 19:00 Dnevnik 2
 19:45 Tema dana
 20:01 Šifra, kviz
 20:55 Hrvatska moj izbor, dokumentarna serija
 21:20 City Folk 2017.: Ljubljana
 21:50 Graditelj Rima - Papa s

Jadrana, dokumentarni film
 22:42 Dnevnik 3
 23:15 Međugorje - Evo ti Majke, dok film
 00:15 Crna lista, serija
 00:55 Zločinački umovi, serija
 01:35 Dragocjeni biser
 03:05 Kod doktora, talk-show (R)
 03:50 Reprizni program
 05:05 Dinastija, serija
 05:50 Voli me zauvijek

05:53 Regionalni dnevnik
 06:35 Pčelica Maja
 07:00 Juhuhu
 09:02 Ubojice između polova
 09:30 Školski sat: Ulica
 10:00 Šareni vremeplov: Karbon
 10:30 Na prvi pogled - serija
 11:05 Pozitivno
 11:35 Čarolija, serija
 12:25 Junak u kuhinji, dokumentarna serija
 12:50 Svijet vrtlara
 13:35 Hello It's Me, američki film
 15:05 Ovisni o čišćenju
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:42 U potrazi za malom Italijom, dok. serija
 17:36 Sve će biti dobro, serija
 18:23 Ljubav u zaleđu, serija
 19:10 POPROCK.HR
 19:40 Glazbeni spotovi
 20:05 Život u zraku: Gužva na nebu, dok serija
 21:00 Miran čovjek, američki film - Ciklus Oscarovci
 23:10 Seks i grad, serija
 23:40 Završni udarac, serija
 00:25 Hello It's Me, film
 01:50 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik* emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 minuta na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* - razgovor na aktualne teme emitira se nedjeljom u 16 sati a emisija iz kulture *Svjetonik* nedjeljom od 16.30 sati. Polusatne emisije emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati na Trećem programu Radija Novi Sad.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna subotom od 16 do 17 sati na frekvenciji 106,6 Mhz.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice* emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT1 utorkom od 11.17 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelome svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 20.15, koju prenosi i Prvi program Hrvatskoga radija. Pomoću nove multimedijске usluge HRTi u stvarnome se vremenu u cijelome svijetu može gledati i cjelokupni Četvrti program HTV-a. Taj se televizijski program sve više profilira kao program namijenjen međunarodnoj javnosti i Hrvatima izvan Hrvatske.

Pogled s bicikla

Avantura na DVA KOTAČA

Danas je sve popularniji vid turizma ciklo turizam i na cestama često srećemo one koji su odlučili do željene destinacije stići vozeći bicikl. Bez obzira koliko to zvučalo prezahtjevno, izazovno ili nekima nedostižno, ovaj put vas pozivamo na akciju ovog tipa. Dobro, nećemo odmah predlagati avanturu zvanu biciklom na more, ali odlazak do najbližeg jezera je prijedlog koji bi valjalo razmotriti.

Konačno su na red došli topli i dugi dani, tako da je vremena za avanturu sve više. Budite inicijalna kapisla koja će motivirati ukućane i prijatelje da dan u prirodi s društvom stave na dva kotača. Prvo što bi valjalo učiniti je izabrati destinaciju. Ovog puta tu ne sugeriramo ništa konkretno, nego predlažemo da izaberete neko jezero, rijeku, kanal ili neku šumu, a udaljenost neka bude između 15 i 20 km od mjesta u kom živite. Ovo je razdaljina koja će biti dovoljna za sve one koji se prvi puta odvažuju na ovakvu avanturu, a opet nije prekratka za one u malo boljoj avanturističkoj formi. Neka mjesto koje izaberete bude udobno za smjestiti deku i odmaranje.

Najbolji izgovor za eskiviranje ovakvog pothvata je svakako činjenica da nemate odgovarajući bicikl ali smatramo da neodgovarajući može biti samo motiv. Za ovakav pothvat dobro će doći bilo koji tip bicikla. Prilagodite izazov i destinaciju kapacitetima vaših fizičkih sposobnosti, kvaliteti vašeg bicikla i vremenu koje imate na raspolaganju. Podsjećamo da ovaj vid transporta smanjuje zagađenja, donosi mnogo blagodeti za zdravlje, lišava stresa, a tijelo čini vitkim. Ne postoji dovoljno dobar izgovor da ignorirate sve ovo.

Savjeti za sigurnu vožnju

Ukoliko postoji biciklistička staza ili dio puta obilježen za bicikliste, koristite ga!

Bicikl prilagodite sebi, prvenstveno visinu bicikla i sjedalo. Udobnost je na cijeni.

Obavezno imajte potrebna svjetla, fluorescentne prsluke, rezervnu gumu i osnovni alat.

Voda je od velikog značaja i redovno se hidrirajte tijekom vožnje.

Prošla su vremena kada je kaciga bila samo povod da sebi izgledate smiješno. Blagodeti kacige, na žalost, spoznamo tek kad se nešto dogodi. Štiti od sunca i od ozljeda i to su sasvim dovoljni i opravdani razlozi da stavite kacigu na glavu. Danas ima kaciga interesantnih boja, pa će vam ona dobro doći i kao modni detalj i dobar motiv na fotografiji.

Krenite u vožnju u jutarnjim satima, a povratak planirajte za kasne popodnevne sate i tako ćete izbjeći vožnju po vrelini, a najtopliji dio dana provest ćete u hladu nekog drvenog velikana ili ćete rashladu potražiti u vodi nekog jezera.

Osjećaj koji će vas razvedriti poslije ovakvog dana svakako će činiti od vas heroja dok budete prepričavali prijateljima vaš dan, a vi ćete s nestrpljenjem čekati narednu *bici avanturu*. Zakotrljajte prirodu i dan u avanturu, stavite vjetar u kosu, noge na pedale i uživajte. I ne brinite: ako vas zavede ovakav tip avanture, uskoro pomičemo granice novim idejama.

Sendvič s piletinom

Izbor hrane u prirodi ovisi o okolnostima u kojima ćete hranu pripremati, a u tome ograničava i prijevoz koji ćete koristiti. Naravno, najveći komfor nam pruža vlastiti automobil, jer je tada moguće transportirati i roštilj, kotlić, drva, kao i sve ostale potrepštine. Kada se odvažimo na avanturu biciklom, prostor kojim raspolažemo za hranu je djelić malog ruksaka u koji smo spakirali i dekicu, tekućinu, rezervnu gumu i još po nešto. Dakle, na raspolaganju je prostor savršen za njegovo veličanstvo - sendvič s piletinom.

Potrebno: lepinja ili neka veća integralna kifla / pileći file / 1 paprika / 1 luk / listovi zelene salate.

Dodaci: mladi luk, češnjak, sol, rajčica, grčki jogurt.

Postupak: Piletinu izrezati na tanke trakice i pržiti ih na gril tavici na malo ulja, pa dodati narezan luk i papriku i pirjati oko 20 minuta.

Za preljev pomiješati grčki jogurt sa sitno sjeckanim češnjakom. Posoliti po želji.

Lepinju ili drugo pripremljeno pecivo prerezati na pola i puniti nadjevom od mesa, preliti umakom od jogurta, pa tome dodati svježe sjeckanu zelenu salatu, mladi luk, rajčicu ili neki drugi prilog po želji. Zamotati sendvič u foliju, ugnijezditi ga u ruksak i put pod noge i kotače.

Savjet: Pri odabiru priloga vodite računa da su vani visoke temperature, pa izbjegavajte lako kvarljive namirnice.

U tri riječi - **SVJEŽE, DOMAĆE, ZDRAVO !**

JKP "Суботичке пијаци"
Szabadkai Piacok KKV
JKP "Subotičke tržnice"

www.supijace.co.rs

Spremni za put...

Najbrže i najjednostavnije
do polise putnog osiguranja

FILIJALA SUBOTICA - Karađorđev put 38, tel. 024 555 867

**MILENIJUM®
OSIGURANJE**

www.webshop.milenijum-osiguranje.rs

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA
I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

Lijepa lica dobre književnosti!
Nova knjiga u nakladi NIU »Hrvatska riječ«.

Knjiga se može nabaviti u NIU »Hrvatska riječ« po cijeni od 400 dinara.